

న తీ తు ల సి.

ALL RIGHTS RESERVED.

This Book is registered under the Copy-right Act of 1914; Copy-right by D. S. Rao, Proprietor, Nava Kavita Karya Sthanam, Masulipatam. This Book is fully protected by an Indian and Foreign Copy-right. No one will be permitted to reproduce this book in whole or in part or translate it into any other language, or stage it without permission, or name it as it is, or offer it for sale. A substantial copy of words, ideas contained herein constitutes an infringement of Copy-right and notice is hereby given that a suit will be filed in every case of infringement.

ఈ పుస్తకము 1914 సంవత్సరపు కాపీరైటు చట్టప్రకారం రిజిస్టరు చేయబడినది. నవకవిత కావ్యస్థానము ప్రొప్రయిటరు డి. యస్. రావు (బందిరు కాపీరైటు హక్కు దారుడు). ఈ పుస్తకము ఇండియా కాపీరైటుచేతను, ఫరీన్ బయ్యేజ కాపీరైటుచేతను, మరక్షితమైనది. ఉత్తరువులేనిచే ఎవరైనాగాని యిందొక భాగముగాని, సంపూర్ణముగాగాని, ఈ పేరుతో ప్రకటించుటకుగాని, భాషాంతరీకరించి క్రమమునకప్పుటకుగాని, ప్రదర్శించుటకుగాని హక్కులేదు. ఇందుగల పద్యములుగాని, భాగములుగాని ఏమాత్రముయిన కాపీచేసిన మేడల కాపీరైటు మల్లంఘించినట్లగును. అట్టివారు దావాకు ఎదురు లగుదురు.

డి. యస్. రావు,

ప్రొప్రయిటరు,

నవకవిత కావ్యస్థానము, బందరు.

N.B.—Temporary right* of the Publication of this book is given to V. P. Chendra & Co., Book Sellers & Publishers, Bezwada.

Bezwada, }

12—9—22 }

D. S. Rao.

ఈ నాటకమున వచ్చు పాత్రలు.

పురుషులు

బ్రహ్మ— సృష్టికర్త.

విష్ణుమూర్తి— వైకుంఠనాథుడు.

పరమేశ్వరుడు— శైలాసపతి.

ఇగ్రగుడు— అమరవిభుడు.

జలంధరుడు— పరమేశ్వరుని కోపజ్వాలవలన
జని విసవాడు, బృందకుఁ బతి.

సుశికుండలుడు— బృంద శింశు.

నారికేడు— దేవమాని.

గాలపుడు— గుని.

స్త్రీలు.

సకీదేవి— పరమేశ్వరుని భార్య.

లక్ష్మి— విష్ణుమూర్తి భార్య.

బృంద— జలంధరుని భార్య.

చారుమతి— గాలపు భార్య.

ప్రీతిక.

బైస్కోపు కంపెనీ (Bioscope Company) వారి ప్రదర్శనములలో “సతీతులసి బృందావనము” అను కథను జూచినప్పటి నుండియు, దానిని నాటకముగా వ్రాయవలయునను కోరిక కలిగినది. దీనికిఁ దోడు మిత్రులు గూడ నన్ననుదినమును సతీతులసి నాటకము వ్రాయవలసినదని తొందర పెట్టసాగిరి. కానీ, నేను దాని విషయమై తగిన శ్రద్ధఁబుచ్చుకొనక కాలయాపనము సేయుచుండ, నింతలో “సతీతులసి” నాటకమును గూర్చిన ప్రచురణ పత్రికలు (అనగా గ్రంథ విక్రయము నిమిత్తమై చేయఁబడినవి) రెండు మూడు నాకంటఁబడినవి. ఈనాటక రచనకై నన్ను ప్రేరేచిన మిత్రులుగూడ వీనింజూచి, నీవు దీనిని నాటకముగా వ్రాయక, యూరకుంటివి, చూడుము. ఎవరో ప్రకటింపి చున్నారఁ పలికి వ్రాయనందుకు నన్న నేక నిఘరములాడిరి. కాని, నేనువానికిఁదగిన సమాధానముఁజెప్పి, ఎవరో యొకరు వ్రాయుచుండిరి కదాయని యాయద్యమమునుండి నాచిత్తము నెక్కింత మరలించితిని. ఇంతమాత్రముచేత నామిత్రులు నన్ను విడువలేదు. మరలనొకవిధమైన ప్రకటన పత్రికను నాచేతికిచ్చిరి. అందు, “బైస్కోపు స్టాటు ననుసరించి వ్రాయబడినదనియు, తులసి దేవేంద్రుని గడగడ వడకించిన దనియు, మొరలుగాగల సంగతులతోనున్నది. బైస్కోపు ప్రదర్శనములలో మొదటి నుంచియు, కథానాయిక తులసిగ నేయున్నది. దీనింగూర్చి కొంత విచారణముజేసి నాకేమరలం నాటకము వ్రాయవలయునను తలంపు కలిగినది. అంతట తులసిదేవి వృత్తాంత మునకై ఆయాగ్రంథములు వెదకితిని. ఎక్కడఁజూచినను ప్రారంభము నుండియు, నక్కడను తులసి, జలంధరునకు భార్యయైయున్నట్లుగాని, యిందుని తులసిదేవి వడకించినట్లుగాని గానిపించలేదు. నేను జూచినంతవఱకు, పురాణములంద్రికింద సంగతులున్నవి.

శ్లో॥ జలంధరస్యభార్యా భూద్భూదేత భువి విశ్వతా
పతివ్రతా పరారోహ ఛాయే వాను గతాపతిమ్!

జలంధరో ఘోరయుద్ధే రుద్రేణ వినిపాతితః

విష్ణుస్స ర్వశరణ్యోపి బృహదృష్ట్యాము మోహసః॥

భర్తారం నిహతంజ్ఞాత్వా చిత్త్యక్ష్ణో ప్రవివేశసా!

శ్లో॥ అతీవ మోహం సంప్రాప్తో విష్ణుః బృహదాజపస్సదా

బృహదాశ్మశానే ప్రలభ్యవా రాత్రం భ్రమాతుః

క్వాసి బృందే మాం విహా యక్ష్వగతాసిన మధ్యమే

త్వాం విహాయ తేనామిబృందే పశ్యముఖంమమ॥

ఇతి జల్పస్థోహ విష్ణుశ్శృణోనం సజహాదిరి॥

శ్లో॥ విష్ణురిభావా ద్వైకుంజే హహాకాగో మహానభూనో

బ్రహ్మరద్రాది దేవాశ్చనగ్రితా వైష్ణవతదా

విచార్య విష్ణోస్సం మోహజ్వరా ప్రీత్యతమేవహి

ఇతిశ్చేత్య బ్రహ్మదాః ప్రీజ్యం ప్రీయహాభయేనో

ఏవంశే గిరిజావాణి లక్ష్మీ ప్రార్థనా మాచరిన్

ఇంద్రా ద్యాదేవతాస్సర్వే ప్రార్థయా మాసురింజసా!

శ్లో॥ వాగీతు ప్రార్థనాం శృత్వా బజమేకం విదావధ

యూయం బృహదాశ్మశానేతు విష్ణోర్గోహాంపను త్తయే!

రోహయాధ్వం ప్రయత్నేన సఫలా భవతిద్రావమి

ఏతద్రోహణ మాత్రేణ కార్యసిద్ధిర్భవేదితి

దదావధత మోదాయ కైలాస మగమస్తురాః

పార్వతీం ప్రాశ్యదేవా ప్రైప్రార్థయా మాసుకేపహి

పార్వతీ ప్రార్థనాం శృత్వా బీజమే కందాతథా

తతస్తులక్ష్మీం సప్రప్రప్రార్థయా మాసురింజసా

లక్ష్మీరిపీర్థయా ప్రదాత్యేజమేకం శుశోభసమ్॥

శ్లో॥ దేవా బీజాని సంగృహ్య విష్ణుర్యత్రా పతివ్రతే

శృణోనే రోహయామా సుస్మించంతో నిర్మలైర్జ వః

భారత్యాదత బీజాన్వై బదకీపరబాభావనా

పార్వతీ దత బీజాన్తు తులసీ సుబ భూవహ

లక్ష్మీ చేర్చా వశాద్దత్త బీజాన్మూలత్య భూతిల
అతస్తన్మాధ వివీరుత్యేవా యోగ్యాబ భూవహ
అతస్తత్తుల సీజన్మూలత్య తిహినిశ్చయః॥

శ్లో॥ విశ్వేశ్వరః పార్వతీచతుర్రాస్తే తత్రకేశవః

శివస్య హృదయం విష్ణుర్విష్ణోశ్చ హృదయంశివః

తులసీకాననం యత్రతత్ర సన్నిహితోహరిః॥

ఈ శ్లోకములను బట్టిచూడ జలంధరుని భార్య బృందయనియు, జలంధరుడు యుద్ధమున శివునిచేగూల, బృంద భరణో నగ్నిప్రవేశ మొనర్చి, బృందపై మోహమున విష్ణుమూర్తి బృందమొక్క శ్మశానమునఁ జరించుచుండ, దేవతలు లక్ష్మీ పార్వతీ సరస్వతుల వలన బీజముల గ్రహించి శ్మశానమున నాటిరనియు, పార్వతియిచ్చిన బీజము వలన తులసి మొలిచెననియుఁ చెలియుచున్నది.

. ఈ స్వల్పగాధను నాధారముగాఁ జేసికొని క్రధానకధకు భంగము రాకుండ “బైస్కోపు ప్లాటు”ను గూడ గొంతవఱకున సరించి నాటకముగా వ్రాసితిని. బృందమొక్క జన్మవృత్తాంతముగాని, యామె తల్లిదండ్రుల నామములుగాని నేజూచినంతవఱకు లభించలేదు. ఆకారణమున బృందత్రాడి పాత్రకిగు “మణికుండల” నామమిడితిని. జలంధరుని దుష్కృత్యములఁ జూపుటకై మొక మునిభార్య పాత్రను గల్పించితిని. ప్రధాన కథకు భంగముగాకుండ నిట్టి స్వాతంత్ర్యము బూనట నాటకములయంగు గవుల క్షాచారమే. అయినను, నీవిషయములం గూర్చి ఇంకను బఠశోధించి, పునర్ముద్రణమందు సవరించుకొందును. ఇతివృత్తము స్వల్పముగానున్న ఇట్టి కథను నాటకముగా వ్రాయుట బహుకష్టము. “చేయటకంటె జెప్పట చులకన” యను సామెత ననుసరించి, యేమియుఁ బనిలేక తీరుబడిగా గూర్చుండు మహనీయులు రసారసచ్చ నౌతయైనను జేయుదురు. అట్టివారికి మాత్రము నేనేమియుఁ జెప్పక, సదయపౌదయుల కీనాటకము సమర్పించినాను. గుణగుణములందు భంగము వారికే విధిచిపెట్టితిని.

ఇట్లు,

గ్రంథకర్త.

సతీతులసి.

కథానంగ్రహము

ప్రథమాంకము.

రంగము 1:—తపోనిష్ఠులను ఆదిశక్తిని దర్శించుట దలచి ఇంద్రుడు వచ్చుటజూచి, యచ్చటనున్న పరమేశ్వరుడు ఇంద్రుని వాఁచుట. ఇంద్ర పరమేశ్వరుల సంవాదము. పరమేశ్వరు డాగ్రహముచి యాతనిని దగ్ధముసేయ నెంచుట. ఇంద్రుడు మహేశ్వరుని తమింప వేడుకొనుట. పరమేశ్వరుడు తన మూడవ కన్నునుగి వెడలిన జ్వాలనుసముద్రమున బడునట్లు శారవేయుట.

రంగము 2:—పరమేశ్వరుడు విడిచిన జ్వాల శిశువురూపమున సముద్రముపై దేలి యాడుచుండ సముద్రుఁడా బిడ్డను గైకొనుట. ఇంద్రుడు - పరమేశ్వరుడు - విష్ణుమూర్తియు, నాశిశువును జూడవచ్చుట. విష్ణుమూర్తి యాబిడ్డను నిశ్చుకొని ముఁగుచుండ, నాశిశువు ఖేరరూపము ధరించి యాతనిని జంపబోత విష్ణుఁడాతని నుచును నొక దేవతా ప్రార్థితుడై శాంతినిచ్చుట. ఈశ్వరుఁడాతనికి జలంధర నామిచ్చి వరింబులిచ్చుట.

—* ద్వితీయాంకము. *

రంగము 1:—బృంద తనగరింబున పుష్పహారము వేయుచుండి, నది జారి క్రిందబడెనని కోపమున నామను స్వీకరింపనని వచ్చుచున్న జలంధరుని నారముడు శాంతిపఱచి బృందమైకొనునట్లు సమ్మతిపఱచియుట. “మఃశికుండలుడు” తన కూతురగు బృందను జలంధరున కిచ్చుట. జలంధరుఁడు బృందను సజగ్రహమునకుఁ దోడ్కొని పోవుచు ననేకవిధముల దూషించుట.

రంగము 2:—వనమున విష్ణుమూర్తి బృంద సౌందర్యమునుగూర్చి తనలో దాను తలపోయుట. బృంద వనవిహారమునకు వచ్చి జలంధరుని దుష్కృత్యములఁగూర్చి విచారించుట. విష్ణు

మూర్తి బృందను మోహించి యామెంజేరి తనయభీష్టము జేలు పుట. బృంద విష్ణుమూర్తిని నిరాకరించి పలుకుట.

—* తృతీయాంకము. *

రంగము 1:—అరణ్యమున గాలపుడను మనిషత్వియగు చారుమతి యాశ్రమమున నెంతటిగా నుడగా జలంధరుడు వచ్చి యశేక పిథముల నామెతో భాషించుట. ఇంతలో నామె భర్త వచ్చుటఁ జూచి పెడలిపోవుట.

రంగము 2:—మందిరమున బృంద జలంధరునితో దుష్కృత్యముల సేయవలదనియు, బరాంగనలఁ జేఱఁబట్టవలదనియుఁ బ్రార్థించుట. ఆసమయమున జలంధరునిచే నాజ్ఞాపింపఁబడిన భటులు చారుమతిని బంధించుకొనివచ్చుట. బృంద జలంధరుని బ్రతిమాలి చారుమతిని విడిపించుట. నారదుడువచ్చి పార్వతి విషయమై ప్రయత్నించమని జలంధరునిఁ బ్రేరేచివెడలుట. జలంధరుని యుద్యమ మెఱిగి, బృంద యారేని వారింపఁ బ్రయత్నించుట. బృంద మాటలు వినక జలంధరుడు కైలాసమునకేగుట.

—* చతుర్థాంకము. *

రంగము 1:—జలంధరుడు కైలాసమున పరిమేష్వరుఁడు లేని సమయముజూచి సతీదేవిని బట్టబోవఁగా, బరిమేష్వరుడువచ్చి యాతనిని భస్మము సేయఁదలంచు సమయమున బృంద యరుదొచి యాతనిని బతిభిక్షుఁ బెట్టుచుని ప్రార్థించుట.

రంగము 2:—జలంధరుడు తనభార్య, యుండుటవలనఁ బరశ్రీల బంధించుటకు వీలులేకుండ నుండెని యామెను సముద్రమునఁ బడ వేసిపోవుట. విష్ణుమూర్తి యామెను రక్షించి బృందావనమున నుంచుట.

రంగము 3:—ఇంద్రుడు మొదలయిన దేవతలు విష్ణుమూర్తి సన్నిధి కరిగి, జలంధరుని దుష్కృత్యముల వదించి రక్షింపుమని ప్రార్థించుట. బృంద పతివ్రతార్థమునకు భంగ మొదలించునగాని జలంధరుడు మడియఁడని శ్రీహరి చెప్పట. విష్ణుమూర్తి యా

కార్యభారమునుబూని వెడలుచు, నారమునతో జలంధరుని బర
మేశ్వరునిపైకి యుద్ధమునకై వెడలఁ బ్రేరేపింపుమని చెప్పుట.

—:పంచమాంకము:—

రంగము:—(1) నారదుఁడు, జలంధరునితో సంభాషించి పరమేశ్వ
రునిపై యుద్ధమునకుఁ బురికొల్పుట.

రంగము 2:—విష్ణుమూర్తి జలంధరవేషమాత్రో బృందకడనువచ్చుట.
బృంద యాతనిని బతిగాఁభావించి, పరిచర్యనేమి గడఁగుట.
యుద్ధమునందు పరమేశ్వరునిచే దెగిపడిన జలంధరుని శరము
బృందమునకు వచ్చిపడుట. బృంద యనిచూచి, విష్ణుని కివటమును
గ్రహించి యాతనిని బాహు మగుమని శపించుట. లక్ష్మీదేవి
బ్రహ్మాద్రులతోవచ్చి తనకుఁ బరిభ్రమింపబడుట. బృందను
బ్రాధించుట. తానుభర్తతో సహామముఁ జేసినచో విష్ణు
మూర్తి శాపము వాయుననిచెప్పి యాబృంద యట్లొనర్చుట.
విష్ణుమూర్తి శాపము వాసి బృందంగూర్చి యుచ్చుటనున్న వారిని
సమగ్రగా వాని జరిగిన సంగతిఁజెప్పుట. విష్ణుమూర్తి బృందశరీ
రమువిడిచి స్మశాన భూముకి వెడలుట.

—:షష్ఠాంకము:—

రంగము 1:—ఇంద్రుఁడును బ్రహ్మయు, విష్ణుమూర్తి బృందకై వచ్చి
పరి తాపమునుగూర్చి విచారించి సతీదేవి కడకిరిగి యావృత్తాంత
మునుజెప్పుట. వారు లక్ష్మీకార్యం సంస్వతుల వలన బీజములను
గ్రహించి విష్ణుమూర్తి మోహమున జరించుచున్న స్మశానము
సమీపము నాటుట.

రంగము 2:—బృంద తులసియై మొలుచుట. తులసిని బృందావన
మునకుఁ జేర్చుట. విష్ణుమూర్తి స్వస్థుడగుట. తులసీ
మహర్షిము.

నా ౧ ది

శా! బృందంగోరి విచారమందఁ దగు నే ? విష్ణుండవైయుండి ; యీ
చందంబున వినినఁ జనుల్ నగరె చా ? ల్పాలింకయంచు మహా
నందంబొప్పుకఁ బల్కఁ గొగిట రమా ? నారిన్ గృపంజేర్చు, గో
విదుండేలునుగాత సత్కృపమెయిన్ ? వీక్షించుచున్ సభ్యులన్.

(నాంద్యంతమున)

నూత్రధారుడు—(ప్రవేశించి) పూజ్యులగు నో సభాస్థారులారా!

శా. శ్రీకల్యాణ గుణాకరుండ మరసం ? సేవ్యుండు నిత్యుండు, లీ
లాకారుం డబలాంతరంగు డమలుం ? డాద్యుండనంతుండు, ను
శ్లోకుండాశ్రిత భక్తరక్షణుడు, త్రై ? లోక్యప్రభుండైన, ల
క్షీకాంతుండు నిరంతరంబును శుభ ? శ్రీలిచ్చి మిమ్మాముతన్.

(సభ్యులపైఁ బుష్పములఁజల్లి తనలో) ఆహా! సకలకలావిశార
దులగు సీసభ్యులచే నేడొకనూతన నాటకము ప్రదర్శింపఁజేయుట
కాజ్ఞాపింపఁబడితిని. ఇయ్యది నాకుసంతోషమేగాని యేనాటక ప్రద
ర్శనమున వీరిచిత్తము రాజిల్లఁజేయుదునా యని సంతయము గలుగు
చున్నది. కానిమ్ము. (ప్రక్కంబొచ్చి) మారిమా!

మారిఘుడు—(ప్రవేశించి) బావా! ఏమి నెలపు?

నూత్ర—ఇంకను నేమి సెలవ యని యడుగుచుంటివా? కార్యభారమెంత
యో తలపెనుండ నీవిట్లు సోమరివై యుండిన నేనేమందును?

మారి—బావా! నేనుచేయవలసిన కార్యమేమి?

మూత్ర—మూరిషా! లతాంతరితాంత సారథాక్రాంత దిగంతమును,
నిరంతర క్షణవార పుష్కరోథోంతమును, కోకిల భృంగశుకారవ
చాలితదాంత సంతతిస్వాంతమును నగువసంతము ప్రవేశించినది.
చూడుము.

చ. పరువలమెన్నమూహము ప్రభాతపువేళకు మెయ్యనకాజనం
గ రహి ను కేడ్డితాతెటుల / గ్రాలునినోదయకాంతిపంక్తివై
ఖరిఁబరిశీర్ణ జీర్ణదళ / కాండములైన మహిజశాఖా
త్కరములఁ బల్లవాంకురని / కాయము రంజిత మంజలాకృతిన్.

మూరి—ఈవసంత కాలమెంతయు సౌఖ్యదాయకమైనది కదా!

మూత్ర—ఈవసంతరాత్రమున, నీసమృద్ధులకు నెక సూతననాటక ప్రదర్శ
నమున సంతసము గూర్చుదలఁచితిని.

మూరి—నాటకమేదో నిశ్చయించుకొంటివా?

మూత్ర—అందులకే నిన్నుఁబిలిచితిని.

మూరి—ఔవా! ఇంటబిడ్డ నిడికొని యూరంతయు వెదకినట్లున్నది.
నీవు నాందియందు చక్కనికథనే సూచించితివి కదా!

మూత్ర—మూరిషా! ఇక్కడను జక్కగజ్ఞప్తికే దెచ్చితివి. ఆకథ! “సతీ
తులసి” యనుభేర నాటకముగ నిటీవలనే యొకకవి రచించినాడు.
అయ్యది యంతవలకెవ్వరును బ్రదర్శించకపోవుటంతేసి, ప్రథమ
ప్రదర్శనా శౌరవము మనము దక్కించుకొందము.

మూరి—ఆర్యా! గ్రంథకర్త రచనా విశేషమునుబట్టి నాటకప్రదర్శ
కులకును, ప్రదర్శకుల నైపుణిఁబట్టి గ్రంథకర్తకును బేరువచ్చును.
అందుచే నీనాటకము రచించినవారెవరో తెలిసినగాని నేనేమియుఁ
తెప్పఁజాలను.

మూత్ర—నీవా విషయమున సందియమండఁ బనిలేదు.

ఈ తిరుగుతివేంకటేశ్వర ను / నీశులఁగొల్చి నిరర్థకాద్యుతా
కరంసప్రంజ మంజులవి / కస్యరచారు కథానుభాదురం

భరణమభ్యుదయకవి ? తారచనాచతురోక్తి సంపదన్
వరలు ప్రసిద్ధుడైన కవి ? వయ్యడొకండు రచించె దీనిని.

మారి—చేరు రహస్యమైనదా యేమి?

నూత్ర—అతడు మనకు జరపరిదితుండే
సీ. మొగ్గమైనఁ జూపకే ? భూరివెంకటగిరి,

తొప్పాలు సత్కృతిఁ గాంచినాడు
తిరువూరు నృపతికి ? దివ్యకవితఁ జూపి,

బంగారు బిరుదంబు ? బడసినాడు
అంగినీడ్మాపతి ? యాదరింకఁగ నెంత,

యైన విమలయశం ? బుడినాడు
సత్యవోల్వంశాబ్ధి ? , చంద్రులు తగిన స,
తన వివంచు మన్నింప ? దనరినాడు

తే. గీ. కోటగిరివంశ వారాసి ? కువలయాపు
చేత బంగారు బిరుదంబు ? జెందినాడు
వినగ లేదె ద్రోణమరాజు ? విమలవంశ
వార్ధి కళిని సీతారామ ? వరసుకవిని.

మారి—అవునవును. జ్ఞప్తికి వచ్చినది. అనేక దృశ్యకావ్యముల కీతడు
కర్తయగుట యేగాక, ఈతని విరచితములగు కొన్నివచన గ్రంథ
ములు పాఠశాలలయం దుంచుటకుగూడ దొరతనముపొరిచే నామో
దించఁబడినవి.

నూత్ర—నీకుఁ దెలియని దేమున్నది? (సభికులంజూచి) పూజ్యులగు
నోనభాస్తారులారా ! గ్రంథకర తమిగో నిల్లు విన్నవింపుమని
నాకాజ్ఞా పించినాడు.

సీ. సాంధ్ర భాషావికే ? మరనాస్య నిక్షేప,
కుక్షియై యలరెడు ? కోమలాంగి
వ్రేళ్ళ జాడఁబడ కొ ? ప్రియ యరుంధతిరీతి
వర్తించు చుండిన ? వారిజాక్షి

క్షీతినాథ చంద్రుల / స్తుతిగాంచి యశమునో
 వర్ధిల్లు చుండిన / పద్మగంధి
 గర్వ మింతయులేక / కవులకెల్ల విధేయ,
 తనుజూపి నెలగేడి / తలిరుభోడి
 తే. గీ. మామక కవిత్వ కన్యక / మహినిమీకు
 నూతనముగాదు; గావునఁ / భీతివిడిచి
 యీ “సతీతులసి”ని మీకు / నిడితి దీని
 నాదరింపుడు ప్రీతిమై / నార్యులార.

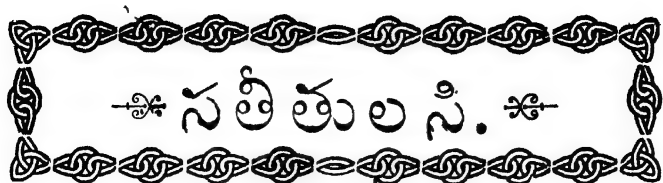
(ఇంచుక యూరకుండి) నావిన్నపముగూడ నెక్కింతవిరుచు.

సీ. సాధ్వీయా బృందపై / సాహసాబున జలం,
 ధరుడు జూపెడి నిరా / దరణవిధము
 గర్వించి యాతఁడు పర / కాంతల బల్కిమై,
 గూడగా నెంచిన / కొంతెతనము
 ఎంతచేసినఁ గాని / యింతివానిని నతి,
 శాంతిలో గొల్పెడి / సరళతయును
 లోకరక్షకుఁడయ్యు / లోలాక్షి బృందను,
 విష్ణుండు మోహించి / వెలయునీతి
 తే. గీ. పతి గతియింపఁగా నాబృంద / ప్రాణములను
 బాసి, తులసియైన విధంబు / బరగ మోరి
 లిందు వీక్షించి యానంద / ముచగలగు
 ధన్య గుణులార యో సభా / స్తారులార.

(మూరిష్ఠినిజూచి) మూరిషా! ఇంక మనమాలస్యము జేయక పాత్రి
 లను సిద్ధముఁ జేయుదము శమ్మ.

(నిష్క్రమింతుడు).

ఇది ప్రస్తావన.

ప్రథమాలకము.

రంగము:—(1) [పర్వతగుహద్వారమున ప్రవేశము:— పరమేశ్వరుడు]

పర—(తనలో) మూడుమూర్తులకును మూలకారణమైన యీ యాది శక్తి యెప్పటికి దపముజాలించునో! ఆమె తన తపమున కెవ్వరైన భంగము గలిగించెద శ్రమోయని నన్నియొడ నతి జాగరూకతతో నుండుమని చెప్పెను. ఇంతవరకు నామెలేవలేదు. మింట్రబ్రభాకరుడు తనప్రచండకీరణములతో బ్రకాశించుచున్నాడు. అబ్బా! వేడి యధికముగనున్నది. (అటువిటుచూచి)

చ। మిహిరుని వేడికిన్ మిగుల / మింట్రజరింప నశక్యమై తనూ
రుహములు వీచనోడి కడు / రోజులు బల్బడనెందుచున్ ముహు
ర్ముహురుదితాస్థతో గగన / మున్ వెన నంటిన వాని బిల్బుచున్
విహగకులంబులెల్ల దరు / వీధుల మీదికిజేరె నొయ్యనన్.

[ఇంద్రుడు - ప్రవేశించును].

ఇంద్రు—(తనలో) వృష్టిస్థితిలయంబులకు గారణంబైన యాదిశక్తిని నుకసారి దర్శించి కృతార్థుడ నగుదుగాక- (ఎటులజూచి) కైలాస పట యగు పరమేశ్వరుడు గూడ నిచ్చటనే యున్నవాడు. ఈతని దర్శనముగూడ నాశిచ్చట లభించుట నాభాగ్యవిశేషమే.

(పరమేశ్వరుని సమీపించి)

సీ. పరమపావనియంచు / బిరుదలలు గాంచిన

గంగార్పురము మస్త / కమున సమర

నళిక భాగమునందు. / నలఘు కుంకుమబొట్టు
 గతినున్న మూడవ / కన్ను మెలయ
 వజ్రవంజరనిభ / వత్సస్థలంబున
 రమణీయ సర్పహ / రంబు లలరి
 పగడంపు కాంతికి / వంకఁబెట్టఁగజాలు
 నరుణజటాసము / త్కరము దనర
 తే. గీ. బాణిపాషిత హరిణ శా / బకము జెలఁగ
 గన్నులకు బండుచై యఖిలమం / గళములకును
 నాస్పదంబైన నీమూర్తి / నా రిదీరఁ
 గాంచినాడను ధన్యతఁ / గాంచినాడ.

(పరమేశ్వరుని సమీపించి) రజితాద్రి నిలయా! శంకరా! వంద
 నములు.

పర—ఓహో! ఇంద్రుడా యేరి !

తే. గీ. సుఖమే నీభార్యపాలోమి / శుభమే మీ జ
 యంతపుత్రుడు భద్రమే / యమరతతికి
 నీకు నిరతంబు మోడమే / నాకలోక
 సార్వభౌమ! వచింపుమా / సంతసించు.

ఇంద్ర—దేవా! నీకరుణచే మేము సుఖముగ నే యుంటిమి.

పర—మహేంద్రా !

తే. గీ. అదె నభోమండలాబున / నయ్యినుండు
 చందకిరణుడై యుండె, నీ / సమయమందు
 నెలకుఁబావుచు నియ్యెడ / కేగుదెంచి
 నాపు, వినఁడలంతును గార / గము బలారి.

ఇంద్ర—మహేశ్వరా! నాకితర కార్య మేరియును లేదు. నేనిక్క
 డకే యురుదెందితిని.

పర—కారణము.

ఇంద్రు—అదిశక్తిని దర్శించుటకు.

పర—అహ్లాహ్లా (నవ్వుచున్నాడు)

ఇంద్రు—శంకరా! అట్లు నివ్వతివేమి?

పర—మతేమియును లేదు. ఆజగజ్జనని యోగసమాధియందున్నది.

ఇంద్రు—తపమునుండి లేచిన పిదపనే దర్శించెదగాక!

పర—ఆమె శకమునుండి యెప్పటికి లేచునో తెలియదు. అయినను నామె యిప్పుడెవ్వరిని దర్శనమియ్యదు. కావున నీవాయాశ యిప్పటికి విడిచి మతీయొక సమయమున రమ్ము.

ఇంద్రు—పరమేశ్వరా! నీవట్లు జెప్పిన నేమందును? దయయించి నారాక సమ్మహాదేవి కెఱింగింపుము.

పర—ఆమె నీవిప్పుడెంత శ్రమపడినను దర్శనమొసంగదు.

ఇంద్రు—ఏమిది! ఆమెనాకు దర్శనమొసంగదా!

ప|| అమర విభండనై విబుధుఁ / లందఱు గొల్పుచునుండి నాకలో
కము రహితేలు నన్నీపుడు / గాంచకయుండునె యాదిశక్తి, తా
నదిత కృపారసంబున న / యారెఱియిటల్ వచియింప నీకు న్నా
యమే? కృపదాల్చి చెప్పుము మ / దాగమనంబురు నామె కీర్తరా.

పర—నీభాగ్యమునుబట్టి యామెనీకు దర్శనమొసంగునని తలంచు
చుంటివా యేమి! గర్వాంధ కారమున మునిగియున్న నన్ను
జాడనేచూడదు.

మ. అలఘు ప్రజ్ఞను యోగమార్గముల న / భ్యర్థించు యోగీశ్వరా
వధితైన నీ నిరతంబదృశ్యయగుచున్ / భాసిల్లు నద్దేవిగ
న్నుల వీక్షింపఁగఁజాల వీవిపుడు ని / న్ను-లక్ష్మీగర్వాగ్ని
పలగ్రుంగం బొనరించి యుండుటను దే / వాధీతవేయేటికిన్.

సంపదాంధులను నామెవీక్షించదు.

ఇంద్రు—ఉమాకళకా! నీవాక్యములు చిత్రముగనున్నవి. నీవు శీవల మనుష్యాపదముడనై యిట్లు వచించుచుంటివిగాని మఱియొందు కాదు. సమస్త సౌఖ్యములకును మూలము సంపదయేకదా! సంపద లేనివాని బ్రదుకు నిర్ధకము.

పర—అసంపదయే మానవుని గ్రుంగఁజేయునది. నీవమరలోక విభుండ వనుమాటయేగాని నీబ్రదుకునకుఁ బ్రతిదినమును గండమే.

తే. గీ. ఎప్పుడో క్రూరదానవుం / శైలివచ్చి
రణముఖంబున గల్చి సా / మాజ్యలక్ష్మి
నపహించునో యనుచు నీ / వాల్మీయందు
జాతతోడనుండవు శ / చీకళలె.

నాకట్టిదింత యేమియులేదుకదా!

ఇంద్రు—నిజమే.

నీ. వసియింప సౌధంబు / వరలకుండుటచేత
వెలయు చుందువు నీవు / మెడికొండ
కడుపు గూటికిలేని / కఠమునఁబిందువా
హృదయేనంగ హ / లాహలంబు
ధరియింప హఠములే / దొరకకుండుటచేత
గళమునఁదాల్తువు. / గ్రహశివమితి
దాద్రద్యబాధచే / ధనమున కాసిది
చేరినాడ వలకు / బేరుమైతి
తే. గీ. యిట్టివాడవు నీవు న / న్నీల పరిహ
సింప? వలదు నీస్థితిన్నాకు / జల్తిమునకు
దుఃఖమైనను లేకఁసం / త'పమైన
ధనములేనట్టి బ్రదుకు వ్య / ధింబుగాదె.

నీ. భిక్షుతాపత్రయు / వెలయుకుండుట చేత
బట్టినాడవుచేత / బ్రహ్మశిరము

గవ్యకొంటకు శాటి / గానక దాల్చినా
 వింపని భావించి / యేడ్చుతోలు
 విహరింప వని లేక / విహరించు చుందువు
 బహుభయంకరమైన / వల్లకాటి
 నావాసంబులులేక / బహుమోడమని యెంచి.
 యెక్కుచుంటివిగాదె / వృషభమూర్తి
 తే. గీ. యిట్టిదేకద నీస్థితి / యెవ్వరెఱుంగ
 లేల నాపై నమాయవ / హించి కలిక
 దిట్లు? పరశక్తి దర్శింప / నెంచునాకు
 కొద్ది గొప్పలతో నేమి / కుధరవాస.

పర—ఓహో! మహేంద్రా! నాస్థితిని నీవు వెక్కిరించు చుంటివిగా!
 నీకంటే భాగ్యమున్నను నాకుదుల్యుడవుకావు. వెట్టివాడవై నీవు
 నన్ను బరిహసించుచుంటివి నీవాదిత క్లిని దర్శింపవచ్చితివి. ఇది
 సమయముగాదని చెప్పితిని. దానికి యనవసర ప్రసంగమేల?
 పొద్దరపక్షివలె గార్యమగునా?

తే. గీ. ఎద్ది యెప్పుడుగాదగు / నద్దియప్పు
 డగును నీవెరలేసిన / నగునచెప్పును
 కొట్టి లేపిన యాకోకి / కూసింప
 నర్థనిశ్చలము నెఱుమనే / యమరనాథ.

ఇంక శ్రమశెందక యిప్పటికి మరలిపోయి మఱియొక సమ
 యమున రమ్మ.

ఇంద్రు—ఇట్లు జెప్పుటకు నీచిత్తమెట్లు సమ్మతించినది? ఆ పరింజ్యోతి
 నీయట్టి వారిని ద్వారరక్షణోద్యోగమున నియమించుటంజేసి
 యిట్టిది సంగఢించు చున్నది.

తే. గీ. అల్పుడవు నీకు నేధికార / మట్టుకరిన
 నట్లు నావాసంబునజేయ / నందినావు

పేనునకుఁ బెత్తనంబీయ / వెట్టినుగుచు
శిరమునంతయుఁ గొఱికిన / కరణి నభవ.

పర—మహేంద్రా! మితిమీరితే మదీయ మహిమం బెఱుంగక సంభా
షింపకుము. వినాశకాలమునకు విపరీతపు బుద్ధులు పుట్టు నన్నట్లు
నీకుఁజేబుకాల మాసన్నపగుటచే నన్ను దూషించుచుంటివి.
బ్రహ్మకఁ దలంచిన వాడవేని వచ్చిన మార్గమునుబట్టి పొమ్ము. అది
శక్తిని దర్శించుటకిది సమయముగాదు.

ఇంద్రు—సోనిమ్ము. భగవతి సాదర్శనము జేసికొనఁదలంచిన నాకు
సీయాజ్ఞతో నేమి పనియున్నది? నేనే లోనికికి యుద్దేవి తపమునుండి
లేచువఱకును వేచియుండెదఁగాక! (లోపలికి పోబోవును.)

పర—(వారించి) ఖౌరా! ఏమి నీగర్వము!

శా. ఏమేమీ కనుగాన కీకరణి, నీ / వేయదిశక్తింగనం

గా మోదంబున బోవఁజూచెదవె మ / మృతజూడ కొక్కింత, నా
సామర్థ్యంబు దలంప వేటికి, వినా / శంభు మదిగోరి యా
భీమాద్యత్రైశయాన్నిమీద శలభం / బేదూక నుంచునే

ఇందులకుఁ దగిన ఫలమనుభవించెదవుగాక! ఇదిగో! మదీయ
నిర్ణయోధక్రోధారుణ వీక్షణంబుల వీక్షణయాత్మకు శుక్లశిష్ఠులింగ
నికరంబుల గుఱిపి నిన్ను ద్భము జేసెదఁగాక! కోపముతోఁ
జూచినంతనే యచ్చట యగ్ని జ్వాలలు చెదలును.)

ఇంద్రు—(వడకుచు) హా! పరమేశ్వరా! అపరాధిని రక్షింపుము.
రక్షింపుము- (పరమేశ్వరుని పాదములవైబడి)

మ. సరసీజాతభవాది లేఖవరు / శ్రాంతంబు నేవింకఁ బె

ల్లరవైమించు మహానుభావుడవు నీ / పిబ్బంగి నాయండు, దు
ర్భరకోపంబునుబూని చూచిన నికరం / బ్రాణాబులున్ నిల్పునే
పరిరక్షింపవె నీకు మ్రొక్కదను దే / వా! శైలజావల్లభా.

శా. శ్రీవిష్ణుమతపాదపద్మదప్తునై / చెల్వొందుచు భక్తులన్
గావం గంకణము భరించి, సతితోఁ / నైలాసమందుండు, నా
దేవేశు నిను నే నెఱిగియు మదాం / ధీభూత చిత్తుండనై
యేవో మాటల నాడినాడ నిశ్చయం దం / డ్రీ! నన్ను రక్షింపవే.

పర—(చేతులతో నిండుని లేవనెత్తుచు) మహేంద్రా! భయమువిడిచి
లెమ్ము. నీకభయమిచ్చితిని.

ఇంద్రు—(కరములుమోప్పి)

మ. అపరాధంబున యైన యెంచక మదీ / యెంబైన దుబ్బుద్ధిచే
వివరీతులుగ నిన్నుఁబ్రక్కితి భవ / ద్విఖ్యాతకారుణ్యదు
ష్టిపథంబందున నన్ను నిల్పుచును ర / క్షింపందగు వేగ, నే
నపవిత్రుండఁ బవిత్రజేయుము మహా / శ్మా! భక్తరక్షామణీ.

దేవా! భవదీయ దివ్యచూహిమ నెఱిగియుండియు, మూఢుం
డనై యజ్ఞానంబునఁబడి నీయెడల నపరాధంబు గావించితిని. భవ
దీయ వీరుణంబులనుండి వెలువడిన యగ్నిజ్వాల లింకను బ్రజ్వ
లిల్లుచునే యున్నవి. నాభయముజాపి రక్షింపుము.

పర—తే. గీ. చింతపడఁజొకు దీనికి / స్వాంతమండు
జ్ఞానులకె యిట్టి దొక్కప్పు / సంభవించు
నీవు ధన్యుడవైతివి / నేడు నాదు
కరుణఁగాంచి నాడవు గాన / సురకులేంద్ర.

(అగ్నిజ్వాలలకై చూచి) నా సేత్రమునుండి వెలువడిన యీ
యగ్నిజ్వాలలు నిరర్థకమై పోవరాదు. కావున నేను వీనిని సముద్ర
మునఁ బడునట్లు నైచెద. ఈ జ్వాల యొకని జన్మమునకుఁ గారణ
మగు గాఢ.

(అగ్నిజ్వాలలను జేతితోఁబట్టి విసరి వేసి)

మహేంద్రా! ఇంక నీవరుగుము.

ఇంద్రు—(నమస్కరించి) దేవా! నెలవుగైకొనెద. (నిష్క్రమించును)

వర—అదిశక్తి తనమును లేచినదేమో చూచెదగాక.

(నిష్క్రమించును).

రంగము:—(2) [సమ్మదమువై నొక శిశువువేలి యీడుచుండును.
సాగరుడు—ప్రవేశించును.]

సాగ—(శిశువుంబూచి) ఔరా! ఈబాలుర డెవ్వరో? ఎవ్వడో
దేవాంశసంభూతుడై యుండును. కావ్యో, జలంబున మునుగక
తేలుట యెట్లు సాధించును. సాధారణముగ భూమిపై శ్రాణి
విధముననే నీరేడు జలముపై శ్రాకునున్నాడు (ఇంచుకొని యూర
కుండ్లి) కని శిశువుం దీనెదగాక. (శిశువునుదీసి యెత్తుకొని)

మ॥ వరమాశ్చర్యము వీని నెమ్మొగ మహా / పశ్యేంద్రా బింబంబునే
వరహసంబాస రించు దేజముగనన్ / బద్ధాప్తునిన్ మును నె
వ్వసూనఁజూచిదా తల పఱచును / ధరిన్ ననుజేర్చె; స
త్కరుణన్ వీనినెత్తి పెంచెదను వే / క్షున్ దేవతలే సుచ్చగిన్.
ఈబాలుర నొక యపూర్వజేజ్జూలి. భగవదాంశ స భూతులు
గాని సామాన్యులు గాదు.

[బ్రహ్మ: విష్ణు, హరిమేర్పరుడు, ఇతరులు, ప్రవేశింతురు]

వర—(ఇంద్రునిజూచి) ఇంద్రా! కంటివా! అశ్వల బాలుడుగా
బరిగిమించి, సాగరుని హస్తమున నలంకరింపఁ బడినాడు.

బ్రహ్మ—అభవా! అబాలుని యపూర్వ సౌజమ్యముడకే ప్రకాశించు
చున్నది.

విష్ణు—మనమా సాగరుని సమీపించి బాలుని జూడెను.

[అందఱును సాగరుని సమీపింతురు]

సాగ—(తనలో) త్రిమూర్తులు నన్నుఁ గృతార్థునిఁ జేయుటకుఁ గాబో
లిట్లు వచ్చుచున్నాను. (బ్రహ్మగతుల తగులేగి మంతు విష్ణుమూర్తి
నింగాంచి)

సీ. నీలనీరదగాత్ర / నిర్జరవస్త్రేత్ర,
శంకరస్తుతిపాత్ర / సచ్చిత్రి
వైజయంతీ దామ / వర్ణితసుత్రాసు,
కల్యాణనామలో / కాభిరామ
భక్తస రక్ష కృ / పాపర జలజాతీ,
శ్రీయతవతు శి / యతవిపక్ష
సర్వలోకాధార / సంశ్రీతసుదార
నిగమిత సంచార / నిర్వికార
తే.గీ. నన్ను ధన్యుఁడేయును / నంటునందు
నించి వీరిలోగూడ నీ / తెచినావు
పావనబయ్యె నాజన్మ / పరమపురుష
యోగిహృద్దేయ జగదైక / భాగధేయ.

(పరమేశ్వరునిఁజేర).

మ. కరుణా మూర్తి భూతివాచకుని స / ప్రాణానవాసున్ సదా
సురసంసేవిత పాదకన్ద యగియన్ / శుద్ధాత్మ ప్రాణిహ
వరునిన్ భావవిదూరు, భక్తసులభున్ / భావోద్భవానిన్ సునన్
బరమా మోదమునుండె చూచితలవా / భాగ్యులు పామనశ్యమే.

(బ్రహ్మగతుల భారతీరమనా! వేర్వేరు పెద్దవిగ్న నిపుగూడి
య్యెడ కనుదెనుటంజేసి నేను గృతార్థుడై వ్రేకిని. (ఇంద్రుని
గాంచి) అమలేద్రా! నీరాక నోకెలియ మోదవగావయ్యె,
[అందఱినిఁజూచి].

ఉ. ఓమహనీయులార, విబు / ధోమలార! త్వవత్మల
త్రేమనుబూని నాపయన / పద్మలరారిగవచ్చినారు నే

నేమి యొనర్పగావలెను ? నయ్యదికార్యము యానతిచ్చినన్
మూమదికిన్ ముదంబుగను ? మేలు ఘటించును భక్తిమీఱఁగన్.

బ్రహ్మ—(తనలో) మహేశ్వరుని కోపానలజ్వాలయే శిశువై యొప్పెనని
యాసాగరునకుఁ దెలియదు. (ప్రకాశముగా) రత్నాకరుండవగు
నీకు మాయందంత ప్రేమయింద, మాకేమి కొంత ? (బాలునిఁ
జూచుచు) సాగరా ? తన యపూర్వ తేజంబుచే జిశులను వెలిగించు
చున్న యీ బాలుఁడెవ్వరో యెఱుంగ వచ్చునా?

సాగ—దేవా ! నాకును దెలియదు. ఇట్టి సుందర రూపుని నేను
మున్నెచ్చటను జూచి యుండలేదు. ఇంతకుమున్నే నే నీతనిని
గాంచి మదీయపూర్వ పుణ్యమున నీసూతుడు లభించెఁగదాయని
పరమామోదము నందుచుంటిని.

విష్ణు—శంకరుని కోపానలజ్వాలయే యీబాలునిగా మారెను. ఆహా!
ఏమి! ఈకుమారుని సౌందర్యము నయనపర్వముగనున్నది. సాగరా!
కుమారుని నొకసారి యిటుదెమ్ము. మున్నెడగోర్కెయ్యెయ్యె.

సాగ—(విష్ణుమూర్తి చేతికిఁ గుమారునిచ్చుచు)
(విష్ణుమూర్తి కుమారుని నత్తుకొనినంతనే యాకుమారుడు
రాక్షసరూపము ధరించి విష్ణుమూర్తిమీద కేగుచు)

విష్ణు—ఆ! ఏమి! ఈమాయ. నిఖిలదైత్య సామరూడవగు నాయొద్దినా
యీమాయ. ఇదిగో! చక్రముచే నిన్నిపుడే ద్రుం చెదఁగాక! (చక్రము
వదల నెంచును)

బ్రహ్మ—(వారించి) కమలనాభా! నీచిత్తము నాముద్యమమునుండి
మఱల్పుము. ఈతఁడు ఎఢార్హుడుగాను. (రహస్యముగా) దుద్రుని
రాద్రజ్వాలవలన జనించిన యీతనిని నీవు మడియించితివే! యమ్మ
హత్తుని మనంబు విన్నబోవును. (పరమేశ్వరునిఁ చూచి) పర
మేశ్వరా! ఈతఁడు భవత్రోక-ధానలజ్వాలవలన బ్రావిర్భవించి,

జలముచే ధరింపబడెనుగాన, జలంధర నామధేయంబున భాసిల్లును.
(జలంధరుని జూచి) జలంధరా! సంగ్రామమున నీవెట్టివారినయిన
జయింపగల శక్తిబ్రహ్మాదిని. మా కరుణచే నీకళలభాగ్యంబు
లొదవుచు. విశ్వక్సేప మా యానతిని సత్కైయిప్రాంతమున నొక
పురము నిర్మించును. నీ వందుండుము.

పర—జలంధరా!

సీ. ధర్మంబెయిత ప / త్రముగాగ, సఖల బు
ధానురాగంబె సిం / హాసనముగ
మునివరా శీస్సు విం / జామరంబుగ
న్యాయ వృత్తియె కరమున / గత్తిగాగ
సఖలదిక్కులఁ బ్రాకు / యశమె చేలముగాగ
ధర్మసంధత జయ / ధ్వజముగాగ
రాజుల జోహాన్లు / నీ రాజనముగాగ
తేజమే ఘనమైన / దివ్యేగాగ
తే. శ్రీ. లక్ష్మీనీయింట నెప్పుడు / లలి వసించు
నజుడు ప్రేమను నీకు బూ / ర్ణాయవీయ
శ్రీసతీరమణుడు ర / ష్రించుమించ
ధరణి బాలింపు మాచంద్ర / తారకముగ.

జల—దేవా స్మితాంధుడనైతిని.

పర—(బ్రహ్మనుజూచి) భారతీరమణా! జలంధరునికై పురము నిర్మిం
చుటకు విశ్వక్సేప త్వరితగా నియమింపవలయును. (తక్కినవారిజూచి)
మహేంద్రా! శ్రీహా! ఇంక మన్మథులకుఁ జోవుదము. (సాగరుని
జూచి) సాగరా! ఇంక పురుషుల పోయివచ్చెదము.

[అందఱును నిష్క్రమింతురు]

ఇది ప్రథమాంకము.

సతీతులసి

ద్వితీయాంకము.

రంగము:—(1) [హొందరగా జలంధరుడు ముందును వెనుక నారకుడును. బ్రవేశింతురు.]

జలం—

ఉ॥ ఇష్టములేని పెండ్లి యది / యేటికినాకును, నామెకెంతయో
కష్టము నోచియుండుటను / గాతె రదీయమనాబు నిప్పుడున్
స్పృహయునేను నీగతి నె / నర్చెను, దీని కతాన నాకునే
నష్టముగల్గునో యికను / నాపురికేడ సర్వరంబుగన్.

ఏమైననేమి? నేనామెను స్వీకరింప నప్పుడీ భయమేల? నా
దారిని నేనుబోయెద. (హొందరగా నడచుచున్నాడు)

నార—అ! అ! జలంధరా! నిలుపుము. నిలుపుము. (జలంధరుని సమీపించును)

జలం—ముసీంద్రా! నన్నాపవలగు.

నార—సమస్తమును దెలిసిన నీవిట్లు జేసిన నే నేమనగలను?

మ॥ గళమూర్ధా వరపుష్ప దోమవిడగో / గాంక్షించియున్నంతనే
వడియో గ్రందికిజారి యుండుటకు భా / వంబుందు నిబ్బంగి నీ
పలుకక బూని వివాహ మొల్లననుచున్ / బల్కంగ భావ్యుడె యా
పలుకుల విన్నను నెవ్వరైన నిను నే / బాసంచు జ్ఞాఘోరురే.

ఎట్టివారికైనను నెకసమయమున పొరబాటు గలుగుచుండును. బృంద యుద్దేశపూర్వకముగాఁ బూలహారము నేలఁ బడవైచినదని నీవు తలచుట యెంతయు దోషము. అట్టి యుద్దేశమున్నచో నీగళం బునుఁ బూలహారముచే నలంకరించుట కామె యేల తలంచును?

జలం—మున్సీంద్రా! నీవేల యీలఁబలికి నాదిత్తమును మఱలింపఁ జూచెదవు?

తే. గీ. శుభసమయ మిది యంచు నా / సుదతికెఱుక

లేక యున్నదె, యెఱిగియు / లేకు యిట్లా

నచ్చుటది నాకు నిపు డమం / గళముగాగ

దోచకుండునె యిందునా / దోసమేరు.

చేత దాల్చియున్న పూలమాల జాఱి క్రిందఁబడుట కది సూదియా దారమా! అయినను నిప్పువా తర్జనభర్జనలే ? ఇట్టి యనుంగళ కార్యము జరుగుటంజేసి యాబృందను గ్రహించుటకు నాదిత్తము సమర్థింపదు. ఇంక నాకనుజ్ఞనిమ్ము. నాపురమునకు మరలి పోయెదను.

నార—జలంధరా! ఏపనిఁ జేసినను జగము మెచ్చునట్లుండవలయును.

౧. గారము సీపయ్యనిలిపి / త్కౌతలనాథుల నెల్లరక దిర
స్కార మొనర్చి నిన్ను విభు ? గా వరియింపంగ నోరినట్టి యా
నారసనేత్రి కీగతి వి / చారము గూర్చుట ధర్మమానె నీ
వారయవేల దీనిఁ బరి / యాచకమా యిటునేయ భూవరా.

అ బృందకు నీయందుఁ జిత్తముండుట చేతనే కదా న్యాయంపరా ధమై వచ్చిన రాజుల సందర్శన నొల్లక, నీగళంబుననే పుష్పదామము వేరునించెను! అట్టిచో చేజాఱి యీపూలదండ క్రిందపడి నంతమాత్రమున నీగతిని నాస్వయంపర సభను విడిచివత్తువా ? నీయలుక మణికుండలున కెంత విచారమునో కలుగఁజేసెను గదా! బృంద పరితాపము చెప్పు దరముగాదు.

మ. జలజాతాక్షిని బద్ధగంధి నవలన్ / శాశోదర్శ మందర్శి
విలసత్సూర్య శశాంక బింబవదనన్ / విద్యుత్ప్రవాళాదర్శి
గలకంఠి భవదీయ దాస్యకలనా / కానుక జగన్నో హిన్
గలిక బృందను వేగ్రహించి నుయతః / కల్యాణి శేషట్టుమా.

జలం—తాపసోత్తమా! నీవెంత చెప్పినను నాదీర్ఘమా బృందను
గ్రహించుట కావంతయు సమ్యక్తమటలేదు. ఇష్టములేని పెండ్లి
వలన నెట్టిదొసగు కలుగునోకదా! నాయంగు గడుగించి యావిష
యమున నన్ను బలవంత పెట్టవలదు.

నార—ఓయీ! వెళ్లివాడా!

తే. గీ. శకునములు స్వప్నములు గ్రహ / చాములును
వినుమా నీవంటివారిని / భీతిగొల్ప
జాలవు, పిటికిచారల / స్వారములన
కలంచుచుండును నియ్యది / తెలియదొక్క.

దీనివలన నీకావంతయు సశుభము గలుగదు. విశేషించి దీని
వలన నీకు యశము గలుగుననియే నేను నొక్క వక్కాణింప
గలను.

జలం—తాపశపుంగవా! నాగశంబున నలంకరింపబడదగిన పుష్ప
హారము బృంద చేతినుండి జాటుటంతేసి, మూడేదియో కీడు నాకు
ఘట్టినని చిత్తమున బెంగనాటికొనినది. అట్టిచో దీని నిష్కరు
నెరకున్న ముందు శుభంబే యొదవునని నీవు చెప్పెను మాట
లకు నాచిత్తమున నెట్లు ధైర్యము నుంచును? ముందు వచ్చు
శుభమేమో తెలియదుగాని, యిప్పుడు జరిగిన కార్యమును
బట్టి మాత్రము క్షోదవునని నోచుచున్నది. ఇటువినుమా.

తే. గీ. కావరానట్టి శుభముండు / గలుగువనుచు
కనులకును దోచు కీడదు / రొగనగలండు

తాళగట్టిన మేల్బావి / తప్పుదనుచు
నుప్పునీరును ద్రాగెడి / మొప్పెగలఁడె.

నార—జలంధరా! ఇవి యన్నియు ననవసరమైన యుత్తరప్రత్యుత్తరములు. బ్రహ్మచూషస పుత్రుఁడనైన నావచనంబుల విశ్వసింపుము. అనమానమేసిన్న బాధించుచున్నదిగాని మతియొకటికాదు. నీవిప్పుడిట్టి యకార్య మొనరించితివేని లోకమునకు దలయెత్తి మిలంగఁ జాలవు. ఇదియుగాక విరిచి కఠగా సమాసాదిత మహాపరాక్రమవాతుండవైన నీకేమిభయము! ఇంక బ్రతివచనము జెప్పక వచ్చి బృందంగొనుము (ఎదుటఁజూచి) అదిగో! చూడుము.

సీ. వలయితపరివారి / జలదాంతరంబున

దీపించుక్రామ్మించు / దీవయనంగ

సద్ధిమధన సమ / యంబునఁ బ్రావిర్భ

వంబునందిన రమా / బ్జాస్వయనగ

నఖల భూవరహృద్భి / దార్థంబు విధిస్పజి,

యంది పంపించు మీ / హినియనంగ

జనాధు డాయ హృ / స్మరిజంబుననంది

కుతుకంబుతోవచ్చు / రతియనంగ

తే. గీ. సలస్వయంవర గంగంబు / నందు విరుల

డండతోనిల్చి యున్నది / తన్వ బృంద

కాన నాచె నుదితి హర్షి / మలరునట్లు

నెంక విడనాడి రమ్మింక / మృతలేగ్రద.

మ. శిరిదాఖ్యాజ్ఞ దిగ్భాషీభూరివిమల / చ్ఛాయాకలాపంబుచే

సరివివారి నలంకరించు గతిఁదా / నాత్మమహస్తాగ్రభా

క్ష్ప పుల్లాబ్జలతాంత వామకముచే / గైసేసి యొప్పంద సు

స్థిరభక్తిగ నిను బూజసేయగను వే / చేరెరమ్ము భూపాలకా.

ఇంక మనంబున మతియొక విధమైనశంకఁ బెట్టుకొనకరమ్ము.
(చేయిబట్టుకొని తీసికొనిపోవును.)

రంగము:—2. [మందిరమున—మణికుండలుఁడు—బృంద—జలంధరుఁడు]

మణి—(జలంధరునిఁ జూచి) జలంధరా! స్వయంవరమందిరమన నా
తనూజవలన జరిగిన యపరాధమును మఱచిపొమ్ము. (ఇంచుక
యూరకుండి)

ఉ. మామక భాగధేయగరి / మంబున నీచెలిజన్మమందె, నీ
తామరసాయతేక్షణక / తంబున దావక బాంధవానుబం
ధామితవైభవంబు వెన / నబ్జేగృతార్థుఁడనైతినింక నీ,
శ్యామను గూర్చినేలు కొను / మయ్య జలంధర భూమినాయకా!

(బృందను జూచి) అమ్మా! బృందా! భవదీయపూర్వ పుణ్య
విశేషమున నీజలంధరుఁడు నీకుఁ బ్రాణేశ్వరుండైనాడు. సకలమెఱిం
గిన నీకు నేనేమియుఁ జెప్పనక్కఱలేదు. అయినను వాత్సల్యమునఁ
జేసి చెప్పుచుంటిని.

సీ. భయభక్తులను బూసి / పరమానురాగనై
చెలుపుని కన్నున / న్నలమెలంగి
చిత్తమందేవేళ / బత్తిపెంపొందఁగా
వృద్ధులకును సేవ / వెలయుఁజేసి
యాప్తబాధు జనాళి / నాదరంబునఁ గాంచి,
మృదుభాషణముల నే / మృద మొస గి
గర్వమంతయులేక / కరుణతో నతిధుల,
నిష్ఠమృష్టాన్నసం / తృప్తిఁదేల్చి
తే. గీ. కరుణావీడక సత్యంబు / మరువకుండ
నిట్టి సాధ్యులొకంబున / నందు లేద
టంచుఁ బ్రజలెల్ల వినుతించు / కట్టిభంగి
నుభయకుల పవిత్రవగుచు / నెప్పుమమ్ము.

మ! అనిశంబున్ రమణప్రియా చరణ కా / ర్యాయత్త చిత్రాబలై
యనువర్తించి జగంబులందున మహా / భ్యాతన్ బ్రవర్తించి రా

యనఘస్వాంతలు భూరిశాంత లననూ / యాదుంధతీ కాలతలం
గన! నీవట్లు నుకీర్తి జేకొనఁ దగుం / గా భర్తృసేవారతిన్.

మ. ఆర్యులటన్న మేల్ వ్రతము / లన్నరు దేవతలన్న శాశ్వతై
శ్వర్యములన్న నిర్మలయ / శంబులటన్నను భంధులన్న, స
త్కార్యములన్న భాగ్య ముక్క / త బులటన్నఁ గుమారి నీకు, నీ
యార్యనుతుండె నర్వమని / యాత్మ దలంచి చరింపుమమ్మరే.

చ. సతివయి జన్మశ్రీము / యశంబులరింపుము మావధూటిన్
స్థితినిజవల్లభాలయము / చెన్నువహింప నెవర్పు ముక్కలా
వతివయిప్రాణ నాధువర / భావ కుతూహల మాచరింపు మీ
గతి విలసిల్లినన్ వినుము / భ్యాతిపహింతువు లోకమందునన్.

బృ.ద—త్రిండ్రి! నీయుపదేశ వాక్యములు నాహృదయ ఫలకమున
లిఖించుకొని యుందును.

మః—(జలంధరునిజూచి)

సీ. జననమందిన దాది / జననిని నెన్నఁడు,
విడనాడి యెఱుఁగని / విడుమోష్టి
పురమును నేఁబాసి / యరిగినప్పుడు నాచు,
రాకకై వేచెను / రాజవదన
యెండకన్నన నేమి / యెన్నఁడెఱుఁగక,
సౌఖ్యంబు లుదెడి / జలజనయన
కోకంబు నొక్కింతి / చూపినఁ గన్నుల,
సక్రతుల్ నించెడి / యతివమిన్న

తే. గీ. మామకతనూజ యీసతి / మాన్యచరిత
భార్య యయ్యెను నీకా నే / భంగిదీని
నరసి రక్షింతు వోక్తృవా / కరుణవగుచు
భారమంతయు నీయదే / పార్థివేంద్ర.

ఉ. ఆకలి. గొన్నదానడుగ ? దన్నము కుత్తుకయెండి యూడినన్
గైకొన శోడు దాహమును ? గిన్నెని పెద్దలె యివ్వగావలెన్
మాకును జెప్పదేమియును ? మాన్య చరిత్ర సుశీల నీమె ని
వేకరణిన్ కృపారసము ? నింపుచు నింపుగ నేలెడో కదా.

జలం—(తనలో) నాకీతని కలుకునే వినబడు చుండుటలేదు. పుష్ప
హార మీమె కిరమునుండి పడినంతనే నా కీయుపద యందున్న
మోహమే పోయినది. ఆనారదుని వాక్యము నతిక్రమింప జాలక
యీయెరుగఁగొనితిని. (ప్రకాశముగా) స్పృహలా! ఇది మేము పోయి
వచ్చెదము.

బృంద—అంత! నాధుని పొటనకిగెదను. (విచారించును).

మణి—కుమారీ! చింతింపకుము. లోకైక నీరూఢగు జలంధరుడు
నీకు భర్తయయ్యె. నీభాగ్యము వర్ణి పండిరముకాదు. అప్పుడప్పుడు
నీకుశలవార్తల దెప్పించుకొను చూడము. మేమును వచ్చిచూచు
చూడుము. నీకిచ్చటనుండి కావలసిన యమూల్య వస్తువయ్యును
బంపుచుండుము. నీపతియనుజ్ఞ వడసి తీసికొని వచ్చుచుండుము.

జలం—రాజేంద్రా! ఇది మే మరిగదము.

మణి—శుభమగుగాక. పోయిరండు.

[బృందలు నిష్క్రమించుదురు]

రంగము :— ౩. [వనము - ప్రవేశము - బృంద]

బృంద—(తనలో) ఎంత భాగ్యముగదా నేమి? ఎట్టి సౌఖ్యములుగలుగు
చుండిన నేమి? అన్నింటా త్రుని సాక్షిగఁ గొన్న సతీ పతిచే
నిరాకిరింపఁ బడినప్పు డీవియన్నియు నిరర్థకములగుదా! అక్కడ
నాభర్త కృత్యములకే నేనేమని చింతింతును? బ్రహ్మ విరప్రసా
దిత మహారాజ్య బలసంపన్నుడనైయు, సుగుణమూర్తియనియు

దలంచి, మరసార వివాహమాడితినిగాని యిట్లుగనని కలనైనఁ దలంప నైతినిగదా!

శే॥ గీ॥ ఎట్టి సౌందర్యముండిన / నేమి? యెట్టి భోగ
భాగ్యములు గల్గిన నేమి / భర్తచేత
జాడగాఁ బడసట్టి యా / నుడతి బ్రతుకు
కానఁ గాచిన వెన్నెల / కరణిగాడె.

నాధునకు నాయుడను రాగము లేకపోయినఁ బోవుగాక! పరసతుల
భంగము నేయు తలంపు మానుమని యెంత చెప్పినను వివడయ్యె.
మునియాశ్రమంబులఁ బ్రవేశించి వారాశ్రమమున లేనితరిని దత్తు
న్నుల బలిమిం బట్టడలంచుచుండును. పరనారి కంటఁబడుట భయ
ముగానున్నది. ఈ దురుద్యోగమునుండి యాతని నిర్తము ద్రిప్పట
కొని ప్రయత్నించినను నాప్రయత్నము కొనసాగకయున్నది.

నీ॥ తనుఁజేరి నామీద / నెనయుచును వేడ
వినఁదాయె, దాయఁగాఁ / గనుచు నన్ను
పరశాంత గవయుట / పాపమంచును నెంచ
దాయెగాఁ నేనెంతో / హసి పలుక
మానులనేచుట / మానుమంచును గోర
మానదాయె ముదంబు / బూనుగాని
పరిధర్మ కథమంచు / వర్తింపునుని పల్కు
గొనఁదాయె నాకల్కుఁ / గోపమూని
శే॥ గీ॥ ఎంత వేసినఁగాని కా / సంతయైన
మనసు కరుగదు నామీద / మస్మనోవి
భునకు ; నేమిసేయుచున్నారీ? బ్రాప వేడు
దానఁ బ్రాణేశ్వరుని మంచి / దారిఁబెట్ట.

ఇదియంతయు నేనుతొలిజన్మమునఁ జేసిన పాపమీవిధముగఁ బఠి
మించినది. ఇంతకును భగవదాజ్ఞకు నన్యథా జరిగనేరదుకదా !
శక్తివంచనలేకుండ నాజీవితేశ్వరుని సన్మార్గమునఁ బెట్టఁజూచెదను.

(తె ర లో)

దేవీ! బృందా! బృందా!

బృంద—(ఎదుటఁజూచి) అదిగో! నన్నరయుచు నవమాలిక వచ్చుచున్నది.

నవమాలిక—(ప్రవేశించి) దేవీ! బృందా! నీవాజలజాకర తీరంబున నుంటివేమోయని తలంచితిని.

బృంద—లేదు. ఇక్కడనే యుంటిని.

నవ—దేవీ! మన మొక్కొంత కాల మీవనంబునఁ జరింతమా! అటు జూడుము. ఉల్లంబులు రంజిల నెల్లెవఁ గొల్లగఁ బూసియున్న మల్లెలును, మిగుల మహానచే నెగడుచుఁ జెట్లక్రిందఁ బడియున్న పొగడలును, మదనుని కరంబుననూచు బాకులోయనంబును శేతకీపుష్పములును, మొదలగు సమస్త విరులును సామూర్థముగ పూది యున్నవి.

బృంద—(తనలో) నాదిత్యము వనవిహారమునకు సమ్మతించునా? నిరంతరము ను మనోహరునిఁ గూర్చిన చింతయేగాని మఱియొక విధమగు చింతయేలేదు. అటునను నాపరితాప మీ నవమాలిక యెఱుగ నేల? ఇట్టిది యొకరు వినవలసినదికాదు. (ప్రకాశముగా) నవమాలికా! ఆ పుష్పసతతులకీమిగాని యిటు జూడుము. చిలుక ముక్కులచే చొక్కబడి, కౌపురుచు లీనుచున్న దాడిగు ఫలములెట్లున్నవో ఆహా! వనరామణీయము కన్నులకు బాడువైయున్నది.

మ. స్వనితాంతాహతి కోర్వలేకను తరు / చ్ఛాయాపదేశంబుచే
త సరణ్యంబున డాగియుండు బహుళ / థ్యాంతంబులకా రూపుమా
ప సనేకా కృతులే ధరించి యిరున్న / వన్య ప్రవేశించెనో
యన శోణద్యుతితో ఫలావళులు నిం / డారెకా మహిజంబులన్.

ఇదిగో! ఈ ప్రక్కకువచ్చి, సకలసురమునిరాజ పూజానిదానములును, విశిష్టప్రజానిధానములును, స్వదర్శన ప్రభేదిత విరహిలోక ప్రతానమావములును నగు నూనంబు లెట్లు మహిత రుచుల నొప్పుచున్నవో చూచుము.

నవ—వానికేమిగాని యిటు చూచుము.

మ. చపలాక్షీ! ఘన సాధ్యుడైన నిశఃనో! జన్ జూచి యుక్తాశ్రయీ కపుగీతంబుల నియ్యకోకలతికా! వారంబు నీమన్ బ్రహ శపు మాణిక్యమయంపు బాత్రికలఁగాం? తల్దీర నూనప్రదీ పపుబిందునుచు మంగళారతులిడె! భక్తిప్రపత్తిక్రియన్.

బృంద—సఖీ! ఆ కాసారతీరమున నా బకప్రజ మెట్లుండెనో చూచుము.

నవ—దేవీ! పరాంగనల గవయఁదలంచి చడియుఁజప్పుకు గాకుండ, యీనటు లాదులాకు విటకాండ్ర చందమున, మీనంబులఁ బట్టుటకై యాబకములు దొంగతనము నేయుచున్నవి.

[విష్ణుమూర్తి ప్రవేశించును.]

విష్ణు—[తనలో] ఈమెచెలికత్తె నన్నుఁదిలకించెనాయేమి? (పరికించి) లేదు. లేదు. (ఇంచుక యూరకుండి) జగద్రక్షణకార్యదీప్తౌ నురంధరుడనైన నాకీబృందపై మోహము జనించుటకుఁ గారణమునే నే యూహింపఁజాలక యున్నాను.

తే. గీ. సకల భువనములకాసింప! జాలునాకు
బృందపై మోహమీరీడ్చి! వెలయుటెడ?
జగము దీనిని విన్నచో? నగిడె? హరియె
ఱుట్టి దుష్కార్య మొనరించె! నే యటంచు.

చిత్తమును నీ యుద్యమమునుండి మఱిలింపుటకెంత ప్రయత్నించినను మఱలకున్నది. (ఇంచుక యూరకుండి) బృందమహాసాధ్య.

నిరంతర వతిసేవాపరాయణ. జలంధరుడు విడిచి వరసంజనితబల గర్భోదేకుడై చరించు చున్నను, నామెయాతనిని దైవమువలె బూజించుచున్నది. జలంధరుడెట్టి దుష్కృత్యముల సేయుచున్నను నాబ్బాస మంగళ స్మృత మహిమమున నాతి జీవిధమగు హానియు జెందకయున్నాడు. నేనీబృందకు నాయభీష్టము చెలిపెదగాక! ఆమె యందులకు సమ్మతించెనేని నామోహాన్ని చల్లారుటయేగాక దుర్నితీపరుడైయున్న జలంధరుడు మడియును. దీనం జేసి దేవతలకు హితముజేసిన వాడనగుచును. అట్లుగాదేని బృందసాధ్వీశిరోమణియను విజయధ్వజముం జగంబున నిలికిన వాడనగుచును. ఏమైనను బృంద సౌందర్యమునాచిత్రమును సంపూర్తిగ నాకర్షించినది.

తే. గీ. కొమ్మగన్నఁ బమ్మకునైన / రిమ్మతెగులు
గలుగుననుమాట నాయందె / నిలచెనిపుడు
గాకయుండిన నేనడ / కలికి కొఱకు

హృదయమిస మోహమాని, చ / రించుటెడ.

ఆహ! వైకుంఠ పురంబెక్కడ! ఈ జలంధరుని పురంబెక్కడ! బృందవైనున్న మోహము నన్నంత దూరముగొని వచ్చినది!

బృంద—(చెలికత్తెనుజూచి) సఖి! ననమాలికా! వనవిహారముఁ జాలించి గృహమునకుఁ బోవునమా?

విష్ణు—(తనలో) ఈమె గృహమున కరుగునాయేమి? ఈమె వెంట జెలికత్తెయుండగా నేనెట్లు సంభాషించుటకు సాహసించును?

నన—బృందా! గృహమున కరుగుటకుఁ దొందరపడనేల? ఆ జాతి పూవులం గోసికొనివత్తము. రమ్మ. (బృంద సోమప్రసాదించును).

విష్ణు—(ఎకటఁజూచి) ఆహ! ఏమి! ఈమె సౌందర్యము జగన్మోహన మైయున్నది.

మ! త్రిజగన్మోహన కాంతిఁగొల్పి, తనువున్ / దీపింప బ్రాభాతనీ
రజ బంధుప్రభిఁగూర్చి; నెమ్మొగము నా / రాకానిశానాథు, న
క్కడన్మె నవ్వగజేసి; బృంద నిలు లో / కంబాదు సృష్టించె, నా
యజనిర్మాణపుఁ బ్రాణిమెచ్చవసు వ / హ్వ మానసంబుదునన్.

నిజముగా సృష్టికర్త తన నేర్పూరియు సీమ నిర్మాణమునందుఁ
జూపినాడు. లగుచేతనే చతుర్దశభువనంబులయందుగల సతులకు
సౌందర్యమున దలకట్టె యున్నది.

ఉ. ఈరుచిరాంగి విశ్వధర / తేంద్ర పురంద్రులగూడమింది, వి
స్తారము నందముడునని / ధాత వధూటి లలాటవాటి సం
పారంగ వ్రాయనోపు నటు / లాటనె యాజలజాక్షి కిట్టి యా
కారము గల్గె; గానియెడ / గల్గెనె వేరొకకాంత కెందునన్.

(౪౭కింది)కాంతామణిసౌందర్యమొరచూచినను దనివితీరకున్నది.

సి. పద్మాస్య వేణీతో / బ్రతిగాక కాబోలు,
వల్లీక ములఁజేరె / ఫణులకున్
తరళాక్షి మోముతో / సరిరాక కాబోలు,
బహుశాన్తి స్రుక్కెను / పద్మవైరి
యింతి చందోయితో / నెనగాక కాబోలు,
గతులువాసె నల ప / ర్వరపునమితి
కలికి నెన్నడుముతో / దులగాక కాబోలు,
చేరె గుహలయందు / సింహతతులు
నే. గీ. పొలతి కుటువులగోడి కా / బొలనంట్లు
తలలు వంచుకొని నిలిచె / దరుణి పాద
ములకు సదృశంబుగాకో కా / బోలు కమల
గణము పంకోదయావాప్తి / గాంచియుండె.

ఈ యాకృతింగంది యెట్టివారైనను మోహసాగరంబున బడుట
నిశ్చయము.

తే! గీ! కామ రహితుడయిన మోక్ష ! కామియైన
నిర్మలాత్ముడై యైనను ! నిపుణుడైన
నమిత వేదాంత విద్యుడైన ! ననఘుడైన
నువిదఁ గాంచిన మోహము ! నొందకున్న.

(పడించి) అదిగో! బృంద చెలికత్తై పూపులంగోసికొని యామెతో
నేమియో చెప్పుచున్నది. ఇక నామె గృహంబునకేగునాయేమి!
(మరలఁజూచి) చెలికత్తైతో మరల నేమియో పలుకుచున్నది.

(తే ర లో)

నవమాలికా! నీనీపూపులంగొని గృహంబునకరుగుము. నేను భగ
వంతుండగు శ్రీమన్నారాయణుని పూజార్థమై ప్రత్యేకముగఁగొన్ని
పుష్పములు సంగ్రహించుకొని వచ్చెదను.

విష్ణు—(తనలో) అదిగో! ఈమె చెలికత్తైను గృహమునకుఁ బంపివేసి,
మదీయ పూజార్థమై విరులం గోయ నీ ప్రక్కకు వచ్చుచున్నది.
ఈమెంజేరి భాషించుట కిది యెంతయు మంచి సమయము.

(బృంద — ప్రవేశించును.)

బృంద—(తనలో) నవమాలికను గృహంబునకుఁ బంపితిని. విష్ణునకుఁ
శ్రీతియగు నాపుష్పములను గోసికొని నేనుగూడ సర్వరంబుగ నరి
గదఁగాక!

(పూవులు గోయుచుండును)

విష్ణు—(తనలో)

మ॥ అకలంకోజ్వల గాత్రియై తనదే నీ ! యుభోజకత్రాక్షి మా
మక సమ్మోహ కలావిశేషమును బెం ! పంగాసిటంజేరి, నే
నిక సందేహము నంతయు విడిచి యీ , హేమాంగినింజేరి; మా
మక మోహంబెఱిగించి సమ్మృదమునం ! భాసిల్లగాఁ జూచెదన్.
నేనీమె కంటఁబడదఁ గాక. (బృందయెదుటకు బోవును)

బృంద—(విష్ణుమూర్తిని జూచి తనలో) ఎవ్వరీ పురుషుడు? శుద్ధాంత
కాంతనగు నేను విహరించు నీవనంబున బ్రవేశించెను. చెలికత్తెను
గూడ గృహంబునకుఁ బంపితిని. (ఇంచుక యానలకుఁ బోయి)
అహ! ఈ మహాత్ముని తేజము వనంబంతయుఁ బ్రకాశింపఁ జేయు
చున్నది. ఈదివ్యపురుషుం డెవ్వడోకదా! ఆలోచించిచూడ నీమహాను
భావుఁడు త్రిమూర్తులలో నొక్కడై యుండును. మదీయ పురా
కృత సుకృతంబున జేసి శ్రీహరియె యిట్లు సాక్షాత్కరించి యుండె
నని తలంతు. (ఇంచుక యూరకుండి) నాహృదయమున నదియొక
విధముగు భయముగూడ జనించుచున్నది. ఏమైనను బరపురుషుఁ
డగు నీతనితో నెట్లు భాషింతును? నేనిక సత్వరముగ గృహమున
కరుగుటయే ముఁపిది. (పోవోవును)

విష్ణు—(ఎదురై) బృందా! నిలుపుము. నిలుపుము.

బృంద—(ఇంచుక భయము నటించి) ఈ మహాను భావుడెవ్వరో నన్ను
నిలువరించినాడు. ఇప్పుడు నే నేమి నేయుచును? (ఆలోచించి) ఈపుణ్య
మూర్తి యెవ్వరో యర సందేహక! ఇంతమాత్రమున నాశీలమున
కేమి భంగ ముదవును? (ప్రకాశముగా)

మ. కమలా కాంతుడవో! ప్రభాకరుడవో! కామారినో భారతీ
రమణీనాథుడవో శచీపతివో తా! రాధర్తవో, నీకు తే
జము నిండెడితల్లె, యెవ్వడవు, యీ! చందంబునన్ వచ్చినా
వు? మహాత్మా! కరుణన్ సచిపుము నినున్ బొల్పారఁ బ్రార్థించెదన్.

విష్ణు—తరుణిమణీ! ఇక్కడు నీవు చేప్పినవారిలో నొక్కఁడను.

తే. గీ. భక్తమానస పీతి ని! వాసనూమి
భక్తరక్షణ కార్యంబు! పరమ హితము
సఖల దేవతాతతి నాకు! నాస్తనఖిలు
గాగ జెలగు చుందును నేను! కంబుకంఠి.

(ప్రకాశముగాఁ గరములుమోడ్చి)

సీ. కలశవారాశి యే / లలిత చరితునకుఁ,

బావనంబైన ని / వాసభూమి

వేగు జంహ్వలుగల్గి / వెలయు శేషహియే,

భీరగుణుండు ని / ద్రించు పొన్ను

విడనాడ కెప్పుడు / వెంటనేయుండెడి,

పక్షింద్రుఁ డెవ్వని / వాహనంబు

సకలజనతతి కై / శ్వర్యమ్ము నొసగెడి,

యిందిరాజుల బాక్షి / యెవనిచేవి

తే. గీ. పర సురలుమును లెవ్వని / పండితులు

భక్తరక్షణ మెవ్వని / పరమహితము

నట్టి, లోకైకనాథుని / నమలచరితుఁ

గాంచగంటిని కన్నుల / కలపుదీర.

దేవా! శ్రీమన్నారాయణా! పరమనిష్ఠా గర్విష్టులై ఘోరతపం
బాసర్పు మునీంద్రుల కయినను లభించని నీదివ్యమంగళ విగ్రహ
సందర్శనము నేమనాకు లభించినది. జగద్రక్షణుడవగు నిన్నుఁ
బూజించు క్రమముగూడ దెలియని యజ్ఞానురాలను. నన్నెట్లుగీం
చెదవో!

విష్ణు—సతీమణి! బృందా! నేను భక్త సులభుడను. నీవైన నాకున్న
యనురాగమే యిట్లు సాక్షాత్కరింపఁ జేసినది.

బృంద—దేవా! లక్ష్మీకళత్రా!

మ. సరసీజాత భవాది శంకరులు, న / శ్రాంతంబు సేవింపఁబె
ల్లెరివై మిగిలు మహాను భావుడవు నీ / విబ్భంగి నన్నంగనన్
పరకారుణ్యము బూని నీకు నిజరూ / ప స్ఫూర్తితోవచ్చుట
ద్దిర భాగీరథి చాటినేల పయిన / ర్థిన్ బాటినట్లేకదా.

విష్ణు—చకితాక్షి! ఇందు నీవు నన్ను వినుతింపవలసిన పనియేమియును లేదు. నిరంతరము నీదిత్తము వాపైన నిలిపియున్న దానవగుటాజేసి, భక్తిభావమున నీకు నేను గట్టుబడితిని. భక్తులెవ్వరును నన్నింత నులభముగా వశముజేసికొని యుండలేదు.

బృంద—మహాత్మా! నాపై నీకు నిట్టికరుణ జనించినదిగాని, నిరాహార్యులై వాయుభక్షిణ సేయుచు మహారణ్యములందు పరమ నిష్ఠను బూని ఘోరతపముజేసిన తాపసోత్తములకంటె నేనెక్కువ దాననా?

విష్ణు—(తనలో) నెమ్మదిగా నాహృదయమీమెకుఁ చెలియఁజేసిదఁ గాక! (ప్రకాశముగా) బృందా! నన్నుగట్టి వేసినది నీభక్తిపాశ మొక్కటియే కాదు.

బృంద—కేవల మూఁమతివగు నేనెట్లు భక్తురాలనని చెప్పుదును? అర్థరక్షణ! ఇందు నీకరుణా విశేషముదప్ప మఱియొకటిలేదు.

విష్ణు—అదియును గాదు.

బృంద—దేవా! ఇంక నేనేమని చెప్పగలను?

చ॥ వనజదళేక్షణ! విమల / భక్తజనావన! సీమదీప్య ద
 ర్చనమున మత్కతోర కలు / వప్రకరంబు దొలంగె జన్మపా
 వనత లభించె నిప్పుడు, న / వార్య కృతార్థతగంటి మత్పుణా
 తనకృత పుణ్యమెట్టిదో క / దా! నిను జూడగఁగంటి మాధవా.

విష్ణు—శశివదనా! నన్ను ఏక్షించుటంజేసి నీవు కృతార్థురాల వయి తివి. నిన్ను ఏక్షించుటచేత నేను కృతార్థుడ నగుదును.

బృంద—(తనలో). ఈ దేవాదిదేవుణ్ణి వదించుచుండ నేమి? (ప్రకాశముగా) జగత్కల్యాణమూర్తివగు నీవు నన్నిట్లు బలుకనగునే?

విష్ణు—

మ! అతివా! సందియ మింతలేదు విను స / త్యంబిద్ది లక్ష్మీసతీ
పతినై యుండి సమస్తలోకములు బెం / పకజాలి బృందారకుల్
కుతుకంబూనుచు భక్తిమై గొలుక వై / కుంతంబునం దుండు, నే
నతి మోదంబున వచ్చినాడ నిటు నీ / కై యొక్కకార్యార్థమై.

బృంద—మహాత్మా! నీవాక్యము నాకెంతయు వింతగొలుపుచున్నది.
దేవాదిదేవుండ వగు నీవు నాకడకుఁ గార్యాక్తివై వచ్చితినిని పలికిన
సేమనఁగలను?

విష్ణు—నారీమణీ! ఇది నిశ్చయమే! నేను నిన్ను యాచించుటకే వచ్చితిని.

బృంద—సమస్తయాచక జనచకోరచంద్రుఁడవగు నీ ప్రేరునిను
యాచించువాడవా! ఇట్టి వింతగలదా!

సీ! రత్నాకరము నీగు / రమణీయ వాసంబు
జీవనంబెంతయో / చెలగుచుండె

ఇందిరాదేవి నీ / హృదయ మందుననిల్చె
ధనమున కేమియు / డలుగులేదు

భూదేవి రెండవ / పూటోడి యగునీకు
గోరిన పంటల / గురియుచుండు

నిఖిల బృందారకుల్ / నీయాజ్ఞ నుదురు
వలసిన దంతయు / భక్తినిచ్చి

తే! గీ॥ అట్టి నీవేడ! యెరులను / యాచనంబు
సేయుటేడ! నీవాక్యముల్ / చిత్రమయ్యె
నెందుకీరితి బల్కితే / యింతయైన
కారణ మెఱుంగ కుంటిని / గమలనాథ.

విష్ణు—కుండరదనా! నేను చెప్పినమాటయం దనిత్య మావంతయును
లేదు. నాయనంబున నొకవిషయమైన కోరిక. మొదవుటంజేసియే నీ
కడ కరుదెంచితిని. అక్కార్యము నీవలనఁ జక్కబడవలయును.

బృంద—(తనలో) భగవంతుండగు నీ శ్రీమన్నారాయణుని వాక్యముల
యందర్థము నాకుఁజెలియుట లేదు. ఒక వేళ నన్నుఁ బరీక్షింపఁ
తలంచి యేదియేని నెరవేర్చుట కశక్యమైన కోరికఁ గోరదుగదా!
(ప్రకాశముగా) దేవా ! జగత్కర్తవగు నీకోరిక దీర్చుటకుఁ దగి
నంత శక్తురాలనా? నాయందుఁగదా యుండుటంజేసి యిట్లువచిం
చెదవుగాని, కాకున్న నేనెంతదానను. అయినను గృహంతరంగుం
డవై భవదభీష్టమెట్టిదో యానతిచ్చితివేని, నీకరుణకుఁ బాత్రనై
యశమందు భాగ్యము నాకుండునేని, చేయఁ జూచెదను.

విష్ణు—బృందా ! నా యభీష్టము నీవు దీర్చఁడలంచినచో దీర్చఁగలవు;
కాని చెప్పుటకు నాచిత్తమే యొక్కంత వెనుదీయుచున్నది.

బృంద—మహాత్మా ! భక్తులయందట్టి సాదియము నీకుండఁగూడ
దుకదా !

విష్ణు—[తనలో] ఇంకఁ గాఢహరణం బొనరింపక నాయభీప్రాయ
మెఱిగించెదగాక ! యోహనుడే ! నన్నియొడకు నాకర్పించి గొని
జెచ్చినది నీసౌందర్యమే కారణము

తే. గీ. జగములందున నున్నట్టి / సతులలోన

నందమున మేటి వగుచును / నలరునట్లు

గలిగి నిన్ను సృష్టించె నా / కమలభవుడు

భవ్యభవదీయ భాగ్యులు / బాంక్షవశమె.

బృంద—(తనలో) ఈజగత్కర్త నాసౌందర్యమను గూర్చి పలుకు
చుండనేమి? (ఆలోచించుచున్నది)

విష్ణు—

ఓ. అనుమానింపక తెల్పుచుంటి విను ము / ద్వైదాజబింబాశ్రియ; నీ
ఘనసౌందర్యమే జెచ్చె నయ్యెడకు; జి ! క్షంగట్టి నన్నీ పు, నీ
వనుమానింపక నందమందు మదభీష్టవాప్తిఁ జేకూర్చుదో
విని దోషంబిది యుచు లోడలఁతువో / ఏ. బోధి యేమందువో.

తే. గీ. సకల జగములు రక్షింపఁ / జాలినట్టి
నేనె నీదు రూపముగాంచి / నెలత! మోహ
మంది, భవదీయ రక్షణం / బందవచ్చి
నాడ, నెట్లాదరింతువు / సాతమిన్న.

బృంద—(తనలో) అక్కటా! సర్వజగన్నియమకుండయిన యీ
భగవంతుడు నన్ను మోహించెనుగదా! ఇట్టి వింత యీతని
విషయమున మున్నెన్నడైన వినియుంటినా? శ్రీమన్నారాయణుం
డగు నితఃకక్షణ? సామాన్య యువిదశకు నేనెక్కడ? నన్ను
గామించుటేమి? (ఇంచుకయూరకుండి) భగవంతుడగు నీతడు
మదీయ పాతివ్రత్యము పరీక్ష నేయఁదలంచి యిట్లు గోరియుండునని
తలంచెదను. నేనీ మహానుభావునకు నేమని ప్రత్యుత్తర మిత్తును?
(అలోచించి) కానిమ్ము. నాభక్తిజూపుచు నెమ్మదిగా నిట్లుబలికెద
గాక! (ప్రకాశముగా)

సీ. శ్రీమద్వికుంఠపు / రీ నిలయుండవైయుండి,
ధర్మపద్ధతివీడి / తనరుటేమి
లక్షీణ లక్ష్మీక / లోకదీక్షుడవయ్యు
నిట్టికోరిక మది / నెంచుటేమి
పదునాల్గు భువనముల్ / పాలించు మేటివై
యూరీతిఁ బఠసతిఁ / గోరుటేమి
సకలభక్తజన ర / క్షుకుడవై, నెలతకై
మోహంబు నీభంగిఁ / బొందుటేమి

తే. గీ. చిత్రముగదోచె నీదగు / చిత్రవృత్తి
నాగుణము బరీక్షింప, ము / సంబునందు
దలఁచి, యీవిధమునను / పిట్టియుందు
వంతెగాని నీవేడ యి / ట్లడుగుటేడ.

భువనజాననుడైన నీవు నాచిత్రము బరీక్షింప నిట్లు గోరితి
నని తలంచెదను. కాకున్నచో, నీవేడ? యిట్టిబుద్ధిని బూనుటేడ,

విష్ణు—ఓరమణీ శిరోమణీ! నేనెట్టివాడనైననీమి ? నీసౌందర్యము నా చిత్తము నాకర్షించినది.

శా. యోహా! దోషమటుంచు లోకదలవకే! యోగీంద్ర మోక్షప్రదున్ భాషేశాది సురస్థవాభరణ వి! భ్రాజిష్ణుని నన్ను; సం తోషంబందగ జేయుమీ, యదియె సం! తోషంబు నీకిచ్చు, నీ కీషన్మాత్రము నిందరాదవని, లే! నే నేను రక్షింపఁగఁ.

బృందా! ఈవిషయమున నీవు సందియ మందవలదు. నీయశమున కావంతయు భంగమురాని మార్గము నే నరసెద.

బృంద—(తనలో) ఆహా! ఏమి యీవంత! ఈలోకు నిశ్చయముగా నాపై మోహమునందియే యిట్లు వచ్చినాడు. భగవంతుండగు సీతనికే యిట్టిబుద్ధి పుట్టినచో నెవ్వరు మరల్పఁగలరు? వినయవాక్యములచేత సీతని చిత్తమును ద్రిప్పి వేసి యిమ్మోహత్ముని యనుగ్రహమునకు బాత్రురాల నగుటకుఁ బ్రయత్నించెద. (కాకాశముగా)

సు. అకటా! యేమని పల్కుదాన నిను దే! వా! నన్ను నింతైన నొ చక, కామిచిరివయ్యయో యిది జగ! భాలించిన సంతయుం పక నన్ను హరియే పరాంగనకున్లై! భావంబులో నిట్లు గో యక మోహంబును జెందెనేయనుచు ని! దాడని నూహింపదే.

నీవు మహానుభావుడవు. సకల సృష్టిస్థితిలయంబులకును గారణుడవు.

మ అమలమనీష నిగ గొలుచు! నమ్మహితాత్ములు పుత్రమిత్రవర్గముపయి మోహమున విడిచి! రాజలియోగులు నొచునుండగా భ్రమఁగొని నీవె యిట్లు బర! భామరతంబున కానజెందెదే సుమహిత సద్గుణాభరణ! చోద్యము నీదుచరిత్ర మెంతయున్.

ఏ మహనీయుని కీర్తనోగ్రకచమున విరతావిషద్యర్గ లలికావి తానముదెగునో, ఏశుభప్రదుని చింతనార్క ప్రభుచేత సంసార

తనునప్రవాత మడంగునో, ఏ దేవ దేవుని సేవాదవానలశిఖలు,
విపద్దశాలవిని దహింపఁజేయునో, ఏ మహాపురుషుని భజనాంజ
నముచే నకువర్గనిధి గానిపించునో, యెట్టి యాదినారాయణుండవగు
నీవిట్టి కార్యము సేయుట కుద్యోగించిన నేనేమనఁగలదాన? పూడరీ
కాక్షా! ఒక నేళసింపు నాచిత్తవృత్తి నరయఁదలంచి యిట్లు బలికితి
వేమో! నీవావిషయమున సందియమందఁ బనిలేదు. పతిపదాంబుజ
సేవయు, భగవంతుండవగు త్వత్పదసేవయుఁదప్ప, నన్యసుఖ మేమియు
గోరను. కావున నాయందుగృహఁబూని, నీచిత్తమును మరల్పు
కొని, నీ భక్తురాలిగ న న్ననుగ్రహింపుము.

విష్ణు—

మ॥ అరివా! సందియమందనేమిటికి ను ? ద్యత్రీతి విష్ణుండె యీ .
గతి, సామాన్య తలోదరీమణిని నొ ? క్కరైన్ మదింగోరి, యం
చితమొదలునజేరి వేడగను, వా ? సింబొందగా నొచకీ
గతి, వాక్రుచ్చెడి మోహశాగి కలదే ? కల్యాణియెందైననున్.

శశాంకవదనా! బృందా! ఇది యధర్మశార్యంబని చిత్తంబునఁ
దలంపవలదు. మదీయాభీష్టము దీర్చుటవలన నీకుదుర్మశము గలుగు
నని తలంచవలదు. సాచేరిఁజేయఁబడిన యెట్టికార్యమైనను ధర్మము
గనే ప్రకాశించును. ఇదియుంగాక నీవునాకోరిక దీర్చితివేని, నన్నుఁ
గూర్చి మహాతపంబాచరించిన మహనీయులైన నందరాని దివ్య
పదంబున నీన్నునిల్పెదను.

బృంద—

సీ. లలితపులను నీ ? వాడింపుచుండువు.

జోలుబొమ్మలగరి ? దోయబామ్

కనుకట్టు గట్టెడు ? గారడీమను బోలె

నిధ్యావ్రపంచము ? మేయచరిత

జక్కులవాడవై ? జనుల వివేకంబు

బాపుచుండెదవు దై ? పథలలామ

వేషముల వేతువు / బృందారకుల వేడ

బహువిధంబుల నీవు / భవ్యతేజ

తే. గీ. మోహమూనడ వైకరిపై / మోహమంద

జేతు వింకొకరిని నిట్లు / జెలగుచుండు

నీ మహామహిమఁ దెలియ / నీరజాన

నాదులకునైన శక్యమౌ / హరి ముకుంద.

దేవా! నీయభీష్ట మధర్మమైనదనిచెప్ప సాహసించినందులకు నన్ను మన్నింపుము. నేను పరమసాధ్వినీ. పతిపదాంబుజ సేవయే సతికి భూషణమని యెఱింగినదానను. ఒకరిని సంకోషింపఁజేయుటకుఁగాని లేక స్వార్థము నపేక్షించిఁగాని నేను సాధ్వినైయుగాదు దాననుగాను. పతిసేవ కడలికి దైవచింతనకంటె నక్కుడు మహిమ గలదని నేను గుర్తెఱింగితిని. అట్టిచో నేనధర్మకార్యమాచరించితి నేని, నాయాత్మ తిరుగ విముక్తి బొందుట కసాధ్యమగునంటి. ఘోరవర కమునఁబడ గలను. నా సాఫ్యత్వముచే నిదివఱ కాజ్ఞించిన యశము మన్ను గలియును. సతికి బ్రతివ్రతాత్వమే సర్వసంపదల మెసంగును. అదియే సర్వాభీష్ట ఫలప్రదము. అదియే సకలఘ విమోచనము. అదియే సజ్జనస్తవనీయము. అదియే సంతోషకారణము! వేయెల? అదియే మోక్ష సామ్రాజ్యసాధారోహణమునకు సోపానము. కావున నామనం బట్టి యధర్మోద్వేగమునఁ బ్రవేశపెట్టి లోకులు నన్ను నీచముగ జూచునట్లు జేయకుము. భగవంతా! నీ పాదకమలములకు నమస్కరించు చున్నాను. నాయందుఁ గృపాంతరంగుఁడవై నీమధ్ధిని మరల్చుకొని, బృంద మహాసాధ్వీయను యశోదీంక్షిమము జగమున మ్రోగఁజేయుము.

విష్ణు—(తనలో) అహ! అమృతోపమానములగు నీమహాకృములు నాకంతయు మోఢము గొలుపుచున్నవికదా. సంపూర్తిగ నీమ చిత్తమును శోధించినఁగాని విడువరాదు. (ప్రకాశముగా) బృందా!

నారాయణుండవగు నేను నిన్ను జేరియిట్లువేడ, వలదని నిరాకరించుట నీకు ధర్మమా?

మ. తరుణీ! యేమి వదిలెను నీతిపుడు సం / తాపంబునుంగూర్చి యా
స్వయం దుగ్రుండ బువేడి తూపులడరిం / పందచ్చితాస్త్రాళిఁ జె
చ్చెర బాధింపఁగ నిట్లు వచ్చితిని రాఁ / జీవాక్షి నిన్వేడగాఁ
గరుణా జూకుము నన్ను, నీకును యశః / కల్యాణముల్ జేతురున్.

బృంద—మాధవా! నాహృదయము నీకు విశదపఱచితిని. ఇంకను నీయనవసర ప్రసంగముతో నేమిపని యున్నది? చతుర్దశభువన నాయకుండవగు నీకుఁ గూడ మదనావస్థయేనా? మదనండు నీ తనయుడే కదా!

విష్ణు—బృందా! మన్మథుడు తనయుడైన నేమి? వాడు తన వారిని బెరవారిని నుక్కరీతిగనే చూచును. నీవిషయమున నాతఁడు నన్నుఁ ద్రొడి నగుదుననియైన భావింపక బాధించు చున్నాఁడు. ఒక్క మదనండే కాదు. నాకుటుంబమున శున్న వారందఱును నాకు విచారమును గూర్చువాఁ!

సీ. నాశ్యేష్ట పుత్రుండు ? నలు మొగంబుల వే
ల్పశాశ్వత కార్యముల్ / నలుపుచుండు
రెండవ కట్టి మా / రూపు స్త్రీ పురుషుల
మోహ సాగరిమున / ముంచుచుండు
నిందిరాదేవి నా / యిల్లాలు నిగలేంబు
జంచల వృత్తిఁజ / రించుచుండు
భూమిదేవి ద్వితీయ / పూబోడి, యెవ్వడు
నిలచినచోది నే / నిలచీయుండు
తే. గీ. వసతి రత్నాకరంబు, మేల్ / పాన్పసాము
వాహనము పన్నగవిరోధ / భభిం నాదు
చిత్రసంసార కష్టంబుఁ / జెప్పవశేమె
తెలియకున్నదె నాకథ / కలిమిన్ను.

బృంద—దేవా! ప్రస్తుత విషయమును గూర్చిన సంగతి కాదుగాని,
చెప్పుచుంటిని.

సీ॥ అవనిదేవియె నీకు / నఖిల భారకుడన్న
విమలయశంబును / గొల్బుపగలిగె
అల రమాదేవి నీ / యాలియై భక్తమం
దారుడనడిచిరు / దంబు గూర్చె
భారతీరమణుడు / పట్టియై గొప్ప సం
సారి యనబడఁ / బేరుదెచ్చె
పరమపావని దివ్య / పాహిని పుత్రియై
కలుషనాశనుడన్న / ఘనతః గొలిపె

తే॥ గీ॥ నిజము దలబోసి చూడంగ / నీకు నీదు
పరిజనము దెచ్చు ఖ్యాతియే / ధరణినిండె
నీవు దామోదరుండవు / నిశ్చయముగ
తెలియదా నీదు చరితంబు / జలరుహము.

పంకజనాభ! మహామహులైనను నుల్లభంబైన నీ దివ్య మంగళ
విగ్రహ సందర్శనము నాపురాకృత భాగ్యంబున లభించినది.
నేను విగతకల్మషునైతి. నీవు నాదిత్యమారయలకో, లేక యుద్దేశ
పూర్వకముగనో, తెలిపిన నీయభీష్టమును మనంబునుండి బార
దోలి, దాసురాల నగు నాగృహ బునకు నేడధిరోగమ్ము. నాశక్తి
కొలది బూజించి కృతార్థురాల నగుదాను.

విష్ణు—(తనలో) ఈరమణిమణి యెన్ని వాక్యములయిన బలుకుచున్నది
గాని, నాయభీష్టమునకు మోత్రము సమ్మతించుచున్నది. ఈమె
హృదయము నిష్కళంకమైరది. ఈమెకు నాయుండన్నభక్తి వర్ణ
వాతీతము. (ప్రకాశముగా) తనదీ! నేనడిగిన దొకటియు నీవు
చెప్పన దొకటియుగ నున్నది. వాగ్దేవి సరియైన ప్రత్యుత్తరమిచ్చె
దవు? కాలహరణమునకు నాదిత్యమొకింతయుదాళదు.

మ. సరసీజాక్షిర నాకు నీ విభుకు పూ / జల సేతు నన్నందుకే
 బరమా మోదముగల్గె; గాని వినుమా / భావోద్భవుడేయు భీ
 కర బాణంబులకోగ్యలేక నినుఁగాం / తుండేరి యాదించు శ్రీ
 హరిని నన్ను నలతిగాఁ దలచియి / ట్లాడంగ నీకర్వమే.

బృందా! నీవునన్నుఁ గరుణింపవేని విరహాగ్నింబడి మ్రగ్గుట నిశ్చ
 యము. నేనిట్లు యతి నేని, సర్వజగత్తోభయగూడ తటస్థించును.
 ఇందులకుఁ గారణము నీవేయగుదువు. కావున నన్ను గణాక్షించి
 కృతార్థురాల ఎఱుమా. నాకుఁ బ్రీతిసేయుట సర్వజగంబులకును
 ప్రీతిసేయుట యగ

బృంద—ముకుందా! నీవెంత చెప్పినను నాదిత్య మధిర్మోక్యోగమునఁ
 బ్రవేశింపదు. భువనశాసనుఁడ వయన నీవిట్టి దుష్కార్యము నేయఁ
 దలంచుట యధర్మమగును.

సీ. అఖిల జగంబుల / నజనిచే సృష్టింప,
 మోరించు మహిమ యే / యూరుతేరి
 భూ చతుర్థి / భువన శాసనమహా,
 దిక్షత యేమూల / దాగియుండె
 అశ్రాంత కరిమ భ / క్తృఘనగర్వణ,
 చిరుద మేమహానీయు / దరికిఁజేరి
 అమర భక్తముని గ / ణమర పూజిత,
 దారి ప్రభావ మొ దడఁగియుండె
 తే. గీ. ఆదినారాయణాఖ్య మెం / దలరియుండె
 విశ్వ సన్నతి గుణమెట / వెలుగుచుండె
 వీనినెల్ల మఱచి యవి / వేకీ కరణి
 సాధ్యునగు నన్ను గోరుచే / జలజనాభ.

ముకుందా! మహాన్నతవధవి సధిష్ఠించి యుండినవాడి వగుటం
 జేసి నిన్ను జగములెల్ల భగవంతునిగాఁ గొల్పుచునున్నవి. నేనును
 నీకుండు నిర్మలమైన భక్తిబూని చరించుచున్నదాననే. ఇట్టి

యధర్మ కార్యమునందు నీవు ప్రవేశించితివేని, నీమహాన్నత పదమునకు భంగము గలుగును. భక్తరక్షణకార్యము మఱిది, యిట్టి యధర్మవర్తనో ద్యోగమునఁ బ్రవేశించుట దలంచిన నీతో నీ విషయ మగు ప్రశంసనీయుఁ జాలను గావున నేను గృహంబున కరిగెదను. దేవా! నేనిట్లు బలికితివని యాగ్రహింపకుము. నీదివ్యనామస్మరణ మూత్రము నాచిత్త మెక్కువను నడబాయదు. (పోబోవుచు)

విష్ణు—(తనలో) అహ! ఈమెవిశ్వల హృదయ మోతయు నుత్త కర్మ మైయున్నది. (ప్రకాశముగా) బృందా! బృందా! నీవునన్ను మోహ సాగరమునముంచి యరిగెదవా?

చ. అరుగగ నంచెదే జలరు / హక్షిరో నన్నిటు ఘోరమోహసా
గరమున ముంచివేసి, త్రేజ / గంబుల కొజ్జగునేను నిన్ను నీ
కరణినివేడుచుండఁ గనఁ / గా మడినొచ్చె యింతగా, నిరా
దానవహింతువే? భగవ / దార్చన యిట్టిదే? భక్తురాలికి

కుందరదనా! నేను సిద్ధబుడనయ్యి, గుణము గలిగిన హృదయై ప్రకాశించుచుండును. నిర్మోహమున నుండినను సమస్త జగముల మోహించు జేయుచుండును. రమణీ! నీచే నిరాకరింపఁబడి నే నెట్లు మరలిపోవును? శ్రీహరి నగు నేను నివిషయమున మనో రథసిద్ధి నందకపోయినచో నాప్రభావమే ముందును?

బృంద—ఏమీ మాధవా! భగవంతుడవగు నీవు నీమహిమి పరదా రల గూడు నిమిత్తమే వినియోగపఱుట దలంచితివే? అక్కటా! ఎంతసాహసము! సిహృదయము జగంబెఱుంగ లేక పోయెదగదా!

సి. తమకంటె నిన్నెయు / త్తముడని కాదె
సురులు దైవముగ నిల్చు / గలిగినారు
సర్వేశుడనికాదె / సకల భక్తసమితి
భూరి భక్తిని నిన్ను / బాగడినారు

ఘనమైన పదవిని / గని కాదె తాపస
 శ్రేష్ఠులు నిక బెద్ద / జేసినారు
 అవ్యయుండని కాదె / యఖిల సవన కార్య
 ములయందు భోక్త గా / నిలిపినారు
 తే॥ గీ॥ వీనిచే గాడెత్రిభువన / విభుడవనగ్గ
 దుర్లభపదంబు చేతికి / దొరికె వీరు
 గాన నిలుపుకొనగజూడు / గౌరవంబు
 నిట్టి గుహార్యముల పొత / కేగుడేని
 జపపదచ్యుతి బొందెను / నీరజాక్ష.

ఈ విధమున భాషించు సీయెదుట నేనింక నిలువనోట.

(నిష్క్రమించును.)

విష్ణు—బృందా! బృందా! అరుగుచుంటివా? భగవంతుడనగు నా
 యెడల నింత సేదారణమా! (తనలో) ఈమె సౌశీల్య పాతివ్రత్య
 ము లద్వితీయములై యున్నవి. నెమ్మదిగా నీవిషయమై యోచిం
 చెదగాక. (నిష్క్రమించును.)

ద్వితీయాంకము.

(శ్రీరామ పట్టాభిషేకము అను నాటకము.)

సంపూర్ణ రామాయణము. రు 1-6-0

నాటక ప్రదర్శనమున కనుకూలముగను, మిగుల రసవంతము
 గను, పాత్ర పోషణమును, గలిగి రామకథయంతయును కలిగియుం
 డిన సంపూర్ణ రామాయణ నాటకము గావలసినచో మాకేవలయును.

నవకవితాకార్యస్థానము,

బందరు, కృష్ణా జిల్లా.

సతీతులసి.

తృతీయాంకము.

రంగము:—[గాలవాశ్రమము ముందు జలాధరుడు—ప్రవేశము.]

జలం—(తనలో) గాలవుని సతీయగు చారుమతి సౌందర్య వతులం దెన్నికఁగన్న కాంతయని వినియుంటినేగాని, యెన్నఁడును వీక్షించి యుండలేదు. ఇప్పుడు నే నెట్లయిన యీ ముని యాశ్రమంబును బ్రవేశించి యాకాంత సరయవలయును. నా యుద్యమమున కను కూలముగ గాలవు డాశ్రమమున లేక యున్నచో, నాభాగ్యము పండినట్లే. (ఎరుటఁజూచి) ఎవ్వరో సుదతీమణి యిట్లువచ్చుచున్నది. ఎవ్వరై యుండును? చారుమతియేయై యుండునా? (పరిశీలించి) నా యనుచులు చెప్పిన మాటలఁబట్టి జాడఁగా నీమెయే చారుమతి యగునని తోచుచున్నది.

(తెరలో)

అమ్మా! చారుమతీ! భగవదాశాధనకుఁ బుష్పములఁ దెచ్చుటకు నీవుగూడ వచ్చెదవా? (ఇంచుక యూరకుండి) ఏమనుచున్నావు? నాథుఁడాశ్రమమున లేకు గాలవున నీవు పోయిరమ్మనియా? సరే! నేను పోయివచ్చెదను.

జలం—(విని తనలో) ఆమెయే చారుమతి. ఆమె వాక్యములఁ బట్టి చూడఁగా గాలపు డాశ్రమమున లేడని తోచుచున్నది. నాయుద్యమమున కీ సమయ మెంతయు దగియున్నది. భూపాలుడనగు నే నాశ్రమమునఁ బ్రవేశించుట కేవిధమయిన యభ్యంతరమును నుండదు కదా? (పరికించి) ఈమె సౌందర్య మద్వితీయమైయున్నది. మునిపత్నుల కిట్టి సౌందర్య ముండునాయని సంశయించితిని గాని యీమెను చూడఁగానే యా సంశయము వాసినది.

జా. బేరా కన్నులతీరు; చక్కదనమా ! హా! మోముచందంబు నయ్యారే! నీలములన్ హసించు కురులొ ! రారా, మిటారంబు, మజ్జారే! చన్ద్రవయద్దిరా! తను విలా ! సన్నార్చి వహ్వరె; యీ నారీరత్నముబోలు నుండరిని గా ! నకజాల లోకంబులన్.

తే. గీ. కొమ్మ గాదది ముద్దుల ! గుమ్మగాని
కలికి గాదది మదనుచే ! చిలుకగాని
కాంత గాదది రతనాల ! బంతిగాని
భామ గాదది సౌందర్య ! సీమగాని.

ఈ తరుణి శిరోముణి నాలుచూపులఁ జూచెనేని, మదనుండే తన విలునమ్ములు నేలఁబడనైచి యీమెకు దాసుఁడు గాక యుండునా? ఈతలోదరిని వీక్షించినంతనే, యా యనంగుఁడు తన ప్రష్ణ శరంబుల నాపై బఱపసాగిసాఁడు. కానిమ్ము. నే నీ యబ్జాక్షింజేరి మదీయ మనోంధంబెఱిగించి కృతార్థుడనై యా కాముని గర్వమడంచెడఁగాక! (ఇంచుక నడచిచూచి) అదిగో! ఆమె బీదెనైకొని జలాగ్రమై కాబోలు నదికరుగఁ దలంచుచున్నది. భరిరా! ఈమె సౌందర్య మిప్పుడు సంపూర్ణిగ గానించుచున్నది.

ఉ. కన్నుల కఱ్ఱుదీర సిత ! కంజదళంబుల మంజునైఖిన్
గన్నుల; జ్వలద్రసారము ముఖంబున, బింబముడంబు నాతెఱన్
బన్నగరీణి కీల్కమ ! వల్లులసౌరు శరీరశోభలన్
గ్రొన్ననగుత్తులన్వలకుఁ ! గొన్నవిలాసముచేత చన్ద్రన్

దిన్నని దివ్యచంపకము / తీగు కొఱురగు నాసికంబు నం
దెన్నఁగరాని సాపుఁగుల / కింపుఁబరాంగమున్ వహించి, రా
జన్నగభాళధశ్యమును / సన్న మొనర్చుచు విప్పుగుచ్చెఱుల్
బన్నినపావడఁబలుగుఁ / బయ్యెద గుత్త పురైకకప్పులం
టన్నెరఱుంచి, శుభ్యనిక / టాబునఁగాంచి ధరించి, ముదిగా
కన్నెలఁవిమించి, కర / కంకణముల్ పచరించి, భద్రమున్
నన్నడఁగింకిఁచివవి / నిర్మల 'తైలి'నతిక్రమించి, చం
చన్నితరావలోకన ర / సభ్రమచే హరిఁజిహ్వాసింది, య
య్యన్నులవిన్న బిందెగొని / యానదికేగెను నీరుదేరఁగన్.

(వరీక్షించి) లేదు. లేదు. మరల సేకారణముచేసినో బిందెక్కడ
బెట్టి యామె యిట్లేవచ్చుచున్నది. నేను నెమ్మదిగా నీమె కంటఁ
బడెదఁగాక. (ఇంచుక ముందునకుఁ బోవును)

[చారుమతి - ప్రవేశించును.]

చారు—(తనలో) పుష్పముల కొఱ కరిగినమైత్రేయి యిఁకనురాతే
జేమికారణమో!

(జలంధరుడు - చారుమతి చూచునట్లు మూకుకువచ్చుచు)

చారు—(జలంధరునిజూచి 'మీయ' వెనుక కేగి తనలో) బ్రహ్మ!
ఈతఁడు జలంధరుడు. ఇప్పుడు శిరశియ్యెడ కనుదెంచుట కేమి
కారణమోకదా!

జలం—[చారుమతిని సమీపించగా నామె వెనుక కేగుటజూచి] తాళ
సపత్నీ! నన్నుజూచినపుడు భయముదెడవేల? నేను పెరవాడను
గాను. జలంధరుడ. ముని ప్రహ్వశ్రమమున నున్నవాడే?

చారు—(తనలో) మునిపత్నినగు నేనీతనిలో మాటలాడి సంకుపలన
నేమిదోషము సంభవించును? (ప్రకాశముగా) నృపాలా! వారాశ్ర

మమన లేదు. సమిత్తుశిఫలాహరణార్థమై యుండినారు. ఇప్పుడే యగుదెంచి భూపాలుండవగు నిన్నుఁదగిన విధ బున గౌరవింతురు. అంతవఱకును నాశ్రమమున విశ్రమించియుండుము.

జల—(తనలో) ఆహా! ఈ యవతీమణి మృదుమధురభావణములు నాకెంతయు సుతస్యము గొలుపుచున్నది. నేను నెమ్మదిగా నాయభిప్రాయ మెఱిగించితినే, యీమెతప్పుక నమ్మలేనువనియే అనుచున్నది. (ప్రకాశముగా) యోహము! నియాదరణంబునకు నేనెంతయు సంతసిచితిని. కాని మొకవిషయమున మాత్రము నిన్నుఁ జూచిన నాకుమిగుల విచారము గలుగుచున్నది.

చాచ—రాజేంద్రా! నీవు నన్నుఁ జూచి విచారించవలదు ఒక వేళ మేము లావసులముగదా నిన్నుఁ బూజించలేమని సీవనుమాన మొందఁ బనిలేదు. తపోగర్వితుఁడగు మన్నాధుఁ డేతెంచి, భవత్పరివారంబునకును, నీకును గూడ విడు లిక్షఁగలఁడు.

జల—

ఉ. విచిత్రాసంగినేల, యరి / వివిధ శీతల సాకు మీర లా
నందము మీఱ నిక్కమ మ / నెటువ సాశయమెల్ల వీడినే
నిం దరుదెంచు కారణము / నింపుఁ జెప్పెదనీకు, దాని, నీ
పుండగ నాలకి విక్రమ / బ్రోచెదఁజ్రా మఱిబ్రోవకుచువ్రా.

మ. సురనారీ మణులన్ భజంగసతులన్ / త్కోణేశుద్ధాంత సుం
దరాలన్ గారుడవాళ కన్యకల, గం / ధర్వాంగనశ్రేష్ఠలన్
జర మోద బున గొణిగాని, విరు మీ / క్షింపంగలేదెందు, నీ
సరిగణా కారణ, నిశ్చయం దిదిసుఖా / శీతాంశు శింశాననా.

చాచ—(తనలో) ఈతఁడవసరములేని ప్రసంగములోనికి దిగుచు న్నాఁడు. ఈతని గుణములను, సూర్పి మన్ననకసారికను విని యున్నాను. అటునను భూపాలుఁడుగదా! ఆశ్రమమునకు వచ్చి నప్పుడు గౌరవించకపోవుట యుక్తముగాదని భాషించితిని.

జలం — రమణీశిరోమణీ! త్రిజగంబులను సమ్మోహన గిరఃబున ముంచఁ జాలిన సౌందర్యము గల నీవైక బడుగు గావసిని గైకొని కష్టము లనుభవించు చుంటి కదా! నీ సౌందర్యమును గూర్చి నాచాడుల వలన నింతకు మున్న నేకసాకులు వినియూడి, యెప్పుడో నిన్నుంటిగఁజూచి సంతాపించు భాగ్యముగలుగు కుంకునా యని వేది యుంటిని. అ క్యది నేటికి లభించినది. ఆలస్యము చేసినచో మోస మగును గావున నొక్కచూటలోఁ జిప్పెదను.

మ. వనజాక్షి నిను జూడఁగానె వినుమా? పంతు బురుక బూసి, చు డనిశితాత్రా పరంపరల్ తనువు నిం / డఁ జాలగీలించి నెట్టన హంసాది ఖగార్భటుల్ జొడిపివే / డక న్మమస్మధుండుండె; నీ వనుమాసింపక నన్ను నేలుకొని భా / గ్యశ్రీలతోఁ దూగుమా.

రమ్మ. నీభక్తి రాకముచుపే నాపురింబునకుఁ బోవుదము.

చారు. — (తనలో) అక్కటా! ఈనృపాలునకు నన్నుఁ జూడగనే యెట్టి దుర్బుధి పుట్టినది. ఇప్పుడు నేనేమి చేయుదాను? మునికన్యకలు గాని, నాథుఁడుగాని యాశ్రమమున లేరు. కానిమ్ము - నేనీతఁకి సామవాక్యములఁ బలికి హృదయమును నా దురుద్యోగమునుండి మరలించెదఁగాకి! ఈనృపుగా తాపనకన్యకలు గాని నాథుఁడు గాని రాక యండునా? (ప్రకాశముగా) రాజేంద్రా! నీవు నృపాలుండ వనుటచే 'గౌరవి చక బోవుట యుక్తముగాదని తలంచి సంభాషించి నందుకు మాకుఁగలుగు ఫలమిదియో?

ఉ. పాలన శీలముఁ విమల / భావము గన్పడ భూతలంబునా
బాలననేయు భూపతుల / భాగులెఱింగియు నిట్టిరీతి ను
శ్రీలుండనై పరాగవలఁ / కేరగ నిత్యమి, ధర్మమానె, బో
కాళి హసింపనే నిను భ / రాధిప! బుద్ధి మరల్పుమ్మి వినె.

జలం — అన్నులమిన్నా! ప్రపంచమున నేనొకరిని లక్ష్మిపెట్టువాడను గాను. నాచిత్తము నీయందుఁ జిక్కినది. నాయభీష్టము నీశిఱింగి

చిరిసేని నీవు తప్పక యంగీకరింతువని తలంచినద్యితని. (ఎమటఁ జూపుదు)

తే॥ గీ॥ అదిగో పరివార మున్నది ? యచట ; రథము
నదిగో యెక్కుమా యింక సంత ? యంబు విడిచి
మత్స్వరంబును జేర్తు ; నా ? మగ్గున వగుచు
సౌఖ్యములఁ బొందెదవుగాక ? జలజనయన.

చారు—(తనలో) అశ్రమమున నానాధుఁడులేని సంగతి నెఱింగియే
యీతఁడు నాయెడల ద్రోహబుద్ధినిఁ బూనివచ్చినాడు. హా! పర
మేశ్వరా! నన్నీ దురాత్మునిబారినుండి రక్షింపుము. (ఇంచుక
యూరకుండి) దుష్టచిత్తుఁడగు నీతఁడు నేనేమి చెప్పిననువినఁడు.
వీనితోఁ గాంతవఱకుఁ గాలయాచనము సేయుచునుంటినేని
యింతలో నాచెలికత్తెగాని నాధుఁడుగాని వచ్చును. (ప్రకాశముగా)
జలంధరా! నీ వీశ్వరుని నయనంబుల నుండి వెలువడిన కోపజ్వాల
వలన జనించితివి - నీకుఁ దెలియని పరమధర్మము తెలదునులేవు.

మ. చతురంగబోధి పరీతభూవలయ రా ? జన్యాన్వయోత్తంస సం
తతి సేవింతుఁగఁ జక్రవర్తివయి వ ? న్యగ్రాసదీక్షా కృతీ
కృతగాత్రి మునిపత్ని నీగతి ధృతి ? శ్రీహీన చిత్తుండవై
సతిగాఁగమ్మని కోరుచుంటివకటా ? వ్లాఘింతురే నిగ జనుల్.

మ. షీతిలోలేరె సతీమణుల్ నవవయ ? శ్రీహృదలవణ్య జ్వం
భిత లోభూవర, నీకుఁ గోరఁగఁడలం ? పేయున్న ; నీవట్టిచో
వ్రతవై నారలు గట్టి తాపపకుటీ ? రక్షోణి యుండిట్లు సం
తతముల్ భర్తను గొల్చుచున్ దనరు నన్ ? గామింతుటల్ ధర్మమే.

జలం—రమణీ! కాముకులకుయ్యత్తాయుక్త విచారణముండదు. (ఇంచుక
యూరకుండి) ఇంక నేను . కాలహర్షణమునకు దాళఁజాలను,
(సమీపించు చున్నాఁడు)

చారు—(తనలో) ఈతఁడంతకు మీదకు వచ్చు చున్నాఁడు. ఇచ్చట నీనిదుష్కృత్యమును వారించు వారెవ్వరును లేరు. (ప్రకాశముగా) భూపాలా! ఇది నీకు ధర్మముగాదు. నేను తాపసపత్నిని. సాధ్వీని. పరాంగనారతము. పాపమని యెఱింగియు నిట్టి దురుద్యోగమునఁ బ్రవేశించుట నీకీర్తికిని శ్రాణములకుఁగూడ హానిసంభవించును. నామాటవిని నన్ను నీసాదరిగ భావించి వచ్చిన దారిని బొమ్ము. ఇట్టి దుర్వృత్తిని బ్రవేశించి, సాధ్వీమణుల నోటినుండి వెలువడు శాపాక్షర మహాగ్ని జ్వాలల కాహుతుడవు గాకుము.

జలం—తరుణీ! నన్నీరీతి భయపెట్టఁ జూడకుము. కామించి వచ్చిన నన్ను నీయంతట నీవాదరింతు వేమోయని యింతవఱకును గాల హరణమున కోర్చితిని. ఇంక నేనోర్వజాల. నేనేనిన్ను బలవంతముగ రథముపైఁ బెట్టుకొని కొనిపోయెద, (పట్టుకొనఁ బోవును)

చారు—(కోపముతో) బౌరా! మీ! నీసాహసము. తాపసపత్ని నగు నన్ను బలవంతమునఁ గొనిపోయెదవుగా! నీకు వినాశకాలము సమీపించినది. (నాథుని నుద్దేశించి) హా! నాథా! దుశ్శిలుండగు జలంధరుఁడు బలవంతమున నన్నుఁగొనిపోవ దలంచుచున్నాఁడు. సత్వరముగవచ్చి నన్నురక్షింపుము. హా! మైత్రేయీ! ఈసమయమున నీవైననున్న చో నీ దురాత్ముఁడీచ్చటకు రాకయుండుచుగదా! [శైరలో]

ఎవ్వఁడా దురాత్ముఁడు! ఇదిగో వచ్చుచున్నాను.

జలం—(ఎటుటఁజూచి) అక్కటా! కార్యమునకు భంగమైనది. అదిగో! గాలప్రదే వచ్చుచున్నాఁడు. ఇంక నేనిచ్చట నిలచియుండరాదు. మరియొక సమయమున నీమెనెట్లయినఁ గొనిపోయెదగాక.

(తొందరగాఁ బోవును)

చారు—(తనలో) అబ్బా! గండము గడచినది. ఈ నీచాత్ముఁడు నాథుఁడు వచ్చుచుండుటఁజూచి, యీప్రదేశము విడిచినాడు. లేనిచో నాకెట్టిహాని సంభవించి యుండునోకదా!

గాలవుడు—(ప్రవేశించి) ఎవ్వడా దురాత్ముడు !

చారు—నాథా! వచ్చితివా! ఈసమయమున నీవు రానియెడల నేనెట్టి యాపదను బొందియుందునోకదా!

గాల—అదియేమి?

చారు—జలంధరుడు...

గాల—ఈదురాత్ముడు నేడు మన యాశ్రమమునకు వచ్చినాయేమి? పరనారీ హరణమాననుండగు నారాదు నీకెట్టి హానియై జేసియుండ లేదుకదా!

చారు—నీరాక యా హానిని దప్పించినది. ఆతడాశ్రమమునకువచ్చి యనినమాట లన్నియు సావకాశముగఁ జెప్పెదను.

గాల—వానికి వినాశకాలము సమీపించినది. రమ్మ.

(నిష్క్రమింతురు)

రంగము:—(2):-[జలంధర ని మందిరము:-ప్రవేశము జలంధరుడు]

జలం—(తనలో)

మ. అక్కడా! యేమియొనర్చువాడ నీవుడ ? య్యజ్ఞాశపత్రాక్షి చేతికిఁ జేకూజియై దప్పిపోవుటను రా ! జీవాత్మ పుత్రుండు, మా మకధైర్యం బెడలింపసాగెను నికిం ! బద్ధాక్షి నెబ్బంగిఁ జేతికి లభ్యంబగు నట్లుజేసి మదనో ! ద్రేకింబు వారిం చెదన్ ?

అనాడు గాలవుఁ డాసమయమునకు రాకయున్నచోఁ చారు మతిని నా గృహమునకుఁ జేర్చియే యుండును. (ఇంచుక యూరకుండి) మిరిదిన దాని కిప్పుడు యోదించినందువలనఁ బ్రయోజన మేమియున్నది? ఎట్లయినను సమయము వేచియుండి, చారుమతిని బంధించుకొని రమ్మని భటుల కాజ్ఞాపించితినికదా!

[బృంద - ప్రవేశించును].

బృంద—(జలంధరుని సమీపించి) ప్రాణేశ్వరా! నేడింత దీర్ఘాలోచన తత్పరుడవై యుంటివేమి? కారణ మెఱుంగ దగుదునా?

జలం—ప్రతివిషయమునందును జోక్యముగల్గించుకొన వలదని యెన్ని సార్లు చెప్పినను నీవేలవినవు?

బృంద—నాథా! అగ్రహింపవలదు. రాజకార్య వ్యవహారమైనచో నే నా తెరువునకు రాను-కాని, నీచిత్త మితరాలోచనయందు మగ్నమై యున్నదని తెలియుచున్నది.

జలం—మనస్సులోపల యూహగూడఁ గనిపెట్టఁ దగినంత సమర్థురాలవు.

బృంద—నీచింత పరనారీహరణంబును గూర్చి కాకున్నచో నాకు బెంగయుండదు.

జలం—అదియైన మాత్రము నీకేలబెంగ?

బృంద—పరనారీహరణము పాపమనకు మూలమని.

జలం—నీకు దెలిసిన మాత్రము ధర్మములు నాకుఁ దెలియవా?

బృంద—అగ్యపుత్రా! నేనెట్లుఁ జెప్పటకు సాహసంపఁగలనా? సర్వ మెఱింగియుండియు నేకారణముచేతనో నాకుఁ జింతఁ గూర్చుచుంటివి.

జలం—నేనేమి నీకుఁ జింతఁ గూర్చితిని?

బృంద—

సీ. మనసార నీపాద / మనసేవఁ గొమ్మంచు,

నెన్నదైనను నాకుఁ / నిచ్చినావె

ముఖమార నెప్పుడైన / మృదుమధుర్వచో

సరణి నాకుదు జూపఁ / జాలినావె

నీవే దైవంబుగా ! నందియుండిన నాకుఁ
 బ్రేమ యొక్కింత, చూ ! పించినావె
 యగ్ని సాక్షిగఁగొన్న ! యతివ యంచును నన్ను
 గాసంత కరుణతోఁ, గాంచినావె
 తే. గీ. యకట! నీకు నర్థాంగినై ! యలరునాకు
 తాపమునుగూర్చ నీకును ! ధర్మముగను
 నీకుఁదెలియని ధర్మంబు ! లోకమందు
 గలదె నీకు నే వచియింతుఁ ! గలనె నాధ.

జలం—ఇష్టములేని వివాహము సౌఖ్యమున కాకరముగాదని నేను
 తొలుతనే తలంచితని.

తే. గీ. అల స్వయంవరి సమయంబు ! నందు నతివ
 నాగళంబున హారముఁ ! వైవఁజోయి
 క్రిందఁ బడవేసినప్పుడే ! కుండరదన
 భూరివైరాగ్య మొందితిఁ ! బూర్ణముగను.

బృంద—నావలన గలిగిన యానందమునకా ప్రీతియు నన్ను నిరాద
 రించుట !

జలం—రమణీ! అప్పుడు నేను వివాహ మక్కఱలేదనియే పలికితిని
 కాని, యానందమును నన్ను బలవంత పఱచుటచేత నన్ను మెడకుఁ
 గట్టుకొంటిని.

తే. గీ. గంగిరెద్దుకు మెడలోన ! గంతయట్లు
 గట్టుకొంటిని నినునేను ! కాంతమిన్న
 యిప్పుడేమి చింతించిన ! నేమి ఫలము
 ననుభవించంగ వలయును ! నేజునిచాలు.

బృంద—ప్రాణేశ్వరా ! నామూలమున నీకు గలిగిన విచారమేమి
 యున్నది? కరదారాగమనంబు వలదనియు, తాపసుల బాధించుట
 తగదనియు, జెప్పుటయేకదా. నావలనదోషము ! సీతేశ్వరమును
 నేను గాక మరెవ్వరు గోరుదురు?

నీ పరసతీ మణులపై / భ్రాంతిని వీడుమా,
 యంచు వచించ నా, / లించినావె
 మునిపుంగవుల నేచఁ / జోవలదంచును,
 జెప్పమాటను జెప్పి / జేర్చినావె
 అమర సంతతిఁగాంచి / హసియింప దగదించు,
 నెంత చెప్పిన గుర్తు / నెఱిగినావె
 “ధర్మమే జయి”మను / తాత్పర్యమును బూను,
 మని చెప్పు నానుడి / నరసినావె
 తే. గీ. యిట్టివన్నియు వచియించి / యెవఁగుకలన
 నీకున్నాపై నసూయ జ / నించెఁగాచె
 గాకయుండిన నాయకు / గలిగినట్టి
 దోషమేమి నీకును దోచ / నో! నిశ్చేత.

మనోహరా! ఎంత భాగ్యముండిన నేమి! ఎట్టి భోగములుండిన నేమి?
 ఘోర విపదాంబుధిఁ దలించుటకు నావయు, సంతాపదావాగ్ని!
 ఘనవృష్టియు, భాషారణ్యమునకు నాలవిశ్రంబును, మోక్ష
 సంభానకర్తయునగు పరిసేవకు దూరమైన సతి బ్రదుకేల?

[తె ర లో]

ఈదురాత్ముల బానిసండి నన్నురక్షించు పుణ్యాత్ములులేరా!

బృంద—(ఆలించి) స్త్రీయార్థరవము వలెనున్నదే!

చారు—(జలంధరుని నుద్దేశించి) హా! నరపాలా! ఎంతదుష్కార్యము
 జేయించితివి? ఇట్టిదుష్కార్యమునందు వర్తించుచున్న నిన్నుఁగాలు
 డింకను గొనిపోవక యుండనేమి? పరివ్రతా శిరోమణుల నీవిధం
 బున జేయుటకేనా నీవుజన్మించినది?

బృంద—[తనలో] పాపము ఈమెయెవరో సాధ్య. నాథుని చురంత
 కృత్యములకు మేరలేకుండ్లనుగదా! (క్షణశముగా) ప్రాణేశ్వరా
 ఈమెయెవరు?

జలం—ఎవరా! అన్ని విషయములు నీకే కావలయును. గాలపునిభార్య.

బృంద—అక్కటా! ఎంత ఘోరము ఎంత ఘోరము! తాపసి పత్ని యగునీమె యెడల నిట్టి కృత్యమునేయ సాహించుట ధర్మమా?

చారు—(బృందనుజూచి) అమ్మా! బృందా! నీవును నాడదాన పుగదా నీభర్త మొన్న మాయాశ్రమమునకువచ్చి నన్నెన్నో మాటలాడి తుదకీరోజున నిట్లుజేయించినాడు. ఈతఁడెప్పుడో సాధ్వీమణుల శాపముచేతనే యంతముందును.

బృంద—(జలంధరునిజూచి)

చ. పరసతులెల్ల దల్లులని / భావములోఁ దలపోతమాని, యా పరమ పతివ్రతామణి, న / పారగుణాకర నిట్టి భంగినిన్ బరిభవమున్ బానర్పుటని / భావ్యమె, శ్రేయమె, చాలునింక, నీ తరుణిని దల్లిగాఁగనును / దాపసి సన్నిధిశ్చేర్చఁగాదగున్.

ఇట్టి కార్యములే, గౌరవనాశనమునకును, బ్రాణహానికిని కారణములగును.

చారు—(బృందనుజూచి) తల్లీ! అట్లుజెప్పి నన్నురక్షింపుము.

జలం—(బృందనుజూచి)

మ॥ అలినీలాలక యిట్టి కార్యముల చా / య౯ జేరి యిబ్బంగినిన్ బలుకం జెల్లున నీకు, నిర్భయత; నీ / పద్మాక్షిమై నాకు ను జ్వలమోహం బొదవంగ దెచ్చితిని, న / వ్యాజైన వారింపఁగా దలఁపుఁబూని చరించునే, మదిని వం / తంగుందనీకేటికిన్.

బృంద—నాథా! ఆగ్రహింపకుము. సాధ్వీమణుల నీవిధంబునయుట తగదని చెప్పటకు సాహించుచుంటిని. నాకు, నీపదాంబుజానన మొసంగలేదని మైనను చింతింపనుగాని, యిట్టియ కార్యము నామె మటజరుగుచుండ నేను సహింపఁగలనా? తుదకీకార్యములు బల వంతముగ నాప్రాణముదీయును. ప్రాణేశ్వరా! ఏమో కలికితి నని తలంపక, యామెను విడిచిపుచ్చుడు. (చారుమతిని సమీపించి)

తల్లీ! నీవు చింతించకుము. నానాధుడొవచ్చిన యవరాధమును నైపుము. నిన్ను మీయాశ్రమమునకు నుఖముగాఁ జేర్చించెదను. రమ్మ - (చారుమతిని దీసికొని లోనికిఁబోవును)

జలం—(తనలో) గాలపుడు వచ్చుటచేత నీచారుమతి యిప్పుడు దప్పించు కొనినది. ఇప్పుడు బృందయడ్డపడినది. ఈభటు లీమెను బృందయె ఱుంగు నట్లు చెప్పుటచే నిట్లయినది.

సేవ—(ప్రవేశించి) మహారాజా! నారదమునీగ్రుండువచ్చి యున్నాడు.

జలం—(తనలో) ఈసమయంబున నీతఁడేల యగుదెంచెనోకదా! (ప్రకాశముగా) మునీంద్రున కభ్యంతరమేమున్నది? శీఘ్రముగాలోనికిఁ బ్రవేశపెట్టుము.

సేవ—చిత్తము. (నిష్క్రమించి వెంటనే నారదునితోఁబ్రవేశించును).

నార—(తనలో) ఈ జలంధరుని దుష్కృత్యము లాతకంతకు హెచ్చుచున్నవి. తక్కిన విషయము లెట్లున్నను, బరదారాగమనము, అందులో మునిపత్నీలను భంగమొనరింపఁ దలంచుట యెంతయు హైరముగ నున్నది. కానిమ్ము. ఈతని దుష్కృత్యమునకు నేను దోడై శంకరునితోఁ గయ్యము సంభవించునట్లుఁ జేసెదను. దానంజేసి కలహభోక్తనగు నాకు సంకోప మొదవుటయేగాక, త్వరలోన నుర్రాగు కడుగుంటుటకూడ సంభవించును.

జలం—(ఆసనమునుండి లేచి) మునీంద్రా! వందనములు. ఈపీఠము నలంకరింపుము.

నార—(అసీనుడై) జలంధరా! నీకుఁ గుశలమేకదా?

జలం—మునీంద్రా! నీ కటాక్షమునఁ గుశలముగ నే యుంటిని. (ఇందుకయూరకుండి) మహాత్మా! నీరాకచే నేను ధన్యుడనైతిని. ఇప్పుడు నీవెచ్చటికిఁ బోవుచు నెచ్చటి కరుదెంచితివో యానతిచ్చెడవా?

నార—నేనిప్పుడు శైలాసమునుండి వచ్చితిని.

జలం—కైలాసమున విశేషము లేమి?

నార—నే నక్కడ కరిగిన సమయమునఁ బరమేశ్వరుఁడు లేడు. గంగా పార్వతు లేకారణముననో గలహించుచున్నది.

జలం—పరమేశ్వరుని జీవితకాలములయు నా సవతుల కయ్యము వారిం చుటకే సరిపోవునున్నది. ఇతఁకును గలహకారణ మేమో నీకుఁ దెలిసినా?

నార—గలహకారణమేమో నాకును తెలియలేదుగాని పర్యవసానము మాత్రము తెలిసినది. గంగ పార్వతికి నీహకనిచే బట్టుబడుదువుగాక యని శపిచినది.

జలం—ముప్పూదా! తాను మహాపాద్యవని యాపార్వతికి మిగుల గర్వ మున్నది.

నార—ఈసంగతి నీవుగూడ గ్రహించితివికదా! ఆమె కొకపారి గర్వ భాగము కావలెను. (ఇచ్చుకయూగకుండ్లి) జలంధరా!

హేగీ! అరయఁ బెచ్చునైన బ్రహ్మాస్త్రమున్న
పగిది, మామల భార్యలఁబట్టిబట్టి
దలఁచుచుండ' విదియేటిదర్పగుణము
బలముగల్గిన నా“నతి”బట్టుచుయ్య.

ఇట్టి కార్యము నిపు చేరుజాలితి వేని నీయశము చతుర్వశభవనంబుల
యంగును సిగ్గుచు.

జలం—తాపసోత్తమా! ఈసంగతి మూచిసమయమునందే చెప్పితివి.
నేనెప్పుడు పార్వతినిబట్టితి నేని యామెకు గర్వభాగముగుటయేగాక,
గంగ యుచ్చినతాపము గూడ నిజమగును.

నార—జలంధరా! మాటలవలన బ్రయోజనములేదు.

జలం—నారదా! నేను మాటలజెప్పువాడనుగాను.

జలం—తరుణీ! నీవు నాకెట్టిభయమును గొలువవలదు. నేను తలంచిన
కార్యము నెరవేరువఱకును నిర్దిష్ఠించువాడనుగాను. నీ వీ విష
యమున మారు బలుకకయుండుము.

బృంద—హా! నాథా! ఇదియేమీ సాహసము!

నీ. పరదేవతాకృపా ! ప్రాప్తభూపాలవై
శ్వర్యభోగంబులు ! చాలలేదా
మహనీయమణిమయ ! మందిరాంగణవాస
సౌఖ్యసంతోషములే ! చాలలేదా
సకలసామితిరా ! జన్య సమూహంబు,
సలుపుచుండెడి నెతులే ! చాలలేదా
అతీలోకీర్తిల ! ప్రతీభావరాక్తిమ,
శౌర్యసాహసములు ! చాలలేదా

జీ. గీ. పరుల కాలిలంబుల్లాడి ! పాపమునకు,
దోష; పార్వతీదేవిని ! గూడఁ బట్ట
సాహసించుచు నుంటివి ! శౌర్యవృత్తి
సమ్మోహదేవి మహిమంబు ! నరయలే,

నాథా! ఈప్రపంచమంతయు నాకు నీటి డబ్బెయ్యిది. నాయకుని
నీవు కరుణతో చదివెడిదేవకు నన్న దూరిమగఁ జేసెను నది తి
రిమి నీ నీఁ హృదయమునఁజేసేయచి నాధ్వపై యుంటివి. అట్టిచో
నీవివృణు సతీదేవిని బట్టనగి నాకు దరింపదీ తి గూర్చి
వలదు.

జలం—నేను నీయెదుట నున్నంతవఱకును నేదియో యశవసరిమైన
సంభావన నేయుచునేయందావు. నేటిదే శైలాసమనశేగి, సమ
యము వేడియై డి సతీదేవిని బంధించి కొనివచ్చెదనుగాని! (ప్రహర
మించును.)

బృంద—హా నాథా! నాథా! (పరికింది) ఇంకెక్కడనాథుడు! ఈతడు నామాటలు పెడచెవింబెట్టి శైలతనయార్థమైయరిగినాడు. ఇప్పుడు నీ నేమి నేయుచును? ఎవ్వరిని వేమకొందును? ఈతఁ డట్టియ కార్యము జేసే నేని త్రినేత్రుని శోషాగ్ని జ్వాలలందు బడి భస్మముగాక యుండునా! అక్కటా ఈతఁ డెట్టి సాహస కార్యము నేయ నెంచెను! (ఇంచుక యూరకుండి) ఇప్పుడు నీను నిచ్చారించుచు నున్నందువలనఁ బ్రయోజనములేదు. నేనుగూడఁ నరిగి నాథుని యత్నమును గని పెట్టుచు నా శక్తికొలది వారింపుఁ బ్రభుత్విం చెదఁగాక.

[నిష్క్రమించును]

ఇది తృతీయాంకము.

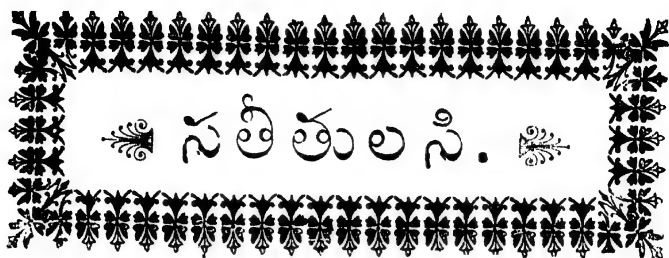

సు వ ర్ణ పా త్రై. (నాటకము) 1-2-0

త్రాగుడువలన చెరిపొయిన శివశంకరునికథ. అత్య గృహిణుని నుంచును.

న వ క వి తా కా ర్య స్థా న ము.

బందరు, (కృష్ణాజిల్లా).

❀: చ తు ర్థాం క ము : ❀

రొము:—(1) [తైలాసపర్వతప్రా. తివసములో సతీదేవి - ప్రవేశము]
 సతీ—(తనలో) పరిమేశ్వరుని భార్యనైన నానుఁగూడ సవతిపోలేకదా.
 మా కలహములుజూచి ప్రాణేశ్వరుఁడు పరిహాసము సేయుచున్నాను.
 ఇట్టి కలహములు స్త్రీలు తమలోదామే యంతరింపఁ జేసికొనవల
 యనుగాని, మగ వారికిఁ జెప్పుట యెంతయుఁ జాలకన నీదా! కలహ
 సందర్భమున నాగింగ నన్నఁగూర్చి పలికిన యావాక్యము నాహృద
 యమున కొక్కిలాయనుమానము గలిగించుచున్నది (అలోచించి)
 రుద్రాణి నగు నన్నెవ్వఁడు బట్టనాహసించును? నాయనుమానమే
 నన్ను బాంధించుచున్నదిగాని మరియొకటికాదు. (ఎగుటజూచి) నన్ని
 చ్చట నుండుమని చెప్పిపోయిన చెలిఁ కైయింకిను రాకయున్న దేమి!
 వచ్చుచున్నదేమో చూచెదగాక. (నిష్క్రమించును.)

(జలంధరుఁడు ప్రవేశించును.)

జలంధ— (తనలో) నేను నిన్నటిచూడ వేదీయుండగా, నిప్పుకి
 భార్యకి యొంటిగా నుండఁజూచుభాగ్యము గలిగినది. (ఎగుట
 జూచి) అదిగో, ఆయింతి (పరికించి) ఈమె సౌందర్యమద్వితీయ
 మైనది!

ఉ వేయితలంప నేఘటిలి 1. విశ్వపదార్థములందు గల్లు బర
 నాయగ మొక్కచోట నిడి 1 చూడగఁ గోర్కఁబనించెయింటనా

ణీయువతీప్రియుండు శశి ! నీరగుహాద్యుపమానవస్తుల
త్యాగతబుద్ధిగూర్చి వెల ! యంగనుజేసె దయాదరీమణిన్.

ఇట్టి నారీమణి లభించుటచేతనే శుశ్రూషుండు మహాదేవుడైనాడు.
(ఇంచుక యూరకుండి) నే నిట్లాలోచించుచు నున్నందువలనఁ
బ్రయోజనములేదు. ఆలస్యముజేసితి నేని శార్వభంగుగనును. సత్వ
రముగ నీమెను బట్టుకొని విమానముపైఁ బెట్టుకొని నిజనగరము
చేరెదను. (నిష్క్రమించుచు.)

సశి—అ! మరత్యా! ఎవ్వడవురానీవు? సాహసంబున నన్ను బట్టవచ్చి
తివి. [అనికలుకుచుఁ సతీదేవియు వెంట జలాధరుడు ప్రవేశము]

జలా—(సతీదేవిని జూచి)

ఉ. ఏను జలాధరుండ, రమ ! ణీమణి నన్ను నెఱుంగవొక్కొ; నీ
మానితమందరాకృతికి ! మానసమంకన జాలమెచ్చి; యా
స్వాశరాగ్రికి మిగుల ! సాక్షి నినున్ గొప్పపావఁగోర్కెఁ
నేటి కేటదెఱిగిని ! నీరజవ్రతవికాలబోచనా.

సశి—(కోపమున) ఓరీ! మూర్ఖదోహి! ఎట్టిసాహసకార్యము సేయ
నొందితిరా! తల్లినిగ నన్నే బట్టవచ్చితివిగా! నీఎట్టి పరమపాతకుడ
వగుచువని నెఱియక బ్రహ్మగురులు నిన్ను మహాదైవ్యవంతు
నిగాఁ జేయుటండేసి యట్లు దుష్కృత్యములు సేయుచుతివి.

సశి గీ. తగని పురుషునకును దొడ్డ ! తనము గూర్చి
నగను పడుటయె కాని పో ! దలఁతి తనము
పిల్లకుక్కను దోడైచ్చి ! పల్లకి నిడి
యారతిచ్చిన నది దివ్య ! లాభుకాదె.

కాల్యమానందె నిను శ్రీహరిఁ జాతదలంచియు; బరమేశ్వరుని
మొగముజూచి యూరకుండుటచేత నిట్టివాడవైతివి - కానిమ్ము -

రుద్రునికోపానలజ్వాలల కాహుతికాగోరియే నన్ను నేడ్చిట్లు బట్టు
టకు సాహసించితివి.

జలం—సుదలీమణీ! ఈ యనవశరస్థంభావణతో నేమిపనియున్నది? నే
మొకమాటఁ జెప్పెదను వినుము.

సీ! ఆనాస మెన్నంగ / నతిభయంకరమైన
భూతలంబు లూడెడి / ప్రేతభూమి
ఆనార మోచంగ / నన్యలెవ్వరు దరి
జేరగాఁ జాలని / ఘోరవిషము
వాహనంబు దలంకఁ / బరిహాసమునుసేయ
నిరతంబు దలయూచు / వృషభమూర్తి
విచ్చమిత్తంగ నెచి / వేడ్కమై హస్తంబు
నన్ ధరించినది యా / నొలవ శిరము

సే! గీ! పాములే నగులు, హితులు / క్రమధగణము
గాగ జరియించుచుండు నీ / కాంతుఁ జూచి
సౌఖ్యముల నీయఁజాలును / సారనాక్షీ
రమ్ము పొదము నాగు పు / రమ్మనకును.

జాగునేయక లెమ్ము. (సమీపించును.)

సతి—తూలనా! దూరముగానుండుము పరమేశ్వరుని మహామహిమ
నిలుంగక యిట్టి యకార్యమును జేయవచ్చితివి. నిన్ను నేనే దగ్ధము
జేయగలుగుదును గాని, నాధు'యాజ్ఞ లేక పోవుట చేతను, నీ
భార్యయు, సాస్వతీకోమలేషునగు బృహదాచారియుఁ గనుఁగించితి.
ఇంతవఱకును దాపముల చేయదుఁ దత్పత్తులఁ బరిమిబల్లుచు నా
ర్జించినఘోరపాపము చాలక నారడకుకూడ వచ్చితివా?

జలం—సతీమణీ! నీవు నన్నిట్లు తృణీకరించి పలుకవలకు. నీసౌందర్య
మున కీకృతుఁ జూతయుఁ దగనివాడు.

తే॥ ౧॥ ఉవిద జవ్వనివి నుఖంబు / లొల్లకీపు
బడుగు జోగి భార్యవై / బరగితేల
రాత్రి ముఖమునఁ జంద్రతా / రావ్రదీప్త
యైన శిర్వరి యరుణున. / కగున చెపుచు.

ఈమాటలతో నేమిప్రయోజనమున్నది? రమ్మ, నాపురమున
నన్ను గూడి నుఖంచెదవుగాక! (సమీపించును)

సతి— నీ కామువునూడినది. ఇంచుక కాలమిచ్చట నిలచియుండుము.
పరమేశ్వరుని మహిమ నీకుఁ దెలియును.

జలం— అతని మహిమ తెలియకేమి?

క॥ తనువు విరూపాక్షమ, పు

ట్టనఁ గనరాదేకిని ది / గంబరత నరుం

గనగును, ధనమను మాటయె

గనరా దతని మహిమంబు / గానన భగతి.

శ్రీకంసుని! గట్టి పెట్టి నీ తలిదండ్రులు నీ కెంతయు శోకముగూర్చిరి.
నిరంతరమును మణిసాధంబులయందు మెలఁగు నీచరణము లాతనితో
పిశ్చవనంబున మెట్టుట కెట్లోర్పుచుంటివి?

క॥ శ్రీచందనాస్పదములగు

నీచనులు శ్మశానఘా? / నగమటకంబె

నీచం బొందు గలుగున యా

హా! చపలాక్షిరొ నుఖంబు / నట్టిది యానె.

సతి— ఓరీ! దుర్మతి! బీదయు, సంపదోత్సవును శ్మశాన సంచారియు,
జగత్పతియు నగు శివుని ముహూర్త త్వము నీబోటి మందు లెఱుంగఁ
జాలరు. (ఇంచుక యూరకుండి) నీతో నాకుఁ బనేమి? (ఇంచుక
సభచును.)

జలం—జైలతనయా! నా బారిఁబడిన నీవెచ్చటి కరిగెడవు? నిలువుము.
నిన్నిప్పుడే నాపురికిఁ జేర్చెద. జలంధరుఁడు పట్టిన పట్టు విడుచువాడు
కాదు (సమీపించి పట్టుకొనబోవును)

సతి—(పరమేశ్వరుని నుద్దేశించి) హా! పరమేశ్వరా! నీవెచటనుంటివి?
ఈ జలంధరుఁడు దుర్మార్గుడైనను బట్టదలంచుచున్నాడు. సత్వర
మగ వచ్చి రక్షింపుము.

జలం—

మ! జలజాతీ భవదీయనాథుఁడగు నా / శాభుండె యే తెంచి యు
జ్వలదర్పంబున నిల్వనిమ్మిపుడు మ న్నచ్చిర్యంబునన్ సంగర
స్థలిని వానిని రూపుమాపి నురబ్బం / దం బెల్ల భీతిల్లగా
బలిమి నిగ నొనిపోదు నాగుపురికి / బల్బుల లింకేటికి.

(పట్టుకొనబోవును.)

సతి—(తప్పించుకొని అటునిటుఱచుచు) ఓహీ! కలుషాంధకారప్రమత్త
హృదయా! దూరముగానుండుము.

జలం—హిమగిరితనయా! నేను రుక్మిణి భయముచును నని తలంచిత
వేమో (దగ్గరకుబోవును)

(తెరలో)

చెలీ! పార్వతీ! పార్వతీ! ఇదియేమి, నిన్ను బట్టదలంచుచున్న యా
దురాత్ముఁ డెవఁడు? పరమేశ్వరుఁడైన ప్రాంతము నందె యున్నవాడు.
అతని శిరసిం చెదఁగాక నీవు భయపడవలదు.

సతి—(తనలో) ఇంక భయములేదు. ఈ దురాత్ముడు నాథుని శ్రోతా
నలజ్వాలల కాహుతియగును.

జలం—(తనలో) ఓహో! ఈమె శిరసిఁ బ్రాంతమునందే యు
న్నదికాబోలు. ఈవార్త శివుని శిరసిఁగించిన నాతడు రాగలఁడు.

ఇప్పుడు నేనేమి నేయుదును? (అలోచించి) శివుఁడొక్కడేకాదు. అతనికిఁ దోడ్పఱచెనరైన రానిమ్ము. సతిని మాత్రము విడువకయుండుదుగాక! సాధ్యమగునంతవఱకాతఁడు రాకమునుపే యీకాంతను బంధించుకొనిపోయెదను. (సతిని పఱిపించి) లెమ్ము. లెమ్ము. ఇంకఁ గాలహరణమునకు నాఁచి త్త మొర్వదు.

సతి—దుర్మతీ! నీకుఁ గాలము సమీపించినది. ఉండుము.

(తెరలో)

మ. సురముఖ్యస్తవసీయయైన సతినికా! సాంపార బంధింప, నేను రితాత్ముండు దలంచె, వానిని జగ! ద్రోహిన్ నిమేషంబులో సురబృందంబు నుతింప శూలమున ని! చ్చోఁ జావగాజేతు; ని. ర్భరమోక్కపదవానలంబును సహిం! పన్ శక్తుఁ డెవ్వఁడగున్.

పర—(పైపద్యమును జనువుచుఁ బ్రవేశించి యిటునటు జూచుచు న్నాడు.)

పార్వ—(పరమేశ్వరు నుద్దేశించి) హా! నాథా! దుర్మార్గుడగు జలంధరునిచేఁ జిక్కిన నన్నురక్షింపుము.

పర—(జలంధరునిజూచి) ఓరీ! దుర్మతీ! నివా! ఇట్టి సావాసకార్యము నకు సాహసించితివి.

జ. భామిని నీవిధంబునను! బట్టఁగ నొందిన నిన్ను మామకో ద్దామ క్రుధాగ్ని కాహుతిగఁ! దప్పక చేసెద జూడు మిట్లు సాస్వతము లెల్లకున్ మదుల! భీతిని వీడి చరింపఁగా, మునిస్తామము గ్రూరుఁ డీలై నను! చున్ ముదమందగ దుర్మదాధమా.

(సమీపించి) ఓరీ! జలంధరా! ఇంతవఱకును నీవు చేయుచుండిన దుష్కృత్యములఁగూర్చి నేను వినియు, నెనరు జేసినపాపము వారే యనుభవించుతురిని యూరకుంటిని. ఇప్పుడు నీవీ తుహారక్షోణి

భృశ్శక్త్యను గూడ బట్టుటకు సాహసించితివిగా! ఇంతకును నిన్నన
వలసినబని యేమియులేదు. నాకారణంబున జనించిన నీ వనామకుఁ
డవై యుండకుండ, నిన్నుక రాజుగాఁజేసి, వరంబులిచ్చి నందుకు
మాకుఁ గలిగిన ప్రతిఫల మిదియేకదా!

తే॥ గీ॥ ఎఱుకమాలిన వారలు / కెంత మేలు
గూరిచిన దానిఁ దెలియంగ / లేరు జగతి
విడ్డయని యెంచి మెడమీద / బెట్టుకొనిన
దేహమంతయు జెఱచుగా / దే! దురాత్మ.

జలం—(వరమేశ్వరునిఁజూచి) ఇంక రా! నీవాశ్వములకిచ్చుట భయపడు
వా రెవ్వరును లేరు. భాగ్యభోగంబులు లేక, జోగివలె నిరంతర
మును బ్రేతభూమిని విహరించు నీ కీసాందర్యవతియగు నెలనాగ
యేల? ఈమెను నాకొ సంగుము. ఎట్లయినను నీ హిమాచలాశ్వజను
గొనిపోవుటకే వచ్చితిని. నీవు మాటలతో నొసంగ వేసి నిన్ను రిణం
బున నిశ్చించియైనఁ దోడ్కొనిపోయెదను.

నర—ఛీ! మార్తద్రోహీ! ఇట్టి యవ్యక్తప్రలాపంబులాడకుము.

మ. సమదాటోప పరంగపుంగవవిభా / స్వదీర్ఘ చంచూసమ
క్షమునం దల్ప ఫణావిజృంభణసట / తాకోదరంబులు శౌ
ర్యమదోద్రేకుడహంచు నన్ని పుడు జ / స్వక్షోడినిందాకఁ జ
త్తమునం దెంచితివే దురాత్మ యిది నీ / దర్పాబు వారించెదఁ.

నాపరశక్రమమునుగూర్చి నీ విదివట కెన్నఁడును వినియుండ
లేదు కాబోలు?

జలం—వినియుండకేమి?

మ. గరిమన్ నిన్నె గరించు వీరవరు డా / క్కడైన లేకుంటచే
నరుదారన్ భవదీయశౌర్య మనవా / ర్యంబై నుపగృహ్యతా

స్వర సంప్రతత కన్యమై కడుబ్రకా ? శంభయ్యె; నింకఁ జలం
ధరుమోలక భవదీయ విక్రమము వ్య ? ధంబా నుమావల్లభా.

ఈ జలంధరుడు రాజాధిరాజై విలసిల్లుచుండె నని యెఱుఁగివా
యేమి?

పర—ఓరీ ! నీవు రాజాధిరాజు నని గర్వించుచుంటివా ? ఇటువినము.
చిత్రాభరణపటస్థితిఁ బ్రకాశించుటయు, జామరానిలావృతినఁ గను
టయు, మదోన్మత్తకాయమున విజ్జివీగుళయు, మానస్వభావమున
నుండుటయు, వాద్యధ్వనితో స్వారివెడలుటయు, బరుల దూరంబు
గాఁ దరుముటయు, దనవారివాక్యములు విని తలయూచుటయు,
జట్టను ననేకులచేఁ బరివేష్టించఁబడుచుండుటయు, రాజమాత్రుఁడ
వైన నీకే యుండలేదు. ఇవియన్నియు గంగిరెద్దసకుఁగూడ నున్నవి.
ఓరీ ! గర్వచిత్తా ! వివేకజ్ఞానశూన్యుఁడవైన నీవు రాజు వైననేమి
కాకున్న నేమి ?

సతి—(పరమేశ్వరునితో) నాథా ! దుష్టచిత్తుఁడగు నీనితోఁ గాల
యాపనమేల?

జలం—ఓజమీ. వృథావచనములతో నేమిపనియున్నది ? (పరమేశ్వ
రునిఁజూచి) ఓయీ ! పితృసహవిహారీ ! నే నీ శైలసుతను దోడ్కొని
పోవుటకు నీవు సమ్మతించెదవా ? లేక రణంబునీనిల్చి నాతోఁ
బోరెదవా ?

పర—(కోపముతో) దురాత్మా ! ఏమనిరా ప్రేరితివి ? (త్రిశూలము
చేఁ బొడువఁబోవును)

జలం—(తెప్పించుకొని) రమ్మ. రమ్మ.

ఉ! అహవనామకాధ్వరము ? నందు మదీయభుజోజ్వలత్పదా
నాహతచాపము క్తనిశి ? తాత్రునుహగ్నికి నిన్ను నిప్పు డా

జ్యోతులిగా నెసక్కుదు ర / యంబున నీమెను గొంచుజోదు మ
తాపానవిక్రమక్రమము / శౌర్యము జూడుము భూతనాయకా.

పర — (శోకముతో) నీతో రణముగూడ సేయవలయునా ?

మ॥ తరుణి సాధ్వినీ లోకనూతను, సురేంద్రస్తుత్యపాదా బుజ్జ
బలిభావింపఁగఁ జూపమానుడవై / భావించుటగాక, సం
గరమొకజేరుఁగ నె చుచుంటివె భర్త / కష్టాత్మ నానంద, భీ
కరిశక్తి బాలియి తు నిన్ని పుడ లో / కంబుల్ ముదాబందగ్గఁ.

దుర్మదఁడుత్తుడవగు నిన్నింకను బ్రతుకవిచ్ఛిత్తి నేని, లోకముల
కపకారియి జేసినవాడనగుచును. ఇదిగో! శక్తిని బ్రయోగించి ని
ప్రాణముల హరించెదఁగాక.

[అతఁ యొందరగా బృంద ప్రవేశించును]

బృంద — (పరమేశ్వరుని పాదములపైఁబడి)

తే॥ గీ॥ శంకరాయ భక్తజన వ / శంకరాయ
కంధరాయ మహానీల / కంధరాయ
పురనిశాచర కర్కశ / పురహరాయ
సార్వతీరమణాయ తు / భ్యంసమాస్తు.

మ॥ సతసర్వామరశీప్తసన్మకుటసం / తానంబున వేది కా
తితతుల్ భానుని మించుతేజమున సం / దీపించుచుం డవ్వె, స
స్తుతనానామునిభక్తమాససగృహ / స్తోమంబులగ దివ్యైలై
మతినిగాంచెను నట్టి నీపదములగ / గొట్టు నదా భక్తితోడ.

పరమేశ్వరా! సర్వాంతరాళానున్తరీ! పుణ్యమూర్తీ! బుధ
ప్రాణిగాలా! భవదీయపాదారవిదస్పరణము, భగవద్దేవుఁ డహి
ప్రాతమును హరించు చందమున, సమస్తపాపములను నశింపఁ

శేయును. అర్జునైన నేను నీ శరణంబు వేసుచుంటిని. నీవు కోపమున గన్న దెఱచి చూచితివేని, యీరఁ డెంతవాఁడు? నా నాథుఁడు సద్గుణమూర్తియని నేను చెప్ప సాహసించును. నా సాధ్వీత్వము దిలకించియైన నీతనిని రక్షించి న్నాథుఁ బతిభిక్షుఁ బెట్టుము.

తే॥ ౧॥ అతని జన్మకుఁ గారణం! బసఁగు! నీవు

గావె! నీకటాక్షంబునఁ! గాదె యిట్టి

వైభవంబునుబొందుచు? వరలుచుండె

నీవు పెట్టిన దీపంబు! నివే యార్ప

దలఁచు టియ్యది ధర్మమే! లలిత తేజ.

(పార్వతినిఁ జూచి) హే! జగజ్జననీ! భవన్మహామహిమ నెఱుంగ లేక, నీయెడల నకార్యము సేయ నెంచి నా ప్రాణేశ్వరుఁడగు నాదము. (జలంధరుని సమీపించి) నాథా! ఇది యేమిసాహసము? జగజ్జనని యగు సతీదేవిని బట్ట సాహసించితివి? ఒక్కసారి మహేశ్వరుఁడు కోపదృష్టితోఁ జూచెనేని, నొకములాగునా? చాలు. సాహసము. అంబులఁజేసిన సాహసము చాలక, యే దేవాది దేవుని మహితకరుణఁ గాంచునోరి మునీంద్రులు పరమనిష్ఠాగరిష్ఠులై తపసు సేయుచుండునో యిట్టి భగవంతుఁడగు నీలగఁగునితోఁ గల్యాణుఁగూడ సేయ నెంచితివా? నాకు వైధవ్య మైలంకారము గూర్చిదలంచి యిట్టి సాహసోద్యోగమును బూనితివని తలంచెదను ప్రాణేశ్వరా! ఇంక నైనఁ జేసిన యపరాధమును మన్నింపుమని యీ పురాణదాపతులను బ్రార్థింపుము.

జల—రమణీ! ఈ సమయంబున నీవిక్కడి కేలవచ్చితివి? నాయుద్యమమున కేలభంగ మొదలించెదవు? రణమున కీపురపాదుఁడేగాదు. చతుర్దశభువనములును మెక్కఁజెట్టున నెత్తివచ్చినను వెనుదీయువాడను గాను పొమ్ము.

పర—బృందా! గురుద్రోహియగు నీరినికి నాతోఁ గయ్య మొనర్చుట కిచ్చ జనించినది కాబోలు. రానిమ్ము. మదీయ కోపాగ్ని కింధన మగుఁగాక!

బృంద—తుమారభృత్కన్యకారమణా! నన్నుజూచియైన నీవాగ్రహంబును విడువుము. పుత్రుడవరాధ మొనర్చినఁ దండ్రి రక్షించవలయును గదా! ఈతఁడేను? నీతోఁ గన్య్య మొనర్చుటేమి?

సీ॥ భక్షింపవే లోక! పరితాపమును వాప

నాభీలహాలాహ! లాసలంబు

రక్షింపవే యాత్త! రక్షయనుచు నీదు

పదముల నేదించు! భక్తసమితి

భిక్షింపవే సుర! శ్రేణికి సౌఖ్యంబు

సమరఁజేయఁగ ద్రిపు! వాసురులను

ఏక్షింపవే శౌర్య! విశదార్థమై భవ్య

మైపోవునట్లు ర! మాకువారు

జే! గీ! నన్ను రక్షింపవే యింక, న! నాధనైన

బ్రదుకజాలచు గాన నా! భర్తచేసి

నట్టి దుష్కార్యమొందక! యాత్మలోన

భక్తజనమానసోల్లాస! పార్వతీశ.

సతి—(పరమేశ్వరునిజూచి) నాథా! జలంధరుడు నాయెడల దుష్కృత్యము సేయఁడలందినను, సాధ్వియగు బృందనుజూచి, యీతనిఁ గరుణింపనగు.

పర—(బృందనుజూచి) బృందా! నిన్నుజూచి, నీనాథునిరక్షించక దప్పదయ్యె. (జలంధరునిజూచి) జలంధరా! ఇట్టి యవివేకకార్యముల నింక నెన్నడును సేయఁడలంపక యుండుము. బృందమంగళసూత్రమే నేడునిన్నుఁగాచినదని తలంపుము. పొమ్ము.

బృంద—ధన్యరాలవయితిని. . పార్వతీ పరమేశ్వరులారా! పరంతరమును మీదివ్యనానునేవ నా హృదయంబునఁ బాదుకొని యుండునట్లనుగ్రహింపుడు.

సతి—సాధ్వీ! పోయిరమ్ము. శుభమగుఁగాక! (పరమేశ్వరునిజూచి) ప్రాణేశ్వరా! ఇంకమనమరుగుదము.

(ఇరువురును నిష్క్రమింతురు.)

బృంద—నాథా! నేజెప్పిన మాటలు వినక పరమేశ్వరినిబట్టఁ దలంచి వచ్చితివి. పరమేశ్వరున కాగ్రహము పూర్తిగావచ్చినచో నాగతి యేమగును? ప్రాణేశ్వరా! ఇంకను నీచిత్తమునిట్టి యధర్మకార్యము లందు బ్రవేశపెట్టుచు నాకుఁజింతగూర్పక కరుణింపుము. రమ్మ.

జలం—[తనలో] ఆనాడు మునిపత్నియగు చారుమతిని భంగము నేయఁదలంచ, నడ్డుపడినది. నే దీ సతీదేవి పవయమునగూడ నల్లఁ చేసినది. ఇది బ్రహ్మియున్నారవఁజకు నాయుద్యమము లన్నిటికిని భంగమొదవుచునే యుండును. కావున నేమాయోపాయముననో, దీనిని గడతేర్చవలయును. (ఆలోచించి) సరే! ఇందుకు మంచియు పాయమే తోచినది. ఈ పర్వతముపైనున్న చిత్రములఁజూపుచు, నామూలకుఁ దోడ్కొనిపోయి దీనిపైనుండి నముద్రమునఁబడునట్లు ద్రోసివేసెదను. (ఇరువురు నిష్క్రమింతురు)

రంగము. (2) [కొండపై జలాధరుఁడు - బృందయుఁ బ్రవేశము]

బృంద—నాథా! ఆలోచించుచుంటివేమి?

జలం—(తనలో) చిత్తమున నున్న కోపమానారయు బయలు పెట్ట రాదు. (ప్రకాశముగా) రమ్మ! ప్రకృతిసౌందర్యమున కద్భుతమందు చున్నాను. ఇటుఁజూడుము. చిరత్నరత్నమయ నిక్షేపికాక్షణీ ప్రమదాభరణోత్తుంగశృంగంబు లెట్లున్నవో గరిటివా? ఆక్రింద భాగమీక్షింపుము. ఘుమఘుమ పరిమళించు విశాంతవాసంతికా మల్లికాదివల్లి కామతల్లికల నల్లిబిల్లిఁగొని, మదనకదంబున నద మదంబులగు త్రిదశవిటీవిటపటంబున కప్రయత్నంబున గ్రాస్తీ దిన సంకేత సదనంబులనం దనరుపొదలెంత చిత్రముగ నున్నవో!

బృంద—నాథా! ఇటుఁజూడుము. తమ చక్కదనమునకు విద్యాధరీకాం తల మక్కువ జడతేయుచు, ధమకఁజదిన యురగసంతతులఁ బాట వైది, వానిని మాటిమాటి కక్షిణకు మీ పక్షిపంజుల నడంచెయుఁ

జంచూపుటంబులఁ బొడిచియుఁ బరుషచరణాగ్రంబుల నడచియు,
ఖరసఖరంబులఁజేరియు, దీప్తిని కనుకఁజూచి వివిధగతులఁజెలంగు బహ్మిణి
గణము లెట్లున్నవో!

జలం—సహజ సౌధార్వమనకేదియు సాటిరాదుకదా! ఆవసంబునగల
మృగసంతతులపై నెకసారి బృష్టిఁబడుపుము.

సీ. గండధేరుండముల్ / గడురంతు లిడఁజూచి

సత్వరాబుగఁజాలు / శిరభచయము

శరభాబులేఁగి / చప్పుడు వినవచ్చి

తరులచాటున నుండు / హరిగణింబు

హరిగణధ్వజంబు / నాలించి నిశ్చేష్ట

త వహించి నిలచు మ / త్తగజసమితి

మత్తసామజాబుల / మార్గంబు నీక్షించి

శీఘ్రంబుగఁజాలు / చిటుతగన్లు

తే. సీ. చిటుతగంతుల చప్పుడు / చెఱికిఁబగల

చెంగు చెంగునదాటు కు / రంగితతులు

గలిగిమిగుల చిత్రంబుగా / జలగుమన్న

సమృద్ధివనిగంటి నా / యబ్జవేళి!

ఇంకను మనమామాలనుండి చూచినచో మఱి తచక్కఁగఁ గాని
పించును. గమ్ము. (ఇంచుక నడచుచున్నారు)

బృంద—(క్రిందకుఁజూచి) ఈ కర్వణాగ్రముననుండి, సముద్రమునపై
చూచినచో గన్నులు కరుగుచున్నట్లును.

జలం—తరుణీ! ప్రభాకరబాబులు 'జలమలయ' పట్ల ప్రతిఫలింపుచు
న్నదో చూచితివా?

బృంద—(సముద్రమునుఁ జూచుచుండును)

జలం—(తనలో) ఇదియే సముద్రము.

[బృందను సముద్రమునఁ బడునట్లుద్రోయును.]

బృంద—హా! (అనుచు సముద్రమునఁ బడుచున్నది.)

జలం—నేడలఁచిన పనియైనది. (నిష్క్రమించును.)
(తెరలేచును)

సముద్రము:—[బృందజలములలో నిటునటు గొట్టుకొనుచు
నుండఁగా విష్ణుమూర్తి - ప్రదేశించును.]

బృంద—(జలములందుండి) నారాయణ! నారాయణ!

విష్ణు—(జలమునందున్న బృందనుజూచి తనలోఁ బక్కటా! దురాత్ము
డగు జలాధకుడీ బృందయెడల నృపదామృత్య మొనర్చినాడు!
నేసిప్పుడీమెను రక్షించెదఁగాక. (జలములలోదిగి సాగ్వముణీ! భయ
మందకుము. అర్ధరక్షణుడనైన నేను నిన్నురక్షించుచున్నాను.
'బృందనుదీసికొని యొడ్డునకు వచ్చును.)

బృంద—(విష్ణుమూర్తినిజూచి) శాశ్వతసౌఖ్యమునందుటకై విధిప్రేరణ
మున నింకఁబడిన నేన్నురక్షించితివేల? మహాత్మా! కరుణామయుడ
వైన నీవెవ్వరవో యెఱుంగవచ్చునా?

విష్ణు—బృందా! ఇంతలో నె మఱుపా!

తే. గీ. ఏను నీహృదయంబున / నెపుడు నిర్భీ
యుంటి; నీవు నామదిలోన / నుంటి వెపుడు
నఖిల భక్తులహృదయంబు / లందు నలరు
నన్ను నెఱుంగకుంటివె నీవు / నాతిమిన్న.

బృంద—(తనలో) ఓహో! ఈశ్వరు శ్రీమన్నారాయణుడు. మున్నెక
సారి యీ మహానుభావుండు తన జగత్కల్యాణమహా సందర్శనము
నాకొనగా, మదీయగుణపరీతార్థమై నన్ను మోహించినట్లు నటించి

నాడు. భగవంతుడు భక్తజనమానసంబుల ననేకవిధంబులఁ బరీక్షించుచుండునుగదా! (ప్రకాశముగా) అర్చితమణి! భవదీయ నివృత్తమంగళవిగ్రహ మొకసారి దర్శించియుండియు, నేడజ్ఞానంబునఁ బడి కనుగొనలేకపోయితిని. మన్నింపుము.

మ॥ కలనైనా సులభంబుగాదు భవదాకారంబు దర్శింప, నా నలినప్రౌఢ్యవ ముఖ్యకేవలలక్ష్మినా నేను మల్లోచనోత్పలముల్ ధన్యతగాంచి మించగ భవదృప్తద్రాయితాస్యేంద్రమండలి విక్షించితి గ్రమ్మరన్ వియలపుణ్యంబెట్టిదో మాధవా. సముద్రమునఁబడిన నేను ప్రాణముల బాసియుంటినని నీ సాన్నిధ్యమునఁ జేరియుండునుగదా! నన్నెల రక్షించితివి?

విష్ణు—భక్తరక్షణము నాయుద్యోగమేకదా! (రసనా) ఈమె జలంబునఁ బడుటకుఁ గారణమడిగిన నేమని చెప్పనోఁ (ప్రకాశముగా) నారీమణి! నీవి జలరాసిం బడుటకుఁ గారణమిది?

బృంద—భగవంతా! నా పురాకృతప్రారబ్ధమని చెప్పటకంటె వేఱమియుఁ చెప్పఁజాలను.

విష్ణు—పరీ నిరాదరణమే కారణమని యాహించెదను.

బృంద—(మాటలాడకయుండును.)

విష్ణు—నిరుత్తర మంగీకారసూచకమా!

బృంద—దేవా! ఇప్పుడీ యనవసరమైన సంగతియేల?

విష్ణు—బృందా! నీభర్త చేసిన యకృత్యము నీవు చెప్పక దాదినచో నాకుఁ దెలియ దనుకొంటివా?

బృంద—సకలాంతర్యామి వగు నీకుఁ దెలియనివిషయ మీయున్నది?

విష్ణు—నీయం దట్టి నిరాదరణభావము వహించిన పరీనిఁ బట్టుకొని యేల ప్రాకులాడెదవు? జగన్నియామకుడనగు నాయభీష్టము, దీప్తి శుభంబుల బడయ రలంపవేల?

బృంద—లోకేశ్వరా! నాహృదయ మిదివఱకే నీకుఁ దెలిసియున్నది.
ఇంకను నన్నేల పరీక్షించఁ దలంచెదవు?

ఉ. దేవుఁడవైనఁగాని మఱి / దేవుని యబ్బవు నైనఁగాని; నా
భావ మధర్మకూర్గమున / వర్తిలనెంచదు వేయి నేల నీ
వీవిధిఁ బెక్కు భంగులను / నేల పరీక్షను సేతువయ్యల
క్షీవర! భర్తృసేవ సతి / కిన్ సకలార్థము లిచ్చుగాదొళో!

విష్ణు—పోనిమ్మ. బ్రాహ్మదానము చేసినందులకు నాకేమి యప
కారము నేయదువు?

బృంద—మహాత్మా! ఉత్తమపురుషు లెప్పుడును నుపకార మొనర్చి
ప్రత్యుపకారమును గోరరు. భువనాధీశ్వరుఁడ పగు నీకు నేను
ప్రత్యుపకారము నేయఁజాలినదాననా! నీపాదారవిందసేవపై
నిరంతరమనాచిత్తము దగిలియుండునట్లు మాత్ర మునుగ్రహింపుము.

విష్ణు—అట్లయిన నీవిప్పుడు నా యాజ్ఞావను సరింపుము.

బృంద—అధర్మముగాని దెట్టికార్యమునైనఁ జేసెదను.

విష్ణు—నీవిప్పు డాబృందావనంబున నుండుము. నీనాథుఁడు తనంతతానే
సీకడకు రాగలడు.

బృంద—పతి పదసేవ చిత్తమునందుఁ జేసికొనుచు, భగవదాజ్ఞ నను
సరించెదగాక!

(నిష్క్రమింతురు)

రంగము:—(3) వైకుంఠము—విష్ణుచంద్రిరముముంగు:—
ఇంద్రుడు. - గాలవుడు - ప్రవేశము.

ఇంద్రు—మహేంద్ర! గాలవా! జలంధరుఁడుసేయు దుష్కృత్యములు
నానాటికి హెచ్చుచున్నవిగాని తగ్గుటలేదు. ఇంక నెన్నాల్లెల్లవికఁ
బట్టగలము?

గాల—అతని దుష్కృత్యములన్నియు శ్రీమన్నారాయణుడు చూచుచుండియు నిట్లు శాంతిపహించి యుండుటకుఁ గారణమూహించఁజాలకయన్నాను.

ఇంద్ర—తానహితమా ! “అడుగనిదే యన్యుయైన బెట్ట” దను నామెత నెఱుంగవా ? (ఇచ్చుక యూరికుండ్లి) ఇప్పుడు దానింగూర్చి యోచింపనేల? భగవంతుఁడగు శ్రీహరికి జలంధరునిగూర్చి విన్నవితము. కరుణాసముక్రండుగు నారంఁడెట్లు చేసినను సరే.

గాల—(ఎదుటఁజూచి) భగవంతుడు మందిరమున లేదాయేమి? అయినను నిట్లు బిలచిచూచెదఁగాక?

(ఎదుటఁ జూచుచు)

సీ! మామొరాలింపపు / మహనీయ వటవృత

సీమపైనిద్రకుఁ / శేరినాన్

కరుణఁజూపింకపు / కమలాలంకార దేవి

నెడఁబాయజాలక / యెసఁగినాన్

కానాడనెంచపు / సీపదంబుల ఛక్తిఁ

జొతించు వారికిఁ / జ్ఞానాన్

రిక్షింపఁజూడ వే / రాక్షసాధమునైన

నాశమునఁగూల్పు / వేరిగినాన్

తే! గీ! ఇకయుండిన నారీతిఁ / గలువచిత్తుఁ

డై జలంధరుఁ డొనరించు / నట్టి క్రూర

కార్యములఁ గంచుచుండియు / గానట్లు

నైచియొటివి యిదియేమి / జలరుహక్ష.

ఇంద్ర—అడుగో! శ్రీమన్నారాయణుడు. మనకు దర్శన మొసంగుట కిట్లువచ్చుచున్నాడు.

(విష్ణుమూర్తి ప్రవేశించును)

ఇంద్ర—(విష్ణుమూర్తినిజూచి) లక్ష్మీకళితా! వందనము లర్పించుచున్నాను.

విష్ణు—మ హేంద్రునకు శుభమగుగాక! (గాలపునిఁ జూచి) ముసీ ద్రా
వందనములు. (ఇంచుకయూరకుండి) మ హేంద్రా! (గాలపునిఁ గాలపు)
తాపసోత్తమా! ఈ యాననము లధిష్ఠింపుడు.

(అందఱును నాసిను లగుదురు.)

విష్ణు—అమరలోకవిభుండగు నీవును తాపసోత్తముడగు సిగాల
పుండును నేదియో యొక్కవీశేషకార్యముగిడి యే తెలిపిరిని
తలంచెదను నేను మీయెడలఁ జేయవలసిన కార్యమిద్ది?

గాల—ఇందిరారమకా! సర్వము నెఱిగియుండియు మాచే విసఁగోరి
యశిగెదవు? జలంధరుని దుష్కృత్యములలో నీవెఱుంగిని వేము
న్నవి ?

సీ! ఆలింపవదియేల / యాశ్రమంబులఁజొచ్చి
సంయమిండులఁబెట్టు / శ్రమల నెల్ల
అరయకుంటి ఎదేల / యజ్ఞనాటికలెల్ల
నేలమట్టముజేయు / నీచగుణము
జాలిబూసవదేల / సాహసింబున లోక
ములనేచు దుర్మార్గ / ముడిలకించి
చెవిజేర్చవదియేల / శ్రీహరి యనివేడు,
తాపస సతుల యా / ర్థావంబు
తే॥ గీ॥ అన్నియును జూచుచుండియు / మిన్నకుంటి
వేల? ఆజలంధరుఁ దున్య / వేల? నీవు
గాక మాకు లోకముల ర / క్షకుఁ డెవఁడు ?
శ్రీరఁ నావనశీల! ల / క్ష్మీకిశోర.

నారదుడు—(ప్రవేశించి విష్ణుమూర్తినిఁ జూచి) నిజమే నిజమే! జలం
ధరుని దుష్కృత్యము లఫారముగ నున్నవి.

తే॥ గీ॥ తనకుఁ దల్లిరూపనియైనఁ / దలఁపకుండ
శంభురాణినిఁ బట్టంగ / సాహసించె

యిట్టి కార్యంబై చేసిన / హీనునకును
వరిముసిందులపత్నులే / పాటివారు
గొప్పయోడల లోగొనఁ / నొట్టు మీను
నకుఁ గలప తెచ్చు లగయ జం / తికలు గావె.

ఇంద్రు—నారాయణ! ఆజలంధరుడు తాపసాశ్రమము లందుఁ బ్రవేశించి చేయుచున్న దుష్కర్మముల వచింప నలవికాదు. ఈమధ్య తన దుండగములమరలోకము పైవఁగూడ బ్రారంభించినాడు. ఆమరకాంతలనుగూడఁబంధించి మొదలిడినాడు. ఒక్కఁడయ్యును సంగరమునకు వెనుదీయడు. పరాజితుఁడుగాడు.

గాల—తాపసాశ్రమలఁ బ్రవేశించి మునిపత్నుల బట్టొ గొనిపోవు తరిని, మునుల కలుకవోడమి బృంద సాధ్వీత్యమునకు భయమంది శపియింపఁజాలకయున్నారు. ఇతఁకు మున్న సాధ్వీయగు బృందయా తనికడ నున్నప్పుడు శక్తియున్నంతి వల కిట్టి యకార్యములుజరుగ నుండఁజేయుచుండెను. ఇప్పుడాసాధ్వీ దుర్మార్గుఁడగు జలంధరునిచే నముద్రమునఁ ద్రోయఁబడి, నీచే రక్షింపఁబడి బృందావనముచుండి, నీయందఁజిత్తముఁజేర్చి, క్రూరుఁడైనను దనపతి శివ్వరివలనను హని కలుగకుండుగాక యని నిరంతరతపోవ్రతయై యున్నది.

ఇంద్రు—భగవంతా! ఇంక నీవా జలంధరునివిషయమై ప్రయత్నించక పోయిన, సాధ్వీమణుల మానరితమునకు మార్గములేకయుండును.

విష్ణు—మహేంద్రా! జలంధరుని దుష్కర్మము లన్నియు నే నారయుచు నేయుంటిని. బృంద మహాసాధ్వీ. ఆమె సాధ్వీత్యమున కొక్కిరియేసి భంగము గలుగనిచో జలంధరుఁ డేహానియుఁ బొందడు.

ఇంద్రు—దేవా! నకలామరమునిజనార్థమై నీవీ కార్యభరమును బూనవలెను.

విష్ణు—(తనలో) ఇదియు నొకమీఠె. (ప్రకాశముగా) లోకహితార్థమై యిక్కార్యమునకుఁ గడంగెదనుగాక! (నారదునిఁబొంది) నారదా!

ఈవిషయమున నీవుగూడ నాకుఁ గొంత సహాయము సేయవలసి యున్నది.

నార—భగవదాజ్ఞ శిరమున దాల్చునుగాదా.

విష్ణు—నీవరిగి జలంధరుని బరమేశ్వరునిపై యుద్ధమున కరుగఁ బ్రేరే పింపుము.

ఇంద్రు—ఇట్టి కార్యములన్న నీ మహాత్మునకు సంబోధమేకదా!
(ఇందుక యూరకుంఁజి) దేవా! ఇంక మా కాజ్ఞనిమ్ము.

విష్ణు—శుభమగుగాక!

(గాలవుడు - ఇంద్రుడు - నారదుడు - నిష్క్రమింతురు)

విష్ణు—(తనలో) నేను జలంధరునివేషముతోడ బృందను జేరి వందించ వలయును. (ఆలోచించి) కానిమ్ము. తుదకీయుద్యోగ మెట్లు పరిణ మించునో చూచెద.

(నిష్క్రమించును)

ఇది చతుర్థాంకము.

— ❀ సతీ తులసి. ❀ —

— ❀ పంచమాంకిము. ❀ —

రంగము:—[బృందావనమున బృంద విచారమునోఁ బ్రవేశము]

బృంద—(గనలో) అహ! విచారాక్రాంతిచిత్తులకు నిద్రరాదుగదా! అక్కలా! నాస్థితికేమిది వగతున? నాశ్శిక్షితి సంభవించునని కలనైనఁ దలందియుంటి నే. నాప్రాణేశ్వరునకు సన్మార్గము నవలంబింపుమని చెప్పటచేత నేనాత విరోధపరుతిని. లోకమాలయగు పార్వతి బట్టుటకు సాహసిని, కుద్రవి కోపాలవ్యూల కాపయియగుటకు సంసిద్ధుడైయున్న యాతనిని రక్షించివెనుక కుఁ బ్రత్యుపకారిముగ నున్న జలరాసి బ్రహ్మచేనుగదా! (జలాధరుని నుద్దేశించి) హానాథా!

సీ॥ పరికారకూటంబు / పాపమందును దెల్పి,
 శోగాని మణియెది / కలుకలము

మూ॥ కన్నులనుగాంచి / మోహమగుట గూడ
 దాటిని పొకేడు / యవనిలేదు

వరముసింగ్రులుగాంచి / వరిహస మొనరింప,
 వలదంటి నొండేడు / పలుకలేదు

భవదీయ పదసేవ / వాఘినిని నటించు,
 వేడితి మణియెద్ది / వేడలేదు

జే॥ నీ కటకలా నీకునై నింత / కష్టపడెను
 సాధ్యులగు నాగు నీగి / స్వాతంత్య్రముగ
 గుఱియైన గుఱునైనగాక / నీయరాని
 ద్రోచినాడ వేమంగు నీదుమ్మతికిని.

అనాడు జలరాసీయందు నీవు నన్ను ద్రోసినప్పుడు భగవంతుండగు శ్రీమన్నారాయణుడు నన్ను రక్షించి యుండనిచో నాకీవిచారమే యుండను. ఆమహాత్ముడు నన్నేల రక్షించెనాయని చింతించుచుంటిని. నాథా! మొన్న నారదుడు నాకడకరుదెంచి నీవొనర్చుచున్న దుష్కృత్యముల గూర్చి చెప్పిన విని నేనెంతయు విచారించితిని. నేనేమిసేయుదును? ఇంక దేవతలందఱును నీపై సరిగి యేమి సేయుదురోకదా! నీవు నన్ను జంపినను, రక్షించినను, నీవే నాకు గతియని తలంచి మొన్న నారదుండు దెచ్చి నీవమరలోకమున కరిగి యుంటివని చెప్పి నీకడకు రానున్న నన్ను వారించెను. ప్రాణేశ్వరా నీవు సన్మార్గవర్తనుడవై నీకుదసేవ నాకీజన్మంబున నొసంగుదువా? ఆభాగ్యము నేను నోచుకొనియుంటినా? (ఇంచుక యూరకుండి) నన్ను జంపఁదలంచిన నీవు నన్ను గరుణింతువా? నీచే నిరాకరింపఁ బడిన నేనెన్నాల్లింక యిట్లు బ్రతుకుదును? కాని, నే జీవించి యున్నంతవఱకు, నాహృదయమున నీసేవయు, నీష్కళంకతయు ముఖవకుండి నున్నంతవఱకు నీ కేవిధమయిన హానియు నెవరివలనను గలుగకుండుగాక! (దిక్కులు జూచి) ఇంక నెప్పటికి దెల్లవారు నోకదా! (ఆకాశమువంక జూచి)

మ॥ తనచే బాపణసేయఁగాఁబడెను ప / దృశ్యేశిభాగితు, నీ
వని, భావిం చిదె వచ్చె నీకయికి నె / దైనం జనంజెల్లు నీ
కని ప్రేమ బును బూని వాల్చి జలజా / తారాతికిఁ దెల్పన
చ్చినచందాబున వేసుచుక్క- యుది ముం / చెన్ బూర్విభాగింబునన్.
(ఇరుసటుజూచి పోడికూత పనుట నటించి)

మ॥ ధరి కన్ జూడ్చి కాలబోధమున కా / ధార బు మల్కంతసు
స్వరమే శూనుగదా మనుచ్చరి శ / బ్దం బల్పమేయంచు ను
గ్నిగన్వో జెరిగింపుధింగ్రి రుమా / రన్ గుక్కుటశ్రేణి భా
స్వరలీలన్ పుసూయసాన నదె వి / శ్వగ్రామధామంబులన్.
(ఆకాశమువంక జూచి) అదిగో! రచిల్లచెలి యదయాచలేంద

వల్లీకముమీది బ్రహ్మవవర్వ సమయంబున విడిచిపోయిన సర్వోక
మనసట్లు తూర్పుదిక్కున బాండిమద్యతి జనించినది. ఇంక నేను
సూర్యోదయము గాక పూర్వమే కాలకృత్యమల సర్వర్పించుకొని
స్నానముజేసి భగవదారాధనయందు జిత్తిమును ప్రవేశపెట్టెదను
గాక!

(నిష్క్రమించును)

(విష్ణుమూర్తి జలంధర రూపమున బ్రవేశించును.)

విష్ణు—[తనలో] నారదుని ప్రేరేపణమున జలంధరుడు శీవునితో
యద్ధమున కరిగినాడు. ఇప్పుడు వారిరువురిను పోరుమోరిమో
యిండును. (అలోచించి) ఇంక నేనాలోచించకేల? ఈవేషముతో
బృందం జేరెదగాక! తన భర్త గుర్మార్గుడయినను నాతని ఓద
చింతనము హృదయమునందు విశువకి నిరంతరము నాతనిక్షేమమునే
గోరు పరమసాధ్యుని నెట్లు వందింపగలనో తెలియరాదు.

(ఎదుటఁ జూచి) అదిగో! బృంద.

తే. గీ. జాగి రాదుఁగోచనా / బ్రములశోడ
దంతపదిశోభితానులః / ధరముశోడ
పియదులఁబడు మేలైన / కురులశోడ
నలరు బృందమోమును జూడ / హర్ష మొదవె.

ఈమె యిప్పుడే స్నానమాచరించి భగవదారాధనయందు
జిత్తిముజేర్చుటకుఁ జూచుచు సూర్యోదయమునకుఁ గాబోలు
నెదురుచూచుచున్నది. (వరికించి) ఆమె యిట్లేవచ్చుచున్నది. నేను
నమ్మకా నెదుటఁబడి నాయుద్యోగమున వర్తించెద. అహ!

తే. గీ. అభలలోకాధవాఘుడు / నైన నేనె
మొక్క యువిదపై సమ్మోహ / మూనియిట్లు
జేవహిత మను వంకపై / కెలివిమాలి
వచ్చితిని సీతలోదరి / వంచనంబు
సేయ; జనము లీకార్యమీ / యిందినమ్ము

గైకొనకయుండె యాదర్శ / కంబుగాగ
కంచయే చేను మేసిన / గలదె దిక్కు.

[బృంద-ప్రవేశించును.]

బృంద—(ఆకాశమునంకఁ జూచుచు)

సీ॥ ఉరుమహోదయధరే / శ్వరుడు ధరించెడి,
మహానయకోటీరం / మణి యంగ
బలభిక్తు మారుని / పాపుపైగట్టిన,
వింతైన పవడంపు / బంతియనగ
బ్రహ్మపతరుణి, శ్రీ / రామకై యెట్లిన
దివ్యసీరాజన / దీపమనగ
దొలిదిక్కుపూబాడి / యభికభాగమునంద,
దీపించు కాశ్మీర / తిలకమనగ
తే॥ గీ॥ స్వతరుణారణ కాంతులు / భాసిలంగ
సకలజగముల నానంద / లలధిముంచ
నాత్మలోపల భావించి / యా హయోజ
మిత్రుడదిగొ పూర్వాద్రి / మీదఁ దోచె.

(ఇటునటు జూచి) ఆహా! ఏమి! ఈపులుగులయొక్క విచిత్రగతులు!

సీ॥ శేమావిదిగురును / శేమ నోటచుబెట్టి
ముదమునఁ దా దిచు / భూరిపికము.
జంట బాయఁగలేక / సంతసమ్మున,
మఘపు నరసెడివ / ట్పదమిఘనము
మూటికిమాటికి దిన / బోటినిఁ బిల్పించి,
మించుపార్వమునఁ జ / రించుసుకము
విడచిన నేహని / యడరునో యని మెడ
మెడఁగలిపితిరిగిడి జ / క్కవలజోడు
తే॥ గీ॥ ప్రకృతి నంక నుండిన దీప / రాను లెల్ల
కలిత దాంశత్యసౌఖ్యంబు / గాంచుచుండ

నాపురాకృతకర్మము / నకు మనంబు
నందు నేమని వాడు ని / త్తైతి నేను.

విష్ణు—(తనలో) ఇదియే ముచిసమయము. (మొందరగా బృందను సమీపించి)

మ॥ తక్షణ! నీయెడ నేను జేయు సపరా / భం బెల్ల మున్నించి, స
త్కరుణావర్షము నాపయం గురిపి, నీ / కౌగిలితో జేర్చి నా
వెరపున్ మాన్పుము; భుద్ధివచ్చెను మహావిజ్ఞాన మబ్బెన్; విరిం
తమున్ శీర్షమునందు నాల్పెడ భవ / ద్వాక్ష్మాబులన్ సుందరీ.

చ॥ గతజలసేతుబంధమున / కై తలపోయట పాడిగాదు; ను
ర్మతినయి నేను నీన్ బలుతె / అంగుల బాధలు పెట్టినాడి; నీ
మతి నవియెల్లబోవిడిచి / మానిత సత్కృపనాదరించి; యం
చితగతి నేలుకొమ్ము సర / నీరుహకత్రవిభాలలోచనా.

బృంద—(తనలో సంకోచముతో) ఆహా! నేనెంతయు సుదినము.
భగవదనుగ్రహమువల్లన, నానాధునకు నాయెడలఁ గరుణ జనుచి
నది. ఈతఁడు తానెచ్చిన యకృత్యములకుఁ బశ్చాత్తాప మందు
చున్నాడు. ఈతని పదసేవ నాకు లభించుటాజేసి నేను కృతార్థు
రాలను. (ప్రకాశమృగా) ప్రాణేశ్వరా! ఎన్నొల్లకు నాయాదు
దయవచ్చినది. పిన్నుఁ గరుణించుటకు నేనెంతదానను?

శా॥ రాకొచక్రగుహరాకకుఁ సేద చతో / రంబట్లు చందాసు శో
భాకారంబునకుఁ సరోజములులే / యత్యాశతో నెప్పు నీ
రాకొగోరుమ నున్నదాన పట; నా / రక్షేప భావించి యా
హా! కారుణ్యము బూని వచ్చితి ధి / స్థంబయ్యె జన్మానిల.

నాథా! ఇప్పుటికైన నాయందు కరుణగలిగిపడి. నిపునాయందు
సమకరుణవహించి సేవదసేవకు నన్ను దూరముగఁ జేసినను, నేను
సేపదసేవి మరచియుండులేదు. నాయెడల నిపు గినుకవహించి
జలరాకింద్రోయ శ్రీమన్నారాయణుని యనుగ్రహమున బ్రదికితిని.

లేకున్న నేనీపాటికి స్వర్గసౌఖ్యము ననుభవించుచునే యుండును. ఇంతకును నీచరణంబుల గొలిచి కృతార్థురాలనగుటకుఁ గాబోలు బ్రతికియుంటిని.

విష్ణు—(తనలో) ఈమె నన్ను జలరీధకునిగ నే భావించినది. ఇంతవఱకును నాశ్రయత్న మనుకూలముగ నేయున్నది. (ప్రకాశముగా)

ఉ॥ నీవు మహాపతివ్రతపు / నిర్మలధన్యవివేకశీల స
ద్భావము నీమసామ్ము; జన / మాద్యను నిన్నును నేనె యట్లు ను
ద్భావముఁబూని హింసలకు / బాలానర్పించితి; వానిపైచి; మీ
దావహచిత్తమూని చరి / తార్థునిఁజేయుము నుందరీమణి.

బృంద—మనోహరా! నేను నీకరుణకు బాత్రురాలనేగాని వినుతికిఁ గాను. గడచినదానికి నీవుగాని నేనుగాని చింతించినందు వలనఁ బ్రయోజనములేదు. ఇక మనమానంగఁగి మరచిపోవలయును.

విష్ణు—

మ॥ జలజా! భవదీయవాక్యములనే / స్వారీశంబునఁ ద్రెంచకే
పలుభంగుల వినుహింసఁబెట్టితి బరా / భారాత్ములం బట్టితి
గలిజోగ్రహదనంబులన్ విబుధులన్ / గడించితి; దావసా
వని గాఢించితి వానిసన్నిధిఁ గటా / బాధించి తత్పత్నులన్.

ఇది యంతయు నట్లుండ, ముక్కంటిచే భస్మముగాకుండ నన్ను రక్షించిన మహాసాధ్వీశిరోమణివగు నిన్ను సముద్రమునఁ గూల వైచితిని. ఈ పాపములన్నియు నన్నీ విధమునఁ గట్టి కుడుపునొకదా! (విచారము నటించును)

బృంద—మనోహరా! పోపమునచ్చి బాప్తత్వాపమునొందు వారా పాపము ననుభవించరని యాద్యులు చెప్పుదురు.

విష్ణు—భయాకలితచిత్తుఁడనగు నన్ను నీ భుజ పుంజరమున జిక్కించు కొని వెంటపు మాన్పుము. (కొగలించుకొనుచున్నాడు).

బృంద—జీవితేశ్వరా! గతించినసంగతులఁ దలంచుకొని యేల విచారింపదవు?

తే. గీ. నీపరిష్కారసౌఖ్యంబు / నిక్కముగను
వర్ణనముసేయఁ గవికైన / పశముగాద
ఓచు, బలుకంగ నగుఁగాదె / యట్టియెడల
పదము లుండునె నాకుక్షీ / బద్ధనయన.

[జలంధరుని శిరము వారిముందుఁ బడును.]

బృంద—(తొందరగా విష్ణుమూర్తి చేరు విషిమిచుకొని జలంధరము జూచి) హా! ఇదియేమి? (మూర్ఛిల్లును.)

(విష్ణుమూర్తి నిజరూపము ధరించి నిలచును.)

విష్ణు—(తనలో) ఈవ్యాపారము తుగ కేమగునోకదా.

బృంద—(విష్ణుమూర్తినిజూచి) హా! కపటనాటకసూత్రధారీ! ఎంత మోసముజేసెతివి? (భర్త శిరమును బట్టుకొని) హా! ప్రాణేశ్వరా? నీ ప్రభుత్వంచమును నిడిచిపోయితివా?

జి. అయ్యయ్య జీవితేశ, యిటు / లైతివే? యింకుల శేమినేతు, నా శిష్యుడి యిడికట్టు; మఱి / యెవ్వరివేమను; రిక్తసిక్తమై యియ్యెడ నీశిరం బకట / యీనక బొందఁగ గాచియుండియున్ ప్రయ్యలు నాకయ్యుటిలల / సలే కఠినాత్మలు గారె యారయన్.

హ. మనోహరా! నాయెడల నీవు నిష్కరుణపహించి నన్ను బాసి నను, నీపదసేవయె జేయుచు, నాసుమంగలత శేవిధమగుభంగము రామకదాయని తలంచితని. వంచకుడైన హరి భవదయాకృతిఁ బార్చి వచ్చుట యెఱుంగక నీవేయని భావించి నీపదదాస్యము లభించెఁగదాయని యెంతయో సుఖోషించితని. అక్కటా! నీట్టి సుర్మక గలిగించిన దెచ్చురోకదా?

విష్ణు—రణమున ముక్కంటిని చాకుటచే నీగతి బొందెను.

బృంద—(భర్త నుద్దేశించి) జీవితేశ్వరా? ఇంక నేనంత విచారించిన
నేమిప్రయోజనము!

సీ. ఐశ్వర్యమిచ్చిన / హరుడాది దేవతల్

భవదీయ చరణసే / వకు లట్లంచు

నీ యశ్వత్థములకు / నిత్యంబు భయమందు

దాపసేంద్రులు పాలి / కాపులంచు

సాక్ష్యశిరోమణుల్ / సాయమింద్రుల పడం

తులు వెలసతులతో / దుఃఖులంచు

భారతీనాథకృ / పాలబ్ధ విక్రమ,

శౌర్యజలములు శా / శ్వేత మటంచు

తే. గీ. గర్వమును బూచి యట్లు లో / కములయందు

మిన్నుమన్ను నెఱుంగక / మేరుమఱది

తిరిగినందుకు, బాపమీ / కరణి నిన్ను

గట్టి కుడిపెను తప్పునే / కర్మఫలము.

సీ. నిరంతంబు దేవతల్ / నిఖిలమానవులకు

బూదాహ్నులను బుద్ధి / బూనలేక

యెచట ధర్మంబును / నఫటనే జయముండు

ననడి వాక్యమును / నరయలేక

తాపసోత్తములను సం / తాపింపజేయుట

యే నాశనం బని / యెంచలేక

సాక్ష్యమణి తిర / స్కారమే వంశంబు

గడలేచ్చునను మాటల / గాంచలేక

తే. గీ. గర్వమునఁ జరించినందుకుఁ / గలువ మిట్లు

బండి కారణబయ్యెభవ / న్నృతిని

సిందు కేమని వగలువ / న్నది దిక్కు

నీవు లేనట్టి యీ బ్రదు / కేల నాకు.

సీ! వరసతీసంగమ / వాంఛయొక్కటి చాలు,
 సత్కులంబెల్ల ధ్వం / సంబుసేయ
 సంయమిశ్వరతిర / స్కార మొక్కటి చాలు,
 సకలభాగ్యముల నా / శనముసేయ
 సాధుజనసమితి / సంతాప మొక్కటి చాలు
 కలిషపుణ్యములను / గంటఁజేయ
 జేవదూషణ దురు / ద్వేష మొక్కటిచాలు,
 నిమిషంబులో / నీరుసేయ

తే. గీ. నక్కటా యివియన్ని నీ / యందు నమరి
 యందుటంజేసి యిట్టి చే / పొందనయ్యె
 వగచి నందున కేమి లా / భంబుగలుగు
 కర్మఫల మిట్లు నిన్నును / గట్టికుడిపె.

ప్రాశస్త్యరా! నీ నింక శోకముమాని ధైర్యదిత్తనై నిన్ననుస
 రించి కృతార్థురాల నయ్యెదగాక! (పిష్టమూర్తినిఁ జూచి) శ్రీహరి!
 నీవు నన్నిట్లు వంపించెదవని కలనైనఁ దలంచియుండలేదు. నా
 చిత్తవృత్తి నెఱింగి యుండియు నెట్టి యకార్యమున కేల యుద్యో
 గించితివి? ఇదియూ నీ ధర్మరక్షణము!

చం! అశక్తము దీనసంతతిని / నారసి, వారిల శోరైఁ దీర్చుచు
 మనుచు; చుష్టదైత్యుల ర / గుంబున శౌర్యమునఁ వధించుచున్
 ఘనమతి జేవతాతెసిఁ / గాచు; యెక్కట యిట్లు సాధ్యవై
 న ననుఁ గుయుక్తి మానవార / గుం బొనరింపగ / నొచుటో వారి.
 దీనివలన శ్రీహరి, పరాంగనాహరణమానసుఁడని వచ్చు నింద
 కన్న, ముఱియొక లాభ ము యందుఁ దలంచితివి?

విష్ణు—నారీమణ! నిఖలజగజ్జీయమానంబగు భవదీయపాపదర్శము
 నకుఁ జిక్కటి నదు సంగతి నీ వెఱింగి యుంటివి. అది యట్లుంచుము.
 క్రస్తుని మీ కార్యము నిఖలామరమునిజనార్థమై నాచేఁ చేయఁ
 బడినది. తాపస్యపత్నుల బలిమిఁ బట్టుచు, దాపదులకు సంతాపము
 గలుగఁజేయుచు, జేవరలకుఁగూడ బాధగలిగించుచున్న నీ నాధుఁ

దీంతవఱకును నీ సాధ్వీత్యమువలన నేకీడును బొందకయున్నవాడు.

తే. గీ. చాన! నీ మది నెక్కింత / చంచలతను

గలుగఁజేసితి నేని ము / క్కంటివలన

నాలమున నీదు నాధుండు / గోళాలు ననుచు

నిట్టిమాయఁ బన్నితి దేవ / హితముకొరకు

గినుక నొందకు నాపైనఁ / గీరవాణి.

జగద్ధితార్థమై నేనొనర్చిన యాకార్యము నింద్యముగాక యుండుగాక! సాధ్వీమణి వగు నీ యశమున కావంతయుఁ గళంకముండకుండు గాక! నాకు నీయందుఁ బ్రీతియునుటజేసి నీ వఖిలలోకంబులచేఁ బూజింపఁబడెదవుగాక?

బృ. ద—మాధవా! పరాంగనల వంచించుటయేనా నీవు దేవహితము కొరకు నేయకార్యము! ఇదియేనా! నీధర్మసంధత! ఇదియేనా నీ భక్తరక్షణము! నాభర్త మృతికే ముఖితునా? నీవైచర్చిన యకార్యమునకే వగతునా? ఎట్టి దుష్కార్యముజేయుటకు సాహసించితివి! సాధ్వీయనియొక్కింతయైనఁదలంప వైతివికదా! దేవహితార్థమై పరాంగనలచూనభంగ మొనరింప దలంతువుగా! ఆహ! నీమి! నీభవనపరిపాలన దక్షత! నీకీ యాధిపత్యములభించుట యంధ్వంబులందుండు కర్తమునకు పటిరాద్రినాసము లభించినట్లును, బాహణముల మ్రింగు పారావతమునకు రత్నరాశి లభించినచందమునను, గ్రామతటాకాంతరంబున వర్తించు కొంగకు మానససరోవర విహార మమరిన మాడ్కిని, ముటుగుమబొందులఁ దిను జంబుకంబునకుమత్తసామజము తలమెడకు జేకూదినకరణిని నున్నది. (కోపముతో). సాధ్వీనగు నాయెడల నట్టి యకార్యమాచరించి, మదీయాగ్రహంబునకుఁ బ్రాప్తుండవైతివి. జాజ్వల్యమానదావజ్వాల లశ్రమంబుగ హరింప వచ్చును. కఠినసంజ్వర ధ్వర్యకాకోలగుళికలు మ్రింగవచ్చును. నానా జగజ్జాలనాశవక్రక్రయోజ్వల మృత్యువుతో నైనను బెనంగి గలువవచ్చును. యమదో! ప్రకాండదీప్యచ్ఛండదండంబునైనను విటువ

వచ్చును. కాని సాధ్యములు కాగ్రహము గలిగించి తదీయ శాప
వాక్యాన్ని జ్వాలలందు బడకుండ నెవ్వరును దప్పించుకొనజాలరు.

విష్ణు—(తనలో) ఈమె నాకు శాపమిచ్చినాయేమి?

మ. విరిజోడీ! యిటు లాగ్రహింప నగునే? బృందారకుల్ వేడ; నీ
కరణింజేసితి వారికిన్ హితముగా? గ౯ దీనిచే నీ మనో
హరుఁడైతే విను మెందు నొక్కనికి? దైవన్లభించు మఱొ
క్కరికిన్ మేలిది నీ వెఱుంగవైకొలో? కంబందు నీ మార్గముల్.

బృంద—ముకుందా! ఆవృత్తవాక్యాలుచే నేల సమర్థింపఁజూచెదవు?
నాకుఁ బరివియోగముంగూర్చి మాఖ కుదిరించినందులకు నీవు
దీనికి దగినఫల మనుభవించకపోవుదువా? ధర్మముగప్పించిన
పిదప నీవు భగవంతుఁడనైనవేమి? మృత్యునైనవేమి? ధర్మసంరక్ష
ణార్థమై మానవతులను భంగమునొనఁపఁదలంప యా నీగుణము!
సాధ్యముల కాగ్రహం బొదవెనే, వారించట కెవ్వరుజాలుదురు?
నిశ్చయమైనసాధ్య కాగ్రహం బొదవెనేని యొక్క పెట్టున సమస్తజగ
త్ప్రళయము సాధించునట్లు జేయగలుగునని తలంపుము. నీవొనర్చిన
యాకార్యము నాహృదయమును దహించివేయుచున్నది. కానియ్య
ఇందులకుఁ బరిఫలముగా నీవు సాహసంబునై యుండుము.

విష్ణు—హ! హాహస్యి- (రాయిగా మారును.)

బృంద—(దేవతల ముదేశించి) ఓ యంద్రాదిదేవతలారా! రణమన
మదీయనాథుని గెలువఁజాలక యిట్టికడము కన్న కలుమఁ బొర్చి
కడలంది శ్రీహరి నాకడకు బంపి దుష్టచిత్తులగు మిమ్ము నీదాగ
జేసినను నాకొపము చల్లారక, మాధవుని నొక పేషధాగఁ జేరి
యీవంచననాటకము బ్రదర్శించ సాహసించితిరి.

[ఇంద్రుడు బ్రహ్మతో శ్రవణించును.]

ఇంద్ర—(బృందను గూర్చి) సాధ్యములే! మన్నింపుము. దేవతల
యెడల నెట్టి సాహసమును సేయవలదు.

బ్రహ్మ—(రహస్యముగా) మహేంద్రా! రోషావేషంబున నీ సాధ్వీ జగత్కర్తయగు ముకుందుని బాహుముగా జేసినది. మనము నెమ్మదిగా నీమెను బ్రసన్నురాలుగఁ జేసికొనవలయును లేకున్న భర్తృసంతాప పీడితయగు నీమె యేఱి చేసిననుజేయగలదు.

ఇంద్ర—(బృందను జూచి)

నీ. వసియింపు మౌచును / వశంబునిచ్చిన,
పతివీడి యండఁదు / బరగు లక్ష్మి
యర్థశరీరంబు / వారుఁడియఁ; జూడఁ,
చండియై చరియించు / శైలతనయ
మొగమునం దుంచినో / మగనిని వీడి దో,
వజ్రస్నిధి నుండు / చాన వాణి
నెత్తినెక్కించుకొ / నిన నాధు విడనాడి,
పంకమున దొరలు / వనిత గొగ

తే. గీ. నీకు సాటి రారంచును / నిక్కముగను
జాటి చెప్పెద వేయేల! / సాధ్వీ నీదు
దివ్యమహిమంబు గనులకుఁ / దెల్లమయ్యె
హరిని శిలగాగ్ గావించి / యలరినావు.

బృంద—(ఇంద్రునిఁ జూచి) ఏమి! నీ నక్కవినయము! అందిన జట్టును, నందకున్న గాల్గచు బట్టుట యను సామెత నీయంకు నిజమగుచు న్నది. భగవంతుండగు లక్ష్మీకేశత్రుని నన్ను నంచించు దుగుద్యోమున వర్జించ నీవే ప్రేరేపించి, మదీయ శాపమునకుఁ బ్రాత్రుండగు నట్లు జేసితివి. తాఁ జెడిన కోటి వనంశెల్లఁ జెటిచె నన్నట్లు మొదటినుండియుఁ బర్యాంగవల హచ్చించు నూయోపాయదురంధరుఁడ నగు నీ విట్టి యుపదేశములనే యొసలకుఁ గూడ జేయుచుండువు.

ఉ. మారునిబారికోడి యభి / మానము గోల్పి గ్రామకుక్కుటా
కారముఁ బూని కూలనిడి / శాతమపత్నికఁ బారుశీలకున్

జానుడవై దురంతమగు / శాపమునొంది సహస్రయోనిసం
భారము మేనిపైఁ గనిన / పాపరతుండపు నీవు గావైకో.

మ. కకుబంధాధిప దివ్యరత్నమకుటా / గ్రహాపనీ భూతభీ
తికరోద్ధీపితశాసనుండపు మహా / నీరుండ వైయుండి జం
కక పాపంబున కింతయేని గమలా / కాంతున్ నమః జేరి వం
చకమున్ జేయుమటంచుఁ బంపితివి; దు / ప్తాక్షుండ వీ నారయన్.

ఇంద్రు—(తనలో) నే నేమియుఁజెప్పక పూర్వమే యీమె నన్ను
నిందించుచున్నది. ఇంతటితో నూనకొనునో లేక, నన్ను గూడ
శాపతప్పనిఁ జేయునో.

బ్రహ్మ—(బృందం జూచి.) సాధ్వీమణి! అగ్రహింపక నా పలుకు
లాలింపుము. నీకుఁ దెలియనిధర్మ మొదలును లేదు. పుండరీకాక్షు
డిట్టి కార్యమును తాపసజనసంతాప నివారణార్థమై చేసె
నను సంగతి నీ వెఱుగుదువు. నిరంతరమును మాధవుని శిర్త
మున నేర్చిచు నీవే యదేవాదిదేవుని నీలీల శపింపనగునా? అతఁడు
లేకున్న జగముల గతి యేమగును?

బృంద—దేవా! భారతీయమా! అధర్మోద్వేగమున బ్రవేశించి నా
భర్త మృతికి గారగామై నాకు వైధవ్య మొదలించినప్పుడు నా
కీ జగములతో నేమిపనియున్నది? ఎవరు శ్రవ్యుకొన్న గోధిరో
వారే పడుదురు. సాధ్వీనగు నన్ను వంచించదలంచి మధుసూదనుం
డట్లు శాపము నందె. దీని కెవ్వ కేమిసేయుదురు?

[లక్ష్మీదేవి—ప్రవేశము]

లక్ష్మీ—(తనలో) బృందకడకు వచ్చు నాధుని, నిట్టి కార్యము సేయ
వలదని యెంతఁజెప్పినను వినక వచ్చి తుదకు సాధ్వీమణియగు
నామె శాపంబునకు బాలయ్యెను. అక్కటా! ఇప్పుడు నే నేమి
సేయుదును? (నరీంది) బ్రహ్మోక్తులుగూడ భయమంది, యీమె

తో సంభాషించుచుండు యున్నవిధము తోచుచున్నది. ఇంక నేనే యామెను వేడుకొందుగాక. (బృందను సమీపించును.)

బృంద—దేవీ! పద్మాలయా! భగవంతుని యెడల నేను మహాపరాధ మొనర్చితిని. నన్ను మన్నింకమలయును.

లక్ష్మి—బృందా! నీవు సాధ్యవి. సాధ్యభాకతిరస్కారమువలన నా నాథుఁ డట్లయ్యెను. జరిగినదానింగూర్చి తలంపక, నా యందు గరుణాంతరంగవై పతిభిక్షియైతిమి. శ్రీహరి లేనివైకుంఠమున నే నెట్లుండును? అది యట్లుండె పకలజగంబులును సంతాపనాగ రంబున మునుంగును.

బృంద—అమ్మా

చ. పనజభవాదిదేవగణ / వందితుఁ డీ హరిశూటఁ దత్పదా
ర్చనమునకంటె నొందు నిత / రంబగు కృత్య మభీష్టితోపసా
ధన మది లేదు నిక్క మిది / నల్ల! సమస్త మెఱిగియుండియున్
షడపదభాషు నీగతి నె / నర్చితి శేర్చితి నీకు దుఃఖమున్.

జననీ! నామూలమున నీకుఁ గాని జగములకుఁగాని సంతాప మొదననేల? నాభర్తా కిరముతో నన్నింటివేళి చెదగాక! అంతట ని ప్రాణేశ్వరుఁడు సేవయాచమధించును. (బ్రహ్మాండ్రులను జూచి) పితామహమహేంద్రులారా! నే ననలప్రళయే మొనర్చుటకు దగిన యత్నిము గావింపుడు.

(బ్రహ్మాండ్రులు - నిష్క్రమింతురు.)

బృంద—(అట్లేదేవి! జూచి) జననీ! నా కనుజ్ఞమెసంగుము. సాధ్య ములకు భర్తయే దేవము. కావున నేను కతిమార్గము ననుసరించుచుంటిని.

లక్ష్మి—సాధ్య! సాధ్యులమనిగర్వించు నారీమణులను దలలెత్తుకుండ జేసి, నన్నును, నగజాతను, భారతిసిగూడఁ మించిన నీ పవిత్రచరి

త్రము, మహామహిమయు నసమానము. అమ్మా! సాధ్వీకిఁ పతిభక్తికి
మించిన పుణ్యముఁకంటఁ ప్రపంచమున మరియొండులేదు. సాధ్వీ
ప్రభావమునకు సాటియైనదిలేదు. తల్లీ! నీ చరిత్రము నారీమణుల
కెల్లరకును నాదర్శకముగఁగాక!

బృంద—(సామాజియైయున్న విష్ణుమూర్తింగాంచి కరములు మోడ్చి)
సీ! అఖలజగన్ని / యామృతుండవయిన,

మాధవా! నీ దివ్య / మహిమలెన్న
భారతిపత్తికైన / వశముగా, దట్టిచో,

సజ్జానురాల నే / ననఁగ నెంత
ప్రాణుల వేడ్కతోఁ / బాత్రలుగాఁ జేసి,
జగ మను రంగ దే / శంబునందు

నాటలాడించుచు / నలరు మహానుభా

పుడవైన నిన్ను సం / పూర్ణికోక,
మున నట్లు శిలగఁ గ / మృని వల్కినంతెన;

బృంద సాధ్వీ యనడి / పేరుఁ జగతి
నిలువంగఁగాజోలు / శిలయాపు సవిధ

గరిమఁ గైకొంటివి / గాకయున్న
లోకేశ్వరుడవైన / నికు నే శాపంబు,

మెసఁగు తేమి ! యది నీ / పుంకు తేమి!

తే! గీ! నీ నలమున జొచ్చెద / నీవు తొంటి

దివ్యరూపంబు ధరియించి / తేజఃలుచు

నఖలజగమాల నేలుచు / నలరు మింక

సాధుజనరత్! శ్రీవత్ / జలరుహత్!

(నిష్క్రమించును)

లక్ష్మి—అహ! ఈమెచరిత్రము సర్వజగద్విసుతిఁబాత్రమైనది. (ఎదుటఁ
జూచి) అదిగో! బృందనాథునిశిరం బగ్నిం బడవైది తామసూద
నందు బ్రవేశించినది.

(శిల - విష్ణురూపముగా మారును.)

విష్ణు—బృందా! బృందా!

లక్ష్మీ—ప్రాణేశ్వరా! ఏమిటి!

విష్ణు—బృంద యెక్కడ? బృంద యెక్కడ?

లక్ష్మీ—అదిగో! శ్రుశాసమున గతింగిన నాధునితో నన్నిం బ్రవేశించి నది.

విష్ణు—(ఎదుటఁ జూచి) హా! బృందా! బృందా!

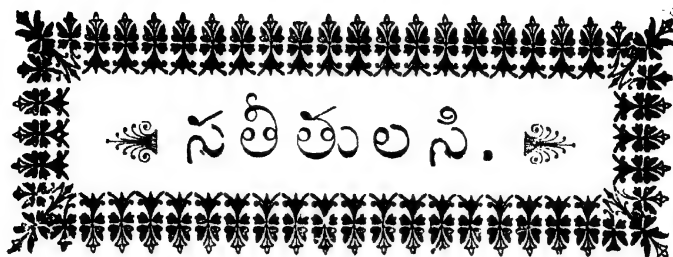
(నిష్క్రమించును)

లక్ష్మీ—అక్కటా! బృందవై నీ మహానుభావున కే కలితాపమేమి?
నేనెరిగి, నెప్పుడిగా నాధుని నైకుంఠము నకు దోడ్కొనిపోయెదఁగాక.

(నిష్క్రమించును)

ఇది పంచమాంకము.

సతీతులసి.

ప ప్తాంకము

[తైలానమున సతీదేవియు, ఇంద్రుడు, బ్రహ్మయుఁ బ్రవేశము.]

సతీ—(బ్రహ్మాండ్రులను జూచి) బ్రహ్మాండ్రులారా!

కా. ప్రాతఃకాలనితాంతధూసరశశి / ప్రాయాబులై మీ ముఖా
బ్జాలంబుల్ కళజాతీయన్నగతి గ / స్పృహన్ ననుంజూడ నీ
భార్య రాబరయేమి? యంతటి మహా / వైక్లబ్యసంప్రాప్తియే
రీతిం గల్గెను మీకుదెల్పుచుధృతి / శ్రీచిత్రముల్ బూనుచున్.

ఇంద్రు—జగజ్జనని వగు నీకుఁ దెలియని విషయ మున్నదా? పరమ
శ్వరునిచే ఖండింపఁబడిన జలధరుని శరమున నాధ్వయగు
బృంద యగ్నిం బ్రవేశించినంతనే నామి శాపమునఁ బాపిణమైన
శ్రీహరి నిజరూపమును బొంది బృందతై పరితపించుచు శ్మశాన
మున విహరించుచున్నాడు.

బ్రహ్మ—దేవి! శతకోటి దినకరి ప్రతికోటి దురవస్థకర్తేజ రేజస్సమా
ర్జితంబును, చంద్రసూర్య తారాసంకటకర ప్రాసాదపాదహర్ష్య
వ్రజంబును, సకలవిగ్రచిత కేహవ్యూహ నిర్వ్యూహమణిఘ్రిణితాళి
తాంబూలంబును, శోకమోహాత్ముత్పి పాపజరామృత్యువర్జిత ప్రాణి
గణాబును, నగు వైకుంఠము శ్రీహరి లేకపోవుటంజేసి కడుఁ జెన్ను
దటిగియున్నది. ఇందిరాదేవి. సంకాపచితమై యున్నది. కావునఁ
గరుణఁ బూని పద్మాలయాచునోహరుడు వైకుంఠమును ప్రవేశించు
మార్గముసరసి, లోకసంతాపమును బాపుము.

సతి—తే! గీ! అఖలదేవాదిదేవుడై / యలరు నాత
 షోక్క యువిదత్తై తాపంబు / నెందుటేమి
 యమృహత్ముని మహిమంబు / లరయ
 నేరికైనను శక్యమే / యెంచిచూడ.

బ్రహ్మాంధులారా! నేనొకవిధముగ బీజము నెసంగెదను. ఇట్లే
 మీరు లక్ష్మీ సరస్వతులయొద్ద గూడ గ్రహించి, భగవంతుఁ డగు
 శ్రీహరియన్న బృంద శృశాసనవాటికయందు నాటుడు. నా వలన
 గ్రహింపబడి మీరే నాటఁబడు బీజము, బృందప్రతిరూపమై తులసి
 యనుపేర బటిగి విష్ణునిమోహ పరితాపమును బోగొట్టును.

ఇంద్రు—మహాప్రసాదము.

పార్వ—ఇఁగో! (బీజమునిచ్చును)

ఇంద్రు—అంబా! ఇట్లే లక్ష్మీసరస్వతులవలనగూడఁ గ్రహించెదము.

బ్రహ్మ—దాతాయతే! ఇక మేము పోయివచ్చెదము.

(తెరివారు)

రంగము (2) [శృశాసనభూమి:—ప్రవేశము-విష్ణుయూర్తి:—]

విష్ణు—(ఇటునటుఁజూచుచు) ఆహా! శుష్క శూన్యతాగణితకంకశ్రోవ్య
 గృహభ్రాతుజనితధ్వనంబును, నుత్కరికృతశిరోజాతప్రతానంబును,
 దుర్గంధనిదానంబును నగు నీ శృశాసన బెంత భయంకరముగనున్నది?
 ఇందు విహించుట కాపార్వతీనాధునకే తగియిన్నది. (బృంద
 నుద్దేశించి) హా! బృందా! నీపై మోహము నన్నెంతకు దెచ్చినది?
 శతసహస్రసాహస్రశబ్దలయై విద్యుల్లతికావదాతవివిధోద్యమై
 యంతయుతిమై, వేదకుంభరద్విషక్రముఖ దేవాగ్రేసరోపాసితంబై
 యొప్పు వైకుంఠమున నుండు నేను నీపై బరితాపమున నిల్లు భూత
 ప్రేతపిశాచ ఛాకినీగణంబులకు విహరిభూమి యగు నీ ప్రేతభూమి
 యందుఁ జరించుచుంటినిగదా!

తే॥ గీ॥ పూవుబోడి! శరత్కాల / పూర్ణశక్తి
వంకలంబెట్టు నీముఖ / వద్ద మటుల
నకట యగ్నిలో వ్రేల్చుట / కాత్మ యెట్లు
సమృథించెను తోచదు / సారసాక్షి.

చ॥ లలితమ్మణాలపల్లవ వి / లాసము మించెడు బాహువల్లి యు
జ్వల దనలంబులో నిగగ / స్వాంతము సమృథిబూక నెట్లు హా!
జలజముఖమణీ! భువన / జాలము లన్నియు వేడ్క గుట్టిలో
కల నిడుకొన్న నాకె బలు / వంత ఘటించగఁజాలి తెలియన్.

తే॥ గీ॥ నేల వొక్కింత నడిచిన / నెలత! యగుగ
కాఠివహించు భవదీయ / చరణకమల
యుగ్మ మగ్నిలోఁ గాలుచు / నుండఁ జూచి
యోర్చియూడిని గుఱుబు / జేర్చి మదిని.

సాధ్య వైన నీయశ్చంద్రికలు చతురశ్చ భువనములయందు గాయ
తేసికొంటివి. నాచిత్తమునమాత్రము సంతాపము నాటితివి.

(బ్రహ్మయు-నిండ్రుడు-ప్రవేశింతురు)

ఇగ్రు—(బ్రహ్మను జూచి) దేవా! భారతీరమణా! శ్రీహరి స్థితి యే
రీతి నున్నదో చూచితివా?

బ్రహ్మ—ఈమహాత్ముని దర్శించి సాభాషించుముగాక (విష్ణుమూర్తిని
సమీపించి)

సీ॥ అలవికూతకగరి / నలగుచుండెడు నీవు
ప్రేతభూగిని విహ / రిడుతుమి
సమృథత భజియింప / సంతసించెడు నీవు
భూత భజనచేత / బాలుని తుమి
భక్తిరాజశయ్యపై / బవ్వలించెడు నీవు
పల్లకాటిప నిట్లు / బరిచుతుమి

భక్తుల నుఁఖంబు / బాపుచుండెను నీవు
 భూరి దుఃఖాబ్ధిలో / మునుఁగు లేమి
 తే॥ గీ॥ జలజవాసిని రాణియై / యలగుచుండ
 బృందవై పరితాపంబు / బొందు లేమి
 రమ్మ వేగ వైకుంఠపు / రమ్మ జేర
 కమలదళనేత్ర! నన్నను / గన్నతండ్రి.

ఇందు —

నీ॥ జలజాలయాదేవి / సతి, పద్మజుడుపట్టి
 భారతీకోడ; నీ / శ్వరుడు హితుడు
 ఫణిభోజనుడు జేజ్జి ఫణిరాజ తల్పంబు
 వందిజనములు తా / పసగణంబు
 కామిదక్షిణంద / కనుదర్శనంబులా,
 యధములు ఘనశంఖ / మొత్తుబూరి
 యమర సంతతిసేవ / కావి; యక్షులు
 సోమభాస్కరులు; శా / స్తుభము భూష
 తే॥ గీ॥ య; బజాంతంబు మేను; స / ద్రంబు గృణామా
 భక్తచిత్తంబులు విహార / వనము; లిట్లు
 జెలఁగుచుండిన నీవొక్క / చికి కొఱకు
 దాపమందుట మిగుల చో / ద్యంబు గాదె.

దేవా! నీకై రమాదేవి మిగుల జెంగఁగొని నీవు లేకుంటచే
 వైకుంఠంబుఁ బ్రవేశింపకయున్నది. సర్వరినుగా విచ్చేసి మాకందట
 కును ముదంబుఁ గొల్పుము.

బ్రహ్మ—తండ్రి! బృందవై యింకఁ బరితాపము విడుపుము. నీ పరి
 తాపమును బాపుటకు మేము సహజేవివలన నొక బీజమును
 గ్రహించి యీ ప్రదేశమున సాటితిమి. అయ్యది బృందవై హిమవంతై
 తులసియనఁ బటఁగ. దాని భూమి

విష్ణు—బృందప్రతియాగమా? ఏది! ఏది!

(తెరలేచును)

[తులసిభూజముందును]

[బహు—దేవా! వీక్షింపుమా.

విష్ణు— (సంగోపముతో) ఆహా! ఏమి! (బృంద నుద్దేశించి) హా! బృందా!

తే॥ గీ॥ పడతి! నాను సంతాపంబు / బాప చిట్టి
మాడ్కి సతి కృతన్ దులసిగా / మోటినావు
భభిర! నాకును బ్రయమైన / వస్తు నగుట
సీవు ముఁ జనానుగులచే / కిలు జగము
లందు పూజలక గాంతు నా / సాద మెసంగ.

సీ॥ దినకరోదయమును / గనినంతనే కను,
రాణి మ పద్మాక / రంబుపగిది
సంపూర్ణపూర్ణిమా / చంద్రురాకను గాంచి,
రంజిల్లు రత్నాక / రంబు మాడ్కి
వాసంతలక్ష్మిని / లాసోదయంబున
వికసించు నుద్యాన / వీధిభాతి
వార్ధకురాకకు / కరను సూర్యమంబు;
నొడుచు నుండు మ / యూరమల్లు
తే॥ గీ॥ నీ మహోదయంబున నాకు / నిక్కముగను
బరమహర్షంబు గలిగెదా / పంబు వాసె
కళింజంబులఁ బూజల / నొనరుచున్
తులసి యనుపేర నొప్పుచు / జెలఁగుదిగక.

[బ్రహ్మాద్రులారా! ఈతులసీమహోదయమన నేను స్వప్న చిత్తుడ నైతిని. ఇంక నేను వైకుంఠమును ప్రవేశించెదను, కాని

మీరుమాత్ర మొక కార్యము నీయవలయును. ఈతులసిని బృందా
వనమునఁ బ్రతిష్ఠింపుడు.

ఇంద్రు—అజ్ఞ నర వేర్చెడిమ.

బ్రహ్మ—మహేంద్రా! భగవంతుఁడగు శ్రీహరి స్వస్థుఁడయినాడు.
ఇక మనకు గావలసిన దేమున్నది?

ఇంద్రు—

సీ॥ జలజాక్షి మా బృంద / సాగ్వేత్వ మతిపల,
కాద్యోగం జౌమ / నలరు గాక
హరికిఁ బ్రీతియగుచు / నలరు తులసి నను,
స్త గృహంబులందున / దనరుగాక
శ్రీనాథు ప్రీతికై / చిఁభక్తి తులసిసి,
జేరి యందఱును బూ / జిత్రుగాక
తులసి నర్చిది, ని / స్తుల సాఖ్యభోగస్త్రు,
పదలు మానవులు గాం / చెదరుగాక
తే॥ గీ॥ తులసి యుండు ప్రదేశముం / దు హరిగూడ
యుండి; భక్తి జనులఁ బ్రోచు / మందుగాక
పగమ సావనంబుగ నంచు / బడెను తులసి
దశము ప్రతివారు శిరములఁ / దాల్చుగాక!

బ్రహ్మ—అథాస్తు. (తెర వీలును.)

•ఇది వృషాంకము.

సర్వము సుపూర్ణము.

“నువ్వు పాత్ర” నాటకమునకై మీరు

వెంటనే కార్డు న్యాయుడు.

షెలరు 1-2-0

స వ క పితా కా ర్య స్థా న ము,

బి. డి. (కృష్ణాజిల్లా).

14924